

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXV. Évfolyam.

Kolozsvártt, 1895. Július 4.

27. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTOKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

Egyház-politika.

Az állami anyakönyvvezetés, és a polgári házasságkötés még ez év októberében életbe fog lépni. Mi része volt a protestánsoknak eme már a megvalósulás stádiumába lépendő, s mind a magyar állam-eszme, mind pedig az egységes házassági jog szempontjából oly nagy jelentőségű két intézmény törvénynyé alkotásában: azt tudja az egész ország.

Eme törvények megalkotásának nagy munkájában, mely, majdnem páratlanul álló parlamenti küzdelmek között, egyik fényes győzedelme lett a magyar állam-eszmének a széthúzó nemzetiségek, s az államban államot alkotni akaró, szűkkeblű felekezetiesség erős támadásaival szemben, midőn protestáns vezér-férfiaink a szabadelvű kormány-
nak segítő jobbukat nyújták, s ez által a magas kormány egyház-politikájának eme két részére nézve a diadalmat feltétlenül biztosíták: mint mindig, mióta csak magyar protestántizmusról beszélni lehet, úgy most is, ország-világ előtt megdönthetetlen igazságképpen oktató nemzeti történelmünk, tanuskodott a tapasztalás, és szólott az élet, hogy édes hazánknak hübb fiai, mint az állam részéről mostoha-gyermek módjára segélyezett magyar protestánsok, nincsenek.

Pedig, ha valamikor, úgy most lett volna igazi alkalmunk, minden hivalkodás nélkül, tettekre hivatkozva, önérzetes hangon, a méltánytalanság keserű érzetének jogosult fölháborodásával, a követelés terére lépni, és ezt mondani: «Magyar kormány, mi minden, a magyar állam érdekeit célzó törvényjavaslataidat, önérdekeink kárával is, felkaroljuk, magunkéivá tesszük. Mi előttünk annyira szent a haza, hogy ennek boldogíthatásáért, szellemi, és anyagi téren eszközölni felvirágzásáért, a más egyházaknak nyújtott, s így minket is megillető javadalmakról is, ha a parancsoló szükség úgy kívánja, minden zúgolódás nélkül, lemondunk.

De, midőn semmi sem gátolja többé, hogy e haza kiváltságos hitfelekezeteivel mi is minden tekintetben egyenjogosíttassunk; mi, kik ez édes hazát nem földarabolni, de a maga teljességében mind végig erősnek, nagynak, hatalmasnak kívánjuk látni és tudni, s erre összes erőinkkel munkálni, a legszentebb kötelességünknek ismertük, ismerjük, és fogjuk ismerni mindenha; mi, a kik az állam törvényei ellen, megerőtlenítés végett idegen forumhoz appellálni, a legnagyobb gyaláztatnak, és hazaárulásnak tartjuk; mi, a kik későbbek lennénk, evang. református szent vallásunk és anyaszentegyházunk igazságait, tanításait, törvényeit és rendeleteit megátkozni, mintsem hogy az azokra való útalással a haza érdekei megvalósításának elébe valaha gátokat mernénk gördíteni, mert hiszen előbb hisszük, tudjuk, és valljuk magunkat a haza polgárainak, és csak az után szeretett anyaszentegyházunk tántoríthatatlan tagjainak meddig leszünk még mi kénytelenek az állam gazdag asztalához lucullus-i lakomára meghívott, s ottan évszázadok óta fejedelmi módon vendégeskedő más. és nem egy idegen ajku felekezetektől elkülönítetten, a hulladék-kenyérmorzsára szorulni? Meddig fog még az osztó igazság keze a haza, és leghivebb fiai romlására megkötöztetni? Hogyan van az, hogy a kik a szabadelvű politikának a legnagyobb ellenségei, a szabadelvű politikát üző kormány azok ellentállási képességének meggyöngítésére törvényhozásilag semmit sem tesz, holott tehetne? Meddig fogja még a magyar nemzet tűrni, hogy egy egyházi külhatalom, ha kedve úgy hozza, «veto»-t kiálthasson a nemzet törvényhozó testülete által keresztül vinni szándékolt törvényjavaslatoknak, s ha mégis törvénynyé válnak, izgathasson azok ellen azon egyházi nagyok által, a kik, e föld kerekiségén másutt sehol, de sehol föl nem található fejedelmi javadalmazásukat a magyar államnak a helyes állam-politikával semmi képpen össze nem egyeztethető és hallatlan túlbó-

kezüségéből nyerik? Meddig fognak még az ősapáink által közösen szerzett édes haza szent földjének milliókat, meg milliókat érő látifundiumai, minden többi testvért kizárólagosan, «majoratusok»-at képezni a római és görög katolikusok kezében!»

Hiszen, ha nem vonjuk kétségbe Plutark eme tanainak igazságát: «A kéz azért, hogy ujjakra van hasogatva, nem erőtlenebb, sőt serényebb a munkára: így a sokakkal közöltetett dolgok a köztársaságban teljesebben hajtatnak végre»: akkor be kell ismernünk azt is, hogy az államnak most csak egy-két felekezettel szemben éreztetett becéztető, atyai jósága, ha minden többi «arra érdekes» felekezetre, s így első sorban mi-reánk is kiterjed, ez által nem hogy veszíteni, sőt nyerni fog az állam erejét illetőleg, miképpen nyer a kéz is erőben, gyorsaságban, ügyességben, és munkaképességben megbecsülhetetlen sokat az által, hogy ujjakra hasogattatott. De, aztán ezek a felekezetek, melyek az állam gondviselő, atyai jóságában a méltányosság elve szerint részesednek, legyenek egyek a tántorithatatlan hazaszeretetben, ne felejtsek, hogy miképpen az ujjak mozgatható képességüket a kéziőtől, úgy ők is anyagi javaikat az államtól veszik, s a miképpen egyik ujj sem akar a kéz elnevezés nevetségés szerepében tetszelegni maga magának, akkint egyik felekezet is ne akarjon állam lenni az államban, hanem mint annak egyik fontos és tekintélyes kiegészítő része, tisztelettel, és engedelmességgel hajolják meg mindig az állam törvényei előtt, még ha némi sérelmet kellene elszenvednie is, mint a hogy akár hányszor sérülten is egyik-másik ujjunk kezünknek önmagunk javára igyekvő munkásságában részt vesz.

Oh, bizony sokat, felette igen sokat tehettek volna protestáns vezér-férfiaink a magyarországi magyar protestáns egyház anyagi érdekeinek fölkarolására, ha szabadelvőségüket meg akarták volna fizettetni; de, eltekintve minden érdektől, el a talán soha többé elő nem forduló, kedvező alkalomnak önnön magát ajánló könnyűszerű felhasználásától, eljárásukban jelszavuk a boldog emlékezetű és dicső-hitfelekezeti ősoktól szent örökségképpen reánk maradt, általunk jó- és balszerencsében egyiránt hiven megőrzött, s mindannyiunk szive mélyéig hangzó, eme végrendelet szerű pár szó vala: «A haza mindenek előtt!»

Vadas Albert,
evang. református pap.

Kalászkok, az élet mezejéről.

(Népies felolvasás a kolozs-kalotai egyházmegye gyulai körének, Mátkóban, 1895. jun. 6-án tartott Papi Értekezletén.)

Engedjétek, hogy mind a konkoly, mind a tiszta búza növekedjék együtt az aratásig; és az aratás idején meghagyom az aratóknak: Szedjétek össze először a konkolyt, és kössétek azt kékébe, hogy megégettessék, a gabonát pedig takarjátok az én csűrömbé.

(Máthé, XIII. 30.)

Atyámfiak, az urban! Arról a szép mezőről, a hol ti kora reggeltől késő estig jártok-keltek; azokról a szántó földekről, a hol a mindennapi kenyérért fáradoztok, és ama vadvirágos bércekről, a hol nyájaitok mellett, a dalos pacsirtával együtt dudorásztok: jöjjetek el én velem, csak egy kevés ideig, egy más mezőre. Ezt a mezőt, melyre én vezetlek, úgy hívják, hogy az *élet mezeje*. Nem ismeretlen ez sem ti előttetek, csakhogy, lehet, útai járatlanabbak, tövisei szúrósabbak; azt azonban állítom, hogy virágai szebbek, gyümölcsei pedig édesebbek. Jöjjetek el velem, és, mint Rúth asszony a Boáz földjein, szedegessünk itt mi is kalász-fejeket, s készítsünk belőlük *eledelt a lélek számára*. Jól tudom én, hogy a testért annyit fáradoztok, hogy majdnem összeroskadtok a munkában. Ezen a mezőn, melyre én vezetlek, a test megpihen, erőt nyer, a lélek pedig felfrissül, és a kincs, melyet szerez, *el nem vétetik tőle soha*. Mert az a mező ez, melyről Szent Dávid szól a XXIII. Zsoltárban, mondván: *Gyönyörűséges, és füves helyen legeltet engemet az úr, és kies vizek mellé viszen; az én lelkemet megvidámítja, és visel engemet az igazságnak ösvényein, az ő nevéért, asztalt szerez előttem azok ellen, a kik nekem ellenségeim.*»

De, nem dicsérem fel előre ezt a mezőt, sőt elárulom, hogy bizony ott tövis, burján, és gyom is elég van. Ellopózott ide is a sátán éjnek idején, éppen mint az evangyéliomi példabeszédekben olvassuk, és konkolyt hintett a jó mag közé. Ez a sok konkoly aztán elfojtotta a tiszta búzát, kiölte az életet igen sok nemes plántából. Ugy annyira, hogy ha most szétnézünk, olyannak látszik előttünk ez a szép mező, mint a milyent látott *Ezékiel* proféta: *«meg van rakva elszáradott csontokkal és tetemekkel.»* És hozzánk is, mint a profétához, hallatszik az úrnak szava *«Ti megszáradott tetemek, halljátok meg az úrnak beszédit. Így szól az úr isten ezeknek a tetemeknek: ime, én bocsátok belétek lelket és életet, és megtudjátok, hogy én vagyok az úr, és kihozlak titeket a ti koporsóitokból, és megnyugosztalak titeket a ti földeiteken, és egy néppé teszlek titeket és léssen egy királyotok, és helyezettetem az én szent templomomat ti közétek mindörökké, és léssék a ti istenetek. Ezt mondja az úr, a seregeknek istene!»* (Ezék. XXXVII.)

De, nem beszélek tovább képes beszédekben, hanem megmondom, hogy melyik különösen ama három dülője az emberi élet mezejének, a hol elharapódzott a konkoly, felburjánzott a rossz. Ez a három dülő: a *család*, az *iskola*, és az *anyaszentegyház*.

Ne sajnáljatok tehát egy pár pillanatot, míg én kiválogatok egy néhány kalász-fejet a ti számotokra, s egy-szersmind rámutatok az elharapódzott rosszra, kezetekbe adván a tegyvert, melynek segedelmével azt kiirthassátok.

Hogy a családi élet mezején a sátán elhintette a rosszat, azt, szinte mondanom sem kell. A kinek szeme van a látásra, látja.

A családi szentély tehát megvan fertőzötve.

Ott kezdem, a hol a baj is kezdődik. Minden ifjura, vagy elébb, vagy utóbb, el érkezik az az idő, mikor a legény meg akar házasodni, a leány férjhez akar menni. És ekkor, miképpen hajdanában Éva anyánk elibe, két csábító kigyó áll eléjük is. Az egyik a *tiltás*, másik az *erőltetés*. Ettől tiltják, ahhoz erőltetik. Ennek nincs semmije, koldus volt minden nemzetsége; annak pedig van háza, földje, szép tehene, egy csomó apró marhája. «Nem, leányom, soha sem adlak ahhoz, nem azért dajkáltalak, nem azért növeltelek, hogy most világ csufja légy; az én akaratommal sohase méssz hozzá!» Így beszél az apa, így az anya. Beleszól a dologba még a szomszéd asszony is, bele az egész atyafiság. Addig, s addig, míg a szegény ifjakat elszakítják, s létre jön a szerencsétlen házasság. A helyett, hogy a boldogság földi paradicsomába vezették volna be az ifju párt, bevezetik a gyehenna égő tüzébe. De, ez még kicsi dolog; hány szomorú történetet olvastunk és hallottunk az ilyen szerencsétlen házasookról! Csak közelebbről olvastam, hogy egy jó módu ember egyetlen leányát nem akarta hozzá adni szolgájához, a ki különben igen derék és becsületes legény volt. A leány fogta magát, és e miatti bánatában, vízbe ölte magát. A kemény szívé apa végképpen megtört, s bár keservesen siratta Dáviddal: «leányom, leányom, bárcsak én haltam volna meg helyetted»; de már késő volt.

Nem, atyámfiai, a mit az isten egybe szerkesztett, azt ember nem választhatja el. Már pedig a szívet, s a szívbe a szerelmet isten adja. Isten ellen, és gyermeke ellen vét az olyan szülő, a ki nem engedi, hogy az egymásért epedő szívek egymáséi legyenek.

De, többet mondok. Ha a házasság-kötésekre nem folya be a tiltás, és erőltetés, ez által nem csak a családi viszálykodások kerültenének ki, hanem lassankint meggyógyítanánk egy nagy társadalmi betegséget: a *szegénységet* is. Hogyan? Hát, egyszerűen úgy, hogy lerombolnánk egy nagy válaszfalat, mely a szegény, és a gazdag között áll. A mai világban, azt látjuk, hogy a szegény ember nagyon nehezen boldogulhat, bajosan élhet. Nincs földje, nincs pénze, nincs hitele. Igen, de van erős karja, van szorgalma, van becsületje. Lám csak, ha egy-egy jobb módu gazda-legény felnyitná az ő kapuit valamely szegény leány előtt; vagy egy szegényebb rendű, törekvő fiatal embert befogadna, leánya után, egy vagyonosabb szülő, mindjárt oszlanék a vagyon, s kevesbülne a szegénység.

Nem csak a földmives osztálynál van ez így. Éppen így van az úri osztálynál is. Ott is baj, itt is baj. A szegény emberen, a ki megérdemli, mindenütt segíteni kell. Az utat meg kell nyitni előtte, különben a gazdag visszaél az ő javaival, az ő hatalmával, melyet neki isten adott, és nem méltó arra, hogy tovább is az ő kezében maradjon. Azt mondja bölcs Salamon is a Példabeszédes önyvben: «*A szegény és gazdag összetalálkoznak, mindkettőt pedig az úr szerzi.*» (XXII. 2.) Nó hát, hadd találkozzanak össze, kiket szívek szerelme összehozott, a földi, és mennyei élet boldogságában is!

Tudjuk az ó-testamentomból azt is, hogy a kigyó szégyent hozott az első ember-párra. A tiltás és erőltetés kigyói sem cselekesznek másképpen. Szégyent hoznak ezek is. Ez a szégyen-folt a családi életen: a *vad-házasság*. Az első pár emberben még nagyobb volt a szemérem-érzet, ők el akartak rejtőzni szegyenükben még az isten elől is, a bűn-tudat űzte-hajtotta, és szerették volna, jóvá tenni hibájukat. Ma azt tapasztaljuk, hogy még a szégyen-érzet is kiveszett az emberekből. A vadházasság terjed mindenfelé. A szégyentelen, parázna emberek csak úgy váltogatják feleségeiket, mint a becsületesek az öltöző ruhát.

Azt hallom, hogy azt mondják az ilyenek, hogy ők *polgári házasságot* kötöttek. Bolond beszéd ez! A vadházasság nem polgári házasság. Mi hát a polgári házasság? Egyszerűen az, hogy a ki házasságra akar lépni, elmegy az ő választottjával az állami tisztviselőhez, és két becsületes tanu előtt azt mondja: ime, mi házasságra akarunk lépni, irjon be minket a protokollumba. Az az ur szépen beírja, s aztán mind az egész násznéppel elmennek a templomba, ott a pap előtt megesküsznek, éppen mint eddig; megtartják a lakodalmat, éppen úgy, mint ez előtt. Tehát, csak annyi változás lesz, hogy az állam is számba veszi, hogy hány házaspár van az országban.

Ne gondolja tehát senki, hogy ez után szabad lesz, hitetlenül élni; hogy szabad lesz, az asszonyon túl adni, mint a portékán, és ne higgye, hogy nem kell megesküdni, hogy a törvény eltiltja a paptól, a templomtúl. A világeért sem. Több eszük van azoknak a törvényhozóknak, hogy sem ilyen bolond törvényeket hozzanak. Bizonyára, ha most nem is olvassák a bibliát, de valamikor tanulták belőle, hogy: «*Minden ország, valamely magában meghasonlík, elpusztul, és egy város is, vagy háznép, a mely meghasonlík magában, meg nem maradhat.*» (Máté, XII. 25.) Olyan törvényt, mely a romlást, a bűnt, a veszedelmet terjesztené; az isten-imádást, a templomba-járást megtiltaná: még soha egy ország sem hozott, s bizonyára ez után sem fog hozni. Hanem, igenis, üldözni fogja a vadházasságot, a hitetlenül élőket a törvény jobban, mint eddig. De hiszen, minek kell, hogy a törvény üldözze? Hát, mi nem elítéljük? Hát, mi nem megvetjük? Én még azt is megteszem, hogy a halottas búcsuztatóban egynek se predikálom ki a nevét, ha még édes gyermekét temeti is. Ilyen módokon lehetne legjobban megbüntetni, ha a kérő, esdő szóra meg nem térnek. De, hagyjuk, megítéli, és megbünteti az úr, a ki éppen nekik mondja: «*Faj nektek, hitetlen, és parázna nemzetség! Hasonlatosak vagytok a megfehéretett koporsókhöz, melyek kívül ugyan szépeknek tetszenek, belül pedig rakvák holtaknak tetemeivel, és minden undoksággal. Ezen képpen ti is kívül ugyan láttatok az embereknek igazaknak: de, belül rakvák vagytok kép-mutatással, és minden isten ellen való bűnnel. Kigyók, mérges kigyóknak nemzetségei, mi módon távoztathatjátok el a gyehennának büntetését?*» (Máté, XIII. 27. 28. 33.)

Az elmondottak után ítélve, boldog családi élet nem jöhet létre másképpen, csak úgy, ha a házasfeleket a szerelem erős láncja kapcsolja össze, és ha szívekben van hit, mely megóvjá a lánc-szemeket a rozsdától. Akkor soha sincs veszekedés, verekedés, hanem van áldás, békesség.

Ám, azért az ilyen boldog családi körben is találunk kitépni való gyomot. És ez, a mai kornak, s ebben szegénynek és gazdagnak divatos betegsége: a *túláságos fényűzés*. Egyik család cifrább akar lenni, mint a másik, s ha nincs új ruhája, még templomba se megy, mert fél, hogy megszólják. A fényűzésre azt mondjuk, hogy a ruha tisztesség, de senki se húzza tovább a takarót, mint a meddig ér, mert ha másképpen cselekszik, pazarol; a *pazarlóról* pedig meg vagyunk irva, *hogy az koldus-botra jut*. Az ítéletgőknak pedig, az a feleletünk Pál apostollal: *«Én pedig keveset gondolok azzal, ha ti töletek, vagy emberi üléttől üléttelen, mert az úr az, a ki engemet megítél.* (I. Kor. IV. 3. 4.)

Még sok dolgok volnának a családi életben, melyre azt kellene felelnünk, újólág csak Pál apostollal, hogy: *«Ne szabjátok magatokat e világhoz, hanem változtatok el a ti elméteknék újulása által, hogy kedveljétek az istennek ama jó, kedves, és tökéletes akaratját»*: de azokról alább léssen beszéd. Addig térjünk be egy kicsit az iskolába.

(Vége következik.)

Vajda Ferenc.

Az új polgári leányiskola.

(A kolozsvári ev. ref. egyházközség belfarkas-utcai leányiskolája.)

A «Kolozsvár»-ból vesszük át e cikket.

A szülők és tanügybarátok élénk érdeklődése mellett tartotta meg a kolozsvári ev. ref. egyházközség belfarkas utcai leányiskolája évváró vizsgálatait június 24. 25. és 26. ik napjain a belső temblomban, Szász Domokos, erdélyi ev. ref. püspök, mint az iskola felügyelője és Sárkány Ferenc, ny. főgimn. tanár, elnökte alatt. Az eredmény, az iskolának, melyhez fennállása óta széleskörű rokonszeny fűződik, rég időtül táplált jóhírnevéhez megfelelő volt. Az elismerés, igen természetesen, első sorban is a tanerőket, Békési Teréz, Lőte Vilma, rendes, Seemann Josefina, Ruzitska Ilona, kisegítő tanítónőket, s ezeknek élén, kiváltképpen özv. Tattias Ferencné, szül. Vadas Ilona igazgatónőt illeti, ki minteddig, ugy a lefolyt tanévben is, nemcsak kiváló szakképzettséggel, hanem egyszersmind a legodaadóbb buzgósággal, az igazgatónői teendők teljesítésében dicséretes munkássággal szerzett elismerést.

Az elismerés eme szavait Szász Domokos, püspök nyilvánította az iskolai év bezárása alkalmával mondott lelkes beszédében, a maga s az egymás nyomába lépő nemzedékek által folyton fejlődő, tökéletesbedő, örökké élő anyaszentegyház nevében, a midőn egyuttal a szülők megnyugtatósa, az érdeklődő felvilágosítósa céljából, reá mutatott főbb vonásokban ama nagyfontosságú átalakulásra, melynek az intézet, már a jövő iskolai év kezdetével, elébe néz, s a mely nemcsak az iskolára, egyházra, de a szülők, a nagy közönség, a művelt uri s egyszersmind a középosztály és általában a nőnevelés magasabb érdekeire való tekintetekből, igen messze kiható s minden esetre üdvös eredményü lesz. Ez a nagyfontosságú átalakulás a következőkben találja magyarázatát.

A kolozsvári ev. ref. egyházközség, kivált az újabb időben, tetemes áldozatokat hozott iskolái s kiváltképpen belfarkas-utcai leányiskolájának lehetőleg a kor színvonalára emelése érdekében s mondhatjuk, hogy az nem-

csak az egyház, mint testület, hanem, s különösen a közvélemény által, már régebb idő óta ki volt szemelve arra a célra, hogy abból polgári leányiskola fejlesztessék. Igyekezett is az egyházközség megvalósítani e célt, azonban minden téren sűrűn jelentkező, sürgős jellegű s a mellett tetemes áldozatai annyira kimerítették anyagi erejét, hogy egyelőre le kellett volna hogy mondjon e tervnek maga erején leendő keresztülviteléről, bár minden eszközt felhasznált s a fentartás forrásait lakadatlanul továbbra is kereste abban a meggyőződésben, hogy tett lépései az irányadó helyeken méltánnyalatt fogadtatván, a kontemplált célt mielőbb megvalósíthatja. Előbb azért egyházkerületi, majd városi segélyre gondolt s miután nem remélhette, hogy a várt segélyforrást oly mennyiségben kaphassa meg, hogy annak alapján a fokozódó követelmények megfelelő szükségleteinek fedezete ugy biztosítható, hogy alkotása csakugyan kösziklán épített lehessen, elhatározta, hogy még újabb s nagyobb áldozatot hoz az által, hogy belvárosi leányiskoláját, melyet négy osztálylyal továbbra is saját erején fog fentartani, áthelyezi az egyházközség tulajdonát képező szénutcai (muzeum-utcai) s e végett teljesen a modern igényeknek megfelelően átalakítandó gyermekkert helyiségébe; s hogy az ekkint felszabaduló, nem régen épült egy emeletes leányiskolai épületben polgári leányiskola szerveztessék; e végre felajánlja a magas államkormányának az állami alapon szervezendő polgári leányiskola céljaira nem rég épült 40.000 frtos. leányiskolai épületét s telkét, haszonbér nélkül, a tulajdonjog kikötésével; maga az egyházközség, illetőleg az egyházkerület Igazgató-Tanácsának, mint egyházi főhatóságának felügyeleti s egyéb jogait szerződésileg biztosítani kívánván. Hogy e tény által a kolozsvári ref. egyházközség mily értékű áldozatot hozott, nyilvánvaló.

Tekintsük csak városunk iskolai, nevelési ügyeit, nagyon alaposan meggyőződhetünk. Igaz, hogy Kolozsvár városa maga is, az utóbbi években kétségbevonhatatlanul sokat tett a népnövelés és iskoláztatás érdekében, de az is bizonyos, hogy az iskolák nagy részét a hitfelekezetek tartják fenn, melyek anyagi erejük korlátoltsága miatt, a szó legszűkebb értelmébe vett elemi oktatáson kívül, magasabb képzés nyújtására nem vállalkozhatnak, s elégtelenek ugy számra, mint a képzés fokozataira nézve. És tátongó hiány, főleg a leánynövendékek iskoláztatásában mutatkozik aggasztó mértékben. Mert míg a fiunövendékek részint a helyi középiskolákat, részint a városi polgári fiúiskolákat kereshetik fel magasabb igényeik kielégíthetése végett, addig a leánynövendékek hasonló igényein, éppen a fenti okoknál fogva, édes keveset segíthet a már néhány év óta fennálló állami felsőbb leányiskola, mivel különösen alsóbb osztályába egy harmadát, legfőlebb felét veheti fel az oda özőnnel jelentkező növendékeknek. Pedig ez az iskola nem kielégítő, és feladatánál, szervezeténél fogva nem is elégítheti ki a műveltebb középosztályt s a polgárság nevelés és oktatásügyi igényeit, mint ezt egy polgári leányiskola tehetné, a mi mind a mellett bizonyít, hogy a jelenben tennálló felsőbb leányiskola egymagában nem elegendő a magasabbra törekvő, tanulni vágyó leánynövendékek nagy számához, tanulás és tudásbeli igények

sokféleségéhez képest. Ezért érdemi méltó elismerés a kolozsvári egyházközséget, hogy számot tevő áldozatok árán is, önmaga eszközölte, vetette meg alapját egy oly intézménynek, melynek hiánya, ha valahol, úgy itt volt eddig s érezhető még jelenben is. A legközelebbi iskolai év azonban meghozza az áldozatok gyümölcsét, a polgári leányiskola a jelenlegi befarkas-utcai ev. ref. leányiskola helyén meg fog nyilni, mire nézve az előkészületek az illető főhatóságoknál szorgalmasan folynak.

A mi pedig az elemi leányiskolát illeti, mint említettem is, az egyházi hatóság négy osztályúvá fogja redukálni, s áthelyezi az alsó szén-utcai gyermekkertnek, e végre átalakítandó, megnagyobbítandó s a kor kívánalmainak teljesen megfelelően berendezendő tanhelyiségébe, régi tanerőinek megtartásával, kiknek méltó elismerést érdemlő buzgalma, növendékeik tapintatos, figyelmes és szép eredményeket elért vezetése, a jövőre is kiválóan ajánl. De ajánlja önmagát ez iskola az által, hogy felügyelősége, mint eddig, úgy ezután is és még fokozottabb mértékben fogja gondját fejlesztésére, gyarapítására, az eddig elért szép eredmények lehető fokozására irányítani. Különös sulyt fektetvén arra, hogy legyen ez: a művelt középosztály gyermekeinek elemi iskolája, a polgári leányiskolába felvétel előkészítője.

Tótfalusi József.

Az egyházmegyéből.

Az erdővidéki egyházmegyéből.

Egyházmegyénk június hó 17 én Bardóc egyházközségünkben tartotta meg rendes tavaszi közgyűlését. Az idő esős, barátságtalan volta dacára is, számosan jelentek meg e közgyűlésen, nemcsak a hivatalból, kötelesség teljesítés tudatából kifolyólag érdekeltek, hanem a vidéki intelligens gondolkodású s vallásos érzésű tagjai közül is számosan. Ott láttuk az egyházmegye ügyeinek mindig lelkes bajnokát, pártfogóját, a 38 évig algondnoki tisztet betöltött s most érdemeinek elismerésül főgondnokká választott Bartha Sándort, a nemes egyszerűségében is fenkölt gondolkodású Zathurecky Gyulát, lelkes és ügybuzgó algondnokainkat: Zathurecky Józsefet és Bedő Józsefet. Ott láttuk, élénk érdeklődéssel figyelni közgyűlésünk tárgyait, «Székely Huszárt» Benedek Eleket, az egyetlen politikai tanügyi lapnak a «Nemzeti Iskolának» és a «Magyar mese- és mondavilág»-nak hirneves szerkesztőjét. Az ő megjelenése szívünket édes örömmel töltötte el. Hisz, közgyűlésen kívül nyilatkozott is, hogy ügyeink iránt érdeklődik, mert a ref. papok helyzete, foglalkozása egy a tanítók foglalkozási, működési körével. Ő hivatásához hiven, a tanítóság szellemi és anyagi jólétének fokozására, fejlesztésére szenteli minden erejét; a ref. papok helyzete, kulturmissiója pedig nem kevesebb fontosságú, mint a tanítóké; igazi nemzeties kulturpolitikát követni szóban, irodalmi működésben. Ezek az elvek, ezek az eszmék uralják ma is a ref. papságot, látja, hogy azon az úton halad, mely a liberális eszméknek hódol, s mint ilyen testületet szíve egész melegével szorítja kebléhez, a magyar nemzet kiválóan magyar elemét s hiszi, hogy a csekély díjazású lelkészek súlyos anyagi helyzetén, ma-holnap állami befolyás érvényesítésével segítve lesz. Ugy legyen!

Közgyűlésünk isteni tisztelettel vette kezdetét, melyet

m.-hermányi lelkésztársunk, Kovács József, végzett, szívből jött és szívhez szóló imával, meg aztán egy szabatos előadásu, gondos kidolgozásu, szónoki erővel előadott beszéddel. Az esperesi megnyitó után, a tárgysorozatot megelőzőleg, Bartha Sándor főgondnok indítványára, egyhangulag elhatározta közgyűlésünk, hogy főt. és mélt. Szász Domokos püspök urnak részvétiratot küld, ama nagy veszteség feletti fájdalomnak adván kifejezést. mely főt. püspökünket, tesvére elvesztése következtében érte.

Esperes aa. előterjesztette ezután az 1894-ik évi egyházvizsgálatról jelentését, mely úgy részleteiben, mint általánosságban tudomásul vétetett, s esperes aának buzgó munkálkodásáért köszönet nyilvánított. Főjegyző aa. jelentéséből megtudta a közgyűlés, hogy 1894. júliusától 1895. jun. 17-ig, tanácsunk összesen 118 ügyet végzett el, részben magán, részben iskolai és egyházi ügyeket, melyek hatáskörébe tartoztak. A kimerítő, egyházmegyénk tanácsának működéséről szóló jelentés tárgyilagos összeállításáért, közgyűlésünk főjegyzőnek elismerését fejezte ki.

Egyházmegyénk levéltárának rendezéséről Brassay Károly lelkész aa. tett jelentést; a végzett munka nagy köszönettel fogadtatott, s fokozta érdeklődésünket levéltárunk iránt annál is inkább, mert nemcsak a híres Benkő József, újabb időbeli «Filius posthumus»-át mondhatjuk magunkénak, hanem a XVI. századból és XVII. elejéről oly becses kéziratok kerültek elő, melyek, ha nem is nagy körben, de minden esetre egyházmegyénk, egyházközségeink monografiájának megírásánál fontos okmányok lehetnek.

Indítványba hozatott, hogy Benkő Józsefnek a középajtai temetőben levő sírhelye emlékkövel jelöltessék meg. Közgyűlésünk az indítványt elfogadta, s határozatilag kimondotta: egy szűkebb körben adakozásra való felhívás kibocsátását a nevezett célra, hogy a meglevő és középajtai egyházközségünk által kezelt, mintegy 200—250 forintnyi összeg 1000 frtra kiegészítettén, az emlékoszlopot felállíthassa. A gyűjtésnek felhívás útján való eszközölésére, közgyűlésünk egyházmegyei tanácsunkat kérte fel. Közgyűlésünk templomban folyván le, a hallgatóság szíves figyelme sohase lankadott.

Gyűlés után, az egyházmegye szolgálatában legtöbb időt eltöltött tisztviselőnknek, Bartha Sándor főgondnokunknak házához voltunk hivatalosak, ebédre, kit e napon családi körében üdvözölhettünk szívünk szeretetével, mint egy olyan egyént, kinek élete, mint ő is mondá, örömben és fájdalomban egy volt az egyházmegye életével. A megeredt pohárköszöntők itt is meghozták a legnemesebb emberbaráti intézménynek, mert ha árvákról beszélek, ezt bizony mondhatom, filléreit, a mennyiben 12 o. é. frt. gyűlt össze, a «Papfiúk Szeretetháza»-a részére, egy oly intézmény létesítéséhez, melynek létrehozásában még ma is kételkednek némelyek, de mint sokan reméljük, nagy erélyű s a munkálkodásban csüggedni nem tudó püspökünk biztosítja életét. Itt küldöm e pár forintot, azzal a kijelentéssel, hogy ez egyesek adományaiból gyűlt közgyűlésünk alkalmából, s azon édes reménynek adok kifejezést, hogy még lesz alkalmam, talán legközelebb, habár csekély összeggel is, a már eddig küldött összegeket gyarapítani. (A magasztos és humanus ügy érdekében kifejtett nemes buzgalomért kész szívvel küldjük meleg köszönetünket. Szerk.)

Lőrinci Gyula,
egyhm. főjegyző.

TÁRCA.

Egyháztörténeti adalékok.

Adatok a kolozsvári evang. ref. egyházközség történetéhez.

(Tizennegyedik közlemény.)

1786. október 3. Szükségesnek ítélvén a ven. consistorium, hogy azon contractus, melyet néhai gróf Bethlen Gergely úr és mostani életben levő mlgos. özvegye, gróf Kendeffi Rachel asszony ő nsgok. inéaltanak volt az ekklesiával, azon ház iránt, melyet itten Farkas-utcában bizonyos conditiók mellett együtt acquiráltak volt ő nsgok. az ekklesiától; mostan mindjárt említett mlgos. özv. grófné asszony ő nsgától ujabban is confirmáltak; erre a végre a consistoriumból tiszt. Pataki Sámuel, Bodoki József, Szathmári Mihály és Méhes György professorok; nemkülönb. tks. Szathmári György és Deáki Sámuel ő kglmek. delegáltak ő Nsgához. A kik is proponálna a dolgot nomine consistorii, ő nsga. nemcsak az elébbeni contractust confirmálni méltóztatott, hanem egyszersmind az ekklesiától acquirált fundus mellett levő fundust is, melyen fenn megnevezett néhai gróf Bethlen Gergely ur ő nsgával együtt acquiráltak volt, hagyta az ekklesiának, levelet adván róla az ekklesiának.

1787. márc. 9. Mlgs. insp. curator báró Bánffy György ur ő nsga. praesidiuma alatt a tiszt. clerus és a domest. curatorok jelenlétében celebrált consistoriális sessióba:

1. Felolvastatott a mlgs. főconsistorium levele de dato 14. Febr. 1787. sub nro. 30. a melyben parancsolatik, hogy adja a ven. domest. consistorium a maga opinioját az iránt, hogy mind a collegium és az ekklesia jószágainak administratiójára, mind pedig a typographiának inspectiójára tartozó három hivatalokat egyben foglalván, nem jobb volna e arra jó fizetés mellett alkalmas, érdemes személyt kiválasztani? Vagy ha az bizonyos tekintetekre nézve meg nem eshetnék, a hármat két személyre bizni?

A melyre is ilyen meghatározás lett: A collegium és az ekklesia jószágainak és fundussinak administratiójára, mind pedig a typographiában való inspectióra, hogy csak egy személy tétessék, azt nem látja lehetségesnek a consistorium, mivel mindazon hivatalokkal együtt járó foglaltságokra egy személy épen nem érkezhettek; erre nézve abban egyeztenek meg, hogy a typographia inspectiója mellett megmaradván Pataki Mihály atyánkfia ő kegyelme, a mint ezelőtt is végeztetett vala, a collegium és az ekklesia fundusainak administratiójára egy személy választassék; a mely végre is tetszett közönségesen abban megnyugodni, hogy elsőbbsen offeráltassék ezen hivatal Miklós István uramnak, a báró Wesselényi Miklós ur jószágában a mostani fungens inspectornak és ha fel nem vállalná, annak utánna Pataki László uram hivattassék meg.

Tks. főquartás Szathmári György uramnak committatott, hogy t. Tordai Sámuel uramnak azon költségeit, melyeken az ekklesia háza körül, a melyben lakik, ennek előtte tett, ugymint h. fl. 29, 90. fizesse ki, és a mi reparatiók ugyanazon ház körül, ugyszintén a több tiszt. papok és professorok lakóházaik körül is szükségesek, haladék nélkül vitesse véghez, az árvák házában azon részét is ide értvén, a melyben tiszt. Sófalvi József uram lakik mostan. A tiszt. Ince Sámuel uram házában pedig circiter négy marhára való istállócskát építtessen.

1787. április 13. Ugyanazon sessióban felolvastatott a mlgos. főconsistorium által de dato 28-a Jan. 1787. sub. nro. 31. mlgos. insp. curator b. Bánffy György ur ő nsgának a collegium új épületeinek continuatioja iránt küldött levél; és concludatott, hogy azon épületnek continuatioja vétessek effectumba: arra fordítván az interestekből gyűlő capitalisokat, a mennyire szükséges leszen; mely dolog is biztatott tks. Szathmári Sigmond urra, a míg más perceptor lenne ő kegyelme helyett.

Tiszt Sófalvi József uram megnyervén a mlgos. főconsistoriumtól, hogy fizetése annyira pótolassék, a mennyi szokott lenni az ordinarius theologiae professor fizetése, a mint ez megtetszik ide felebb a 1786. die 21-a Martii celebrált consistoriális gyűlés végzéseinek protocolatiójából; annakutánna azt kérte vala a mlgos. főconsistoriumtól, hogy azon pótlás az 1784-ik és 1785-ik esztendőkre is adattatnék ki, a mely is mlgos. főconsistoriumnak mense Januarii a. c. 1787. költ és ez iránt a mlgos. insp. curator urakhoz küldött levelében megengedetett ő kglmének, és ehhez képest annak effectumba való vétele iránt rendelés is tétetett.

1787. jun. 24. Consistorium gyűlése tartatván mlgos. insp. curator br. Kemény Sámuel ő nsga. praesidiuma alatt, a tiszt. clerus, domest. curator urak és más consistoriális személyek jelenlétekben, eddig fungált főquartás, tks. Szathmári György uram főquartási hivatalától elbucszván, minelőtte a ven. consistorium a helyében választandó személy iránt discursusra lépett volna, tks. Hadadi Sigmond uram előállván, emlékeztethen hozá a protocollumból a ven. consistoriumnak in. a. 1783. die 29-a Junii, ő kglme. iránt tett végzését, a mely is ebből áll, hogy midőn a főquartási hivatal változni fogna, ő kglme. iránt különös reflexió tétessék; e mellet emlité azt is, hogy ő kglme nem a maga hibája miatt esvén ki a magistratusból, immár sehonnan semmi subsidiumot nem venne, illendő lenne azért, hogy a ven. consistorium által ezen tekintetre nézve is consoláltatnék; és ezen okból kívánja vala, hogy mostan a főquartási hivatalban, tks. Szathmári György uram helyében sine voto substitutassék. A melyeket is consideratióban vett ugyan a ven. consistorium, de ugyancsak még is mostan ő kglmének abban nem annuálhatott; mert a mi első részét illeti, az ő kglme praetensiójának, az előhozott protocolatio ő kglme iránt ezen okból tétetett vala, hogy ő kglme. a collegium építtetése körül fáradozott vala abban az időben és oly reménység volt, hogy azon szorgalmatosságát tovább is fogná continuálni; ő kglme pedig azután esztendővel és négy hónappal arról lemondott, és így césálván a protocolatió oká, ő kglme is ahhoz tovább nem ragaszkodhatott; a mi a másodikat illeti, minemü okból esett legyen ő kglmének a magistratusból való kimaradása, azt a consistorium vizsgálni, nem kívánja, de ha szintén arra magaviseletével legkisebb okot nem szolgáltatott is, elég az, hogy immár inde 1777. év óta mind ez ideig, tiz egész esztendők elfolyások alatt, vagy fő-, vagy vicequartási hivatalt egymás után szakadatlanul viselt ő kglme és elég beneficiummal élt az ekklesiából, illendő, hogy immár mások is, a kik arra minden tekintetre nézve érdemesek, és a kik abban még eddig nem részesültek, consoláltassanak; egyéb consideratiók is accedáltak ő ke-

gyelmére nézve; mely okokra nézve mostan a ven consistorium az ő kglme kérésének eleget nem tehetett, hanem ennekutánra várhatja még ismét annak idejében leendő successióját.

A mely is eképen decidáltván, továbbá némelyek azt vitatják vala, hogy a főquartási hivatalt csak senatorok viselhessék, bizonyos okokra nézve, a mint az eddig is nagyobbára szokásban volt, mások pedig azt kívánják vala, hogy azok is, a kik nem senatorok ugyan, hanem egyéb tekintetekre nézve érdemesek, részesülhessenek abban, a melyet is meghányván, vetvén, végre abban állottanak meg, hogy noha ugyan azok is, a kik nem senatorok, egészen ki nem rekesztethetnek, mindazáltal, a mikor a senatorok közül találtnak, a kik épen olyan érdemesek, és a kikre nézve valami egyéb akadály nem találtnak, illendő, hogy ezek praeferáltassanak; a melyeket is e szerint megfontolván, hogy tkts. senator, Deáki Sámuel uram succedáljon mostan a főquartási hivatalban, abban mindnyájan megegyeztenek, a mely is unanimitati consensu, ő kegyelmének offeráltván, fel is vállalá.

Ez eképen meglévén, a v. quartási hivatalra candidáltattak négyen, úgymint tkts. Szathmári György, tkts. Hadadi Sigmond, t. Szathmári János és Kolosvári József uraimék ő kglmek, a kik közül pluralitate votorum, tkts. Szathmári György ur választott.

1787. november 25. Ugyan a feljebb irt consistoriális sessióban proponálá tiszt. esperes Ince Mihály uram, az árvák gazdája iránt, hogy a mostani circumstantiákhoz képest, mivel egy darab időtől fogva mind a gabona, mind egyéb victualék igen megdrágodtanak, ezen okból nemcsak az, hogy az említett árvák gazdája nem elégséges az árvák tartására az eddig való fizetésért, hanem ha elégséges volna is, igen nevezetes kárával és fogyatkozásával lenne; a melyet is méltó consideratioba vévén, a megirt árvák gazdája expositiója helyesnek találtnak, s erre nézve concludáltott is, hogy inde 26. octobr. a. c. 1787. minden árváért egy-egy hónapra négy magyar forintot fizetessenek, mind azon ideig, valámig a fennemlített gabona és egyebek mostani drágasága fog tartani, annakutánna pedig, a midőn az élés módja olcsóbb lesz, az eddig szokásban volt fizetés redeáljon, úgymint egy személyre hónaponként három magyar forint. Minthogy pedig az árvák fundusa a fenn megirt fizetés szerint, annyi számú árváknak intertentiójokra, a hányan mostan vagynak, nem sufficiál, az árvák száma reducáltassék annyira, a mennyire a fundus elégséges lesz.

1789. ápr. 19. Plenum consistorium tartván mlgs. insp. curator br. Bánffy György ur ő nsga. praesidiuma alatt, mlgs. insp. curator br. Naláci József ur ő nsga. a tiszt. clerus, a domesticus curator urak és más consistoriális személyek jelenlétkben:

1. mo. Felolvastatott a mlgs. supremum consistorium die 8-a Febr. a. c. sub. nro. 24. költ levele, a melyben jelentetik, hogy az eddig fungált és fungáló mlgs. insp. curator urak hivatalokbéli terheknek könnyebbitésére nézve, a mlgs. urak mellé még egy inspector fő- és vicecuratorok tétetéseket szükségesnek ítélte a mlgs. supr. consistorium; az honnan is az inspector főcuratori hivatalt mlgs. br. naláci Naláci József urnak, az egyik vicecurator-ságot pedig distr. tabulae adessor Balia Sámuel urnak

ajánlotta, a kik mindkét részről felvállalván, intimáltatik a domest. consistoriumnak, hogy a fenn megnevezett mlgs. urakat esmérjék magok curatoraiknak és a mlgs. uraktól mindenekben illendőképén függjenek.

Conclusum. Az egész consistorium megegyezett akarral, örömmel fogadja a mlgs. cupremum consistoriumnak ezen rendelkezését.

2-do. Felolvastatott ugyan a mlgs. főconsistoriumnak sub nro. 37. költ levele az abban zárt instantiával együtt, melyben a tiszt. esperes Ince Mihály uram, ezen kolozsvári ven. ecclesiában már most 39-dik esztendejében járó szolgálatját és immár elöregedett és elerőtlenedett állapotját declarálván, kéri, hogy maga mellé káplánnak Sámuel nevű fiát venni megengedtessek, és hogy a szokott fizetés is applacidáltassék, a mely ennelötte is az ecclesia részéről a káplánoknak szokott adatni, sőt, hogy az a mostani időbeli drágaságra nézve valamivel bővítettessék is.

Conclusum. Az egész consistorium tiszt. esperes Ince Mihály uramnak fenn megirt kérését egészben helyben hagyja. Megesméri t. i. a consistorium az ő kglme. régtől fogva példás szorgalmatossággal és nyilvánvaló haszonnal folytatott szolgálatját; látja azt is, hogy ő kglmének mind az azon idővel, melyre isten kegyelmességéből eljutott, együttjárni szokott gyengeségre, mind pedig nevezetesen ottan-ottan előforduló beteges voltára nézve, a nyugodalom immár igen szükséges legyen, az honnan is igen helyesnek és illendőnek itéli ennelötte is az ilyen állapotban gyakoroltatott szokás szerint, hogy ő kglme maga segítségére káplánt vehessen maga mellé és nevezett szerint, hogy ezen kápláni hivatalra, az ő Sámuel nevű fia felvétessék, abban is épen semmi idegenséget és akadályt nem talál, sőt egész megnyugovással helybenhagyja. Melyhez képcst elvégeztetett, hogy említett t. ifjabb Ince Sámuel atyánkfjának a szokott kápláni fizetés az ecclesia fundusából esztendőnként kiadattassék, és a midőn ide hátrább az ecclesia fundusai megvizsgálatnak, ha fog találatni olyas fundus, a mely innocue erre a végre fordíthatatik, a consistorium azon lészen, hogy a most mindjárt említett fizetés szaporíttassék is. Ennekfelette feltévén, hogy kglme ezen ecclesiában folytatandó szolgálatja által magát érdemesíteni fogja, jövendőben annak idejébe successióra nézve is reflexióval lészen a consistorium iránta.

3-a. Olvastatott a méltóságos supr. consistorium levele, de dato 17. aug. 1788. numero 194. néhai gróf Székely Lászlóné asszony ő nagysága testamentaria dispositioja 4-ik cikkelye másával együtt, mely abban vala accludálva, a melyben is itten, Kolozsvárt, a consistorium inspectioja alatt lévő árvák számokra hagyott 1000 m. forintokat, lekötvén ezen summáig Alamori és Mági jóságait.

Minthogy pedig a supr. consistorium fenn megirt levelének tartása szerint ezen említett jóságok állapotjuk olyan körülállások között vagy, a melyre nézve mlgs. gróf Székely Ádám úrtól függene az kiváltképpen (a kit illetnek t. i. azon jóságok), hogy a testans néhai grófné asszony ő nagysága utolsó akaratjának ebben a részben elég tétessék; erre nézve intimáltatik a mlgs. főconsistorium által, hogy a domesticum consistorium gróf Székely Ádám urat ezen dolog végett, levele által keresse meg és nem praetensive, hanem szép móddal előadandó kérése által azt az ő nsga. jóemlékezetébe ajánlja.

Conclusum. Gróf Székely Ádám urnak irni kell a mlgos. főconsistorium által parancsolt mód szerint, a feljebb feltett dolog végett.

(Folytatása következik.)

Török István.

Különfélék.

= **Emlékeztetjük olvasóinkat, hogy az első fel-esztendőnek vége.** Panaszoljuk, hogy a lap árval olvasóinknak legnagyobb része hátrálékban van. Szívesen kérjük, sürgetjük, hogy tartozásuknak eleget tenni, sziveskedjenek.

= **Vihar egy pohár vízben, vagy, a furcsa háboru;** és több ilyen névvel jellemezhetnők azt az összegabalyodást, mely a budapesti, a debreceni, és a sárospataki Lapok közt dühöng. Az okot e hadviselésre az adta meg, hogy e lapok egymástól eltérő theol. iránynak hívei, legalább a hagyományok szerint, és a látszat szerint, úgy lehet a valóságban is. A sárospatakiak képviselik a legszélsőbb, vagy legalább is a szélsőbalt, a debreceniek a szélső jobbot, a budapestiek, volt idő, hogy mind a két felé vetettek egy-egy szerelmes pillantást, most, azonban, felvetették az «E v a n g e l i z á c i ó» eszméjét, melynek vezérközlőnye a «H a j n a l», és így megszerezték a maguk számára a pietista elnevezést. Elképzelhetni, minő pompás rákétázás tmad abból, ha ezek a különböző elemek egymással érintkeznek. Tisztességes hangon ugyan még, de már van szó «félkegyelműségről», «pogányságról», vádról, hogy a minden áron evan elizálni akarók a baptisták, meg a názárénusok malmára hajtják a vizet; támadják egymást, hogy escénkint, fényes kivilágítás mellett, tartanak isten-tiszteletnek nevezett felolvasásokat; hogy csizmadia-legényeket, molnárokat neveznek el profétáknak, azokat misszióba küldik, és nem csak árultatnak velük bibliákat, de itt-amott még magyaráztatnak is. Egy szóval, az a látvány tárul szemeink elébe, a mely mindig előfordul ott, a hol az emberek megharaguszna; vagy ott, a hol valaki elhitei magával, hogy ő jót akarván, egyedül ő van az igazság csalhatatlan birtokában. Az igazat megvallva, már régóta viszkét a körünk, hogy magunk is oda álljunk a véleményezők sorába; és mégis, örvendünk, hogy nem elegyedtünk bele, mert ezt a hadakozást most, ilyen formában, gyümölcstelennek tartjuk. Nem háboru kell nekünk most az egyetemes anyaszentegyházban, hanem nagy békesség, és egyetértés; belátása annak, hogy munkára kell vetnünk kezeinket, és nem beteges szemforgatással, hanem élő hittel építeni azokon az alapokon, melyek szent örökség gyanánt szállottak reánk, és a melyek éppen oly nagyon elűntek a németektől, mint az angolokétól. A platán fa nem verhet gyökeret Grönlandban. Erkölcsök, hit, vallás akkor lesznek az ember méltósága, ha az individuális nemzeti talajból, az egyén természetéből önkint omlanak elő. Ugy vagyunk meggyőződve, hogy ez a mostani háboruskodás is csak elmuló tünemény, és óhajtjuk, hogy utóbajai ne jelentkezzenek. Minden esetre jó lenne, ha az emberek kétszer is meggondolnák, hogy mit beszélnek, és hogy mit cselekesznek. Mert vannak hamis beszédek, és vannak ártalmas cselekedetek.

= **A kolozsvári siket-némák intézete** a napokban fejezte be 7-ik évét 49 olyan növendékkel, kik a legnagyobb mértékben méltók a védelemre és emberszeretetre. A vizsga a legmélyebben nemcsak meghatotta az érdeklődőket, de ki is elégitette úgy az intézet tapintatos vezetése, mint az oktatás eredményének tekintetében. Vajha, a törvényhatóságok és a humanizmus szolgálatában álló egyesek fölmelegednének, hogy minél számosabban hozzák meg adományaikat akár mint alapító, akár mint pártoló tagok! Szemtől-szemben látni e szerencsétleneket és nem könyörülni rajtuk: absolute lehetetlen. Képzeljétek el, ha ugyan lehetséges, hogy nem vagytok képesek meghallgatni a fü-

lemile dalát, édesanyátok beszédét; nem tudjátok elmondani, a mit szívetök érez, lelkötök gondol: és jöjjetek gyámolítására azoknak a szerencsétleneknek, kiket a könyörület filléréivel vissza lehet adni, vagy legalább megmenteni az emberiségnek.

= **A «Prot. Szemle» 6-ik füzete** éppen olyan gazdag tartalommal jelent meg közelebbiről, mint az eddigiék. Irtak bele Thúry Etele: Drágoni Gáspár, és a körmenői iskola; Paulik János: A halhatatlansági eszme története; Krupec István: Adalékok a Luther-katé magyarhoni irodalmának történetéhez; Egerházi Lajos: Könyvismertetés; hazai és külföldi irodalmi szemle. Egyszersmind tudomásul veendő, hogy miután az Irodalmi Társaság titkára, Kenessey Béla, köztudomás szerint, közelebbiről átteszi lakását Kolozsvárra, mint a megnyilando theol. akademia igazgatója, ez után a Prot. Irodalmi Társaság dolgait érintő közlemények az új titkárhoz, Szóts Farkashoz küldendők (Budapest, pipa-utca, 23. sz.)

= **A legfájóbb sebek azok, melyekkel családi életünkben látogat meg az isteni gondviselés.** Egyedül családi életünk az, mely előlegül adatott számunkra a menyországából, és ez az arasznyi hely az, melyben a fájdalom kétszeresen, százszorosan fáj. És a papi házak éppen azok, melyekben a gyermeki hálának, a szülői önfeláldozó szeretetnek példáit kell szemlélnünk. Ilyen ház volt orbai egyházmegyei jegyző és zabolai pap Földes György barátunk háza. Boldog család volt, mert istenfélő, jó emberek szertették egymást benne. Ám, az isten meglátogatja azokat, a kiket szeret. Hajadon leánya, Földes Szabina, mult hó 24-én meghalt. Vigasztalásuk legyen az a jó isten, a ki adta; a ki elvette; és legyen az őket igazán szeretőknek őszinte részvéte.

Hivatalos rész.

2129—1895.

FELHIVÁS,

az erdélyi ev. ref. egyházkerületi egyházamegyék nt. Éspreszeihez.

A vallás-, és közoktatásügyi magyar királyi miniszter idei 21,799. számú leiratában értesítette hatóságunkat arról, hogy ő császár és király Felségének huszonöt éves koronázási ünnepe emlékére «Első biztosító intézet, katonai szolgálat esetére, ő császár és király Fensége, József főherceg védnöksége alatt, mint szövetkezet» címmel egy intézmény létesült oly célzattal, hogy a véderő kötelezettség teljesítésével úgy a besorozottakra, de különösen a szegényebb néposztálynál a fő-munkaerőt veszített családra nehezedő súlyos terhek könnyebben elviselhetőkké, s a haza oltalmára hozott áldozatok kevésbé érezhetőkké váljanak.

Ezen humanus cél érdekében kívánatos, hogy a társaság szervezete minél szélesebb körben megismertessék, s hogy az intézetnek mindenütt állandó képviseleti közege legyen, a kik a nép körében élve, annak a tekintetben a szükséges felvilágosítást, és utba-igazítást megadhatják. Ily képviseleti közegül kiválóan alkalmasoknak tartja a miniszter úr a néptanítókat, kik ily módon a mig közjótékonyaságot szolgálnak, egyszersmind anyagi helyzetükben is segítenének.

Felkérjük ennél fogva Cimeket, hogy ezen képviseleti, s illetve, ügynöki tisztek elvállalására tanító aait. buzdítani, sziveskedjenek, s értésőkre adni azt is, hogy a megbízások ügyében bővebb felvilágosítást a nevezett intézet igazgatóság (Budapest, V. ker. Erzsébet tér, 1. szám) ad.

Megjegyezzük végül, hogy a képviselet elfogadhatása iránti engedélyt, esetről-esetre, hatóságunknál kötelesek tanító aai. kieszközölni.

Kolozsvártt, 1895. jún. 25.

Márkus János,
titkár.

Dr. Kolozsvári Sándor,
elnök-helyettes.

Felelős szerkesztő és kiadó: Szász Gerő.

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXV. Évfolyam.

Kolozsvártt, 1895. Július 11.

28. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTOKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

Értesítés.

A folyó év szeptember havában megnyiló kolozsvári evang. ref. theol. fakultás érdekében, az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgató-Tanácsa által kibocsátott «Tájékozás» kapcsán, felhívom az érdekelteket, hogy a mennyiben a Tájékozásban is jelzett internátusi és konviktusi jótéteményeken kívül ösztöndíjakban, vagy a konviktusi jótétemények kisebb (50, vagy 25 frtos) osztályában óhajtanának részesülni, fölvételi folyamodványaikban jelöljék meg ebbeli kívánságaikat, s folyamodványaikat szereljék föl vagyon-kimutatással, illetőleg, szegénységi bizonyítvánnyal is; továbbá, hitelesen igazolják azt is, hogy más tanintézetben esetleg mely foku, s minő természetű jótéteményben részesültek már. A folyamodványok az indexekben, illetőleg, az érettségi bizonyítványokban kitüntetett előmenetel, a vagyoni helyzet és az esetleg már másutt élvezett jótétemények tekintetbe vételével fognak elbiráltatni. Megjegyzem azonban, hogy a különösebb kedvezményekben csakis a theologus ifjak részesülhetnek, s nem egyszersmind a tanár-képezdébe járó egyetemi hallgatók is, a kik csak a Tájékozásban is jelzett 80 forint évi összeg mellett élvezhetik a bennlakást, és a konviktust.

Budapesten, 1895. július hó 7-én.

Kenessey Béla,
az ev. ref. theol. fakultás igazgatója.*)

Jövendő anyakönyvvezetésünk érdekében.

Az állami anyakönyvvezetés életbe léptetésétől már alig pár hónap választ el bennünket, és még semmit sem tudunk arról, hogy mi történik a mi anyakönyveinkkel? Kétségtelen előttem, hogy mi azért éppen úgy vezetni fogjuk a magunkéit, de már nem lesz meg többé azok hite-

*) Tisztelettel kérjük egyházi lap-társainkat, sziveskedjenek a fentebbi értesítést átvenni. Szerk

lességének alapjául szolgáló ama kényszer, melyel eddigelé minden anyakönyvi adatot hozzánk kellett beszolgáltatni. Anyakönyvi vezetésünk e nélkül hiányos, jó részben haszontalan lenne. Hogy tudhatjuk ez után ellenőrizhetni hiveink számát? Hogy tudhatjuk kellő lelki gondozásban részesíteni az egyes családokat, ha azok viszonyairól csak hiányos ismereteink vannak?

Éppen most olvastam a belügyminiszteri utasítást a születési, és halotti anyakönyvek vezetésére vonatkozólag. Azt hiszem, hogy találok benne valami olyan rendelkezést, mely lehetővé teszi a felekezetek további pontos anyakönyvvezetését is. És ime, itt az eredmény.

Az utasítás 10. §-sa utasítja ugyan az anyakönyvvezetőket, hogy az «érdekelteket figyelmeztessék vallási kötelmeikre»; az 56. §. pedig kötelezi, hogy a még meg nem keresztelt, de már anyakönyvezett gyermek utónevét egy tanusítványban adják ki a bejelentőnek, hogy azt mutassa fel a keresztelő lelkésznek; valamint a halottvizsgálati bizonyítványt is kiadni rendeli a 72-ik §. hogy a temetés kieszközlésénél felhasználhassák a felek; sőt a 101. §. a használhatatlanná vált anyakönyvek új összeállításánál az egyházi anyakönyveket is egyik forrásul tünteti fel; de, hogy mindezen intézkedések nem adják meg a lehetőséget anyakönyveink vezetésére, az az első szempillantásra bizonyos. Ugyanis:

a 10. §. csak figyelmeztetni rendeli a feleket vallásos kötelmeikre, de nem kötelezi legalább a keresztelésre, és felekezeti temetésre.

Az 56. §. nem azt rendeli, hogy hivatalból közöljék az állami anyakönyvvezetők a születési adatokat a felekezetekkel, hanem csak a bejelentőnek kell átadniok a tanusítványt. De, kérdés, hogy a gyermeket elviszik-e a paphoz keresztelni, a miért már stólat is kell fizetniök. A vallás iránt közönyösek, vagy a nagyon szegények sok esetben nem fogják megkereszteltetni

gyermeküket, vagy legalább pappal nem, hanem csak a katolikusoknál szokásos szükség-kereszttség módja szerint. Az illető pap pedig minderről semmit sem tudhat, mert a bábák többé nem lesznek kötelesek, neki jelenteni be a születést huszonnégy óra alatt. És így hiányos lesz felekezeti anyakönyvünk, s ezenfelül elvész a keresztelési stóla egy része is.

A 72. §. szintén csak a bejelentőnek adhatja át a halottvizsgálati bizonyítványt; de hogy az, illetve, a gyászos felek egyházi szertartással temetik-e halottaikat, avagy csak bejelentik-e a halálesetet a felekezeti anyakönyvezetőknek, főleg ott, hol községi közös temetők vannak: ez már egyenesen tetszésükre van bízva. E miatt ismét hiányos leend anyakönyvünk, s csonkulni fog az egyház jövedelme (harangdíjak, sat.), és papi, és kántori stóla.

Vége, a 101. §. midőn azt mondja, hogy az egyházi anyakönyvek följegyzései is felhasználódók a veszendőbe ment anyakönyvek pótlásánál, vagy újra összeállításánál: nem mondhatnók-e mi is, egyházi anyakönyvezetők, azt, már csupán a kölcsönösség szempontjából is, hogy viszont, az állami anyakönyvezetők is engedjenek nekünk bepillantási, átnézési, és kijegyzési jogot az ő anyakönyveikből?

A házassági anyakönyvek vezetésére vonatkozó utasítást még nem láttam; de, ez utasítás után bizonyos vagyok benne, hogy az még sokkal több akadályt fog gördíteni pontos anyakönyvezésünk elé; mert az esketést, jobban mondva, egyházi áldást már egyáltalában nem tehetik kötelezővé, s azt még sokkal többen fogják mellőzni. Hogy fogjuk ekkor megadhatni csak a vizitációkérdőpontok 13. és 14-ére is a feleletet? Hogy vezethetjük jól családkönyveinket, a mire pedig ez után még több szükségünk leend, a kura-pásztorális gyakorlása közben?

Én az említett utasításnak csak egyetlen elolvasása után is ennyi aggodalmat érzek jövődő anyakönyvezésünk, hiveink vallásos gondozása tárgyában; de, idővel mind több-több visszasságok, és bajok merülnek fel. Azért, szerintem, jó lenne még idejében gondoskodnunk az előállható bajok elhárításáról. Azt hiszem, hogy a magas miniszterium, a felekezetek együttes kérelmére, megpótolná jelen utasítását legalább azzal, hogy az állami anyakönyvezetők utasíttatnak az általuk vezetett anyakönyveket a felekezeti anyakönyvezetőknek átnézés, és jegyzetek készítése szempontjából, személyes ellenőrzésük mellett, mind-

annyiszor rendelkezésükre bocsátani; vagy pedig még talán azt is megrendelné, hogy az állami anyakönyvvezetők időnkint áttegyék az illető adatokat az egyházi anyakönyvvezetőkhez. Ha pedig ez utasítást kieszközölni nem sikerülne, úgy magunknak kellene e tekintetben valami biztosító tendszabályt alkotni még most, idejében.

Még csak egyet. Nagyon különös, visszás, sőt igazságtalan is előttem azon intézkedés, mit a Pesti Hírlap folyó évi július 4. számában olvasok, hogy t. i. «az egyházpolitikai törvények életbe léptetése az izraelita anyakönyvezetők állását legkevésbé sem érinti; ők ezen anyakönyveket továbbra is vezethetik, s kizárólagosan jogosítvák azokból a kivonatokat kiállítani.» Nem az irigység, csak az osztó igazság kérdő szava bennem az: mivel képesebbek és méltóbbak ezen kedvezményekre az izraelita rabbinusok, mint a keresztény papok? És meg van-e valósítva így az anyakönyvek egységesítésének szép intenciója?

Csák Aladár,
peéri evang. ref. lelkész.

Kalászkok, az élet mezejéről.

(Népies felolvasás a kolozs-kalotai egyházmegye gyulai körének, Mákóban, 1895. jun. 6-án tartott Papi Értekezletén.)

(Folytatás, és vége.)

Az iskolának két célja van: egyik a *tanítás*, másik a *növelés*. A tanítás alatt azt értjük, hogy az iskola megismertesse a gyermekeket mindazokkal a tudományokkal, melyekre nekik az életben szükségük van. A növelés alatt pedig azt kell értenünk, hogy legyenek becsületes, igazmondó, jámbor emberek.

Hogy az iskolák, s abban a tanítók mennyiben igyekeznek e két célt megvalósítani, azt mi most nem bírálgatjuk, mert mindenik iskolának van felsőbb hatósága, mely azt megítéli. Annyit, azonban, jó lélekkel mondhatunk, hogy a magyar kormány is mindent elkövet, hogy minél tanultabb, és minél jobb erkölcsű polgárok kerüljenek ki az iskolákból, azért épített a sok iskolát, s szaporítja az tanítók számát. Hanem, azt akarom én itt most emlékezetbe hozni, hogy e szép és nemes cél elérésében a szülőknek is segéd-kezet kell nyújtaniok. A szülői háznak nem szabad lerontani, a mit az iskola épít. Ma-napság pedig úgy vagyunk, hogy az iskolában egyet tanítanak, a szülői háznál mást mondanak. A gyermeket pedig abba a furcsa helyzetbe hozzák, hogy nem tudja, melyik az igaz, melyiknek higgyen: a tanítónak e, vagy a szülőnek?

A példa mindent megmagyaráz. A gyermek megtanulja az iskolában, hogy boszorkányok, sárkányok, vasorru bábák, lidércek, sat. nincsenek; megtanulja, hogy miért van dörgés, villámlás, hogyan származik a jégeső, és még több efféle hasznos dolgokat. Haza megyen. Jön egy esős idő, s az apja fogja magát, sarlót, fejszét vag a földbe, hogy a jég ne verje el a határt. A gyermek

ezt látja, s tán meg is mondja apjának, hogy mit hallott a tanító urtól; de az apja bedugja a száját: «Hallgass, ne tudj többet apádnál!» Következik, hogy elapad a tehén teje. Bizonyosan elvették. «Meg kell csináltatni», hogy megjöjjön. Elhívják ezt, vagy ama vén asszonyt, és az megcsinálja, hogy megjön a teje. Igen, mert azt tanácsolja, hogy ne fogja be, és tartsa jobban. És hány ilyen eset van még, hogy lopásnál, beteg állatnál, sőt a mi még szegyenletesebb, beteg embereknél is ott van a kuruzsló. Mind ezt úgy hívják, hogy *babona*. Okos ember nem teszen így, hanem inkább meghallgatja, mit mond ezekről a gyermeke, és nem rontja le, a mit tanult.

Éppen így vagyunk a növeléssel is. Az iskolában szépen megtanítjuk a harmadik parancsolatot: *A te uradnak, istenednek nevét, háiban föl ne vedd*. Otthon meg hallja a sok undok káromkodást, hallja az isten nevének meggyalázását. Megtanítjuk a negyedik parancsra, hogy: *Az ünnepeket megszenteljed*, és szülője az, a ki munkára hajtja, elvonja a templomtúl. Intjük az ötödik parancs megtartására, s otthon látja, hogy apja milyen rosszul bánik öreg nagyatyjával. Vagy, mondjam-e, hogy miképpen látja szülőitül a többi parancsoknak megszegését, mikint tapasztalja, hogy otthon semmi sem úgy történik, mint a hogy ő tanulta; szó, beszéd, cselekedet, nem az, melyre őt szoktatták az iskolában?

És sok szülő még csodálkozik, hogy az ő gyermeke milyen rossz! A biz' a, mert elrontotta saját maga. Ezért kell a szülőnek gyermeke előtt mindig *jó példával* járni, mert csak úgy lesz belőle tanult ember is, becsületes ember is.

Sok rossz dolog van még, melynek lerontásában a szülő segítségére lehetne az iskolának, de én a sok közül csak egyet hozok fel, mint a mely forrása minden rossznak. És ez: a *pálinka*. A gyermekek most már egészségügyi regulákat is tanulnak. S azok között megvan az is, hogy a pálinka ital minő káros. Tönkre teszi egészségünket, kiforgat a vagyonunkból, szegényt hoz a fejünkre. A gyermek vonakodik is, hogy pálinkát igyék, de a szülők addig beszélnek, míg megkóstolja. Először egy kicsit, majd többet iszik, s mire felnő, úgy megszokja, hogy kész részeges ember lesz belőle. Ugy van az, kis folyóból lesz a nagy tenger. A pálinka ivással együtt jár a *szivarozás*. Csupán akkora gyermek, mint a karom, s már ki van csóválva a szája. Az apja gyönyörködik, hogy az ő fia, hogy tud szivarozni. A pálinka, és a dohány soha se drága. Egyébre nem telik, de ennek meg kell lennie. Hej, pedig mennyi bajt lehetne igazítani az így elpocsékoit pénzzel! Krajcárokra kell kezdeni a *takarékosságot*, mert krajcárból lesz a forint.

Egy híres író azt írta a pálinkáról, hogy az *ember-irtó*. És ez szent igaz is. A pálinka kiirtja a vagyont, lejártatja a becsületet, és kiirtja magát az életet is. Éppen ezért, a pálinkát kellene kiirtani a föld színéről, hogy ne csináljon annyi bajt.

Föltett szándékunkhoz ragaszkodva, térjünk át, egy kevés ideig a harmadik dűlőre: az *anyaszentegyház mesejére* is.

Az anyaszentegyházak azért állanak fenn, hogy ápolják a vallást, pásztorolják az erényes, istenfélő életet, egy szóval, a hiveknek lelki eledelt nyújtanak.

Már most, ha azt kérdenétek tőlem, hogy a sok egyház közül melyik nyújtja a tiszta lelki eledelt, vagy a mi ezzel egyre megy ki, *melyik az igaz vallás*: én azt felelném rá, hogy az az igaz vallás, a melyik *legközelebb áll a Jézus Krisztus vallásához*. A keresztyén egyházak mind a Jézus vallását követik; csak hogy egy-némelyike idegen tudományokat is fogadott be a mellé, míg a másik megmaradt pusztán a mellett, a mit Jézus vallásáról a *biblia* tanít. Amazokat, melyek nem elégedtek meg a Jézus tudományával, hanem emberi tudományokat is befogadtak, úgy hívják, hogy *katholikus egyházak*; emezeket pedig, melyek hitökben csupán a bibliához ragaszkodnak: *protestáns egyházaknak* nevezik.

Hogy micsoda nagy különbség van a kettő között, azt én egy példával mutatom meg. Én is, más is, és minden istenfélő ember azt szeretné, hogy az ő lelkét megőrizze a menyország számára. Éppen ezért, ha bűnt követtünk el, igyekszünk is attól megszabadulni. Már most, a katolikus ember hogy szabadul meg? Ugy, hogy elmegy az ő papjához, annak lepanaszolja, hogy ő mekkorát vétkezett, és a pap szépen megbocsátja az ő bűneit. Ez így van. Azt kérdelem én, hogy helyes dolog-e ez? Szabad-e bele szólani az isten dolgába? Ember ember-társának megbocsáthatja-e a bűnt? Semmi szín alatt nem, hiszen, mindnyájan bűnösök vagyunk. De, másfelől, meg vagyunk írva az is, hogy *csupán isten bocsáthatja meg a bűnöket* (Márk, II. 7.) az ő szent fia, az úr Jézus által, «mert úgy szerette isten e világot, hogy az ő egy szülött fiát adta váltságul, hogy a ki ő-benne hiszen, el ne vesszen, hanem örökelete legyen.» (János.)

Látszik ebből, hogy a katolikus egyház a bűnbocsánatot, a mi az istennek a hatalmába tartozik, átruházta a papjaira, s ezek fejedelmére, a római pápára, és így eltávozott ebben is, és más sok dologban is a Jézus tiszta tudományától. Hibásan nevezi tehát magát *egyedül üdvözítő* egyháznak, mert hogyan árulhatja azt, a mi neki sincs?

Mig ezzel szemben, a protestáns egyházaknak, s azok között, a mi kálvinista egyházunknak is, abban van a fő erőssége, hogy azon a fundamentomon áll, a melyet a Jézus Krisztus vetett; azt tanítja, hogy a mi hitünknek és cselekedetünknek egyedüli zsinórmértéke a *biblia*, a melyből megtanulhatjuk, hogy: *egy az isten, és egy a közbemjáró isten és ember között, és ez a Jézus Krisztus, a ki adta önmagát váltságul minden emberekért*, (I. Tim. II. 5, 6.), és *rajta kívül nincsen senki másban üdvösség, és nem adatott más név az ég alatt, mely által kellene nékiünk megtartatnunk.*» (Csel. IV 12.)

Csodálkozunk tehát egyfelől azon embereken, a kik nem a Teremtő előtt, hanem az ő teremtményei előtt hajtának térdet. Hiszen, ez szinte határos a bálványimádással. De, csodálkozunk azon embereken is, a kik semmibe se veszik az ő lelküket, hanem megtagadják istent, *a kitől száll alá minden áldás, és minden jó adomány* (Jakab I 17.) és megvetik az ő szent fiát, az úr Jézus Krisztust. És milyen sokan vannak ilyenek!

Atyámfiak! Közeledik az idő, és ime, már itt is vagyunk, melyben az embereknek be kell látniok, hogy vallás nélkül meg nem élhetnek. Nem csak a lelki eledelt nem nélkülözhetik, de az élet nehéz harcában, a lét

fentartás küzdelmében is elbuknak vallás nélkül. A kálvinista egyház kipróbált fegyverét, őseink legfőbb erősségét: a *bibliát*, ma ismét forgatni kezdték, hogy annak élével sebesítsék meg a sátánt. A vallásos hit újra ébredésének tekintem ezen összefüggést is.

A hit újra ébredésének még szebb jeleit látom bizonyos emberekben, a kiket mások *baptistáknak, názaréusoknak* neveznek, ők pedig magukat *testvéreknek* hívják. Azt hiszitek, hogy őket kárhoznai akarom, mert ők buzgón imádkoznak, nem káromkodnak, szorgalmasan olvassák a bibliát? A világért sem, hiszen jobbadán ők is mindnyájan reformátusok, és én azt szeretném, ha minden református *hívő* volna, és nem hitetlen.

Van, azonban, náluk több dolog, a mit határozottan kárhoznatok, és elítélek.

Elítélem elsőbbsen is azt, hogy nem járnak templomba. Miért? Meg tudnák nekem mondani? Hát mi, a mi templomainkban nem a Jézus Krisztust predikáljuk, nem a jóra intjük a népet? Vagy talán a templom ellen van kifogásuk? Balgatógok! Nem olvastátok a szentírásból, hogy Jézus Krisztus, midőn fölment Jeruzsálembe, legelsőbbsen is a templomba sietett, s onnan a kufárokat, galambárosokat kiűzve, azt mondta: *«Az én házam imádkozásnak háza.»* (Máté XXI. 13.) Miért nem jöttek hát a templomba, imádkozni, hogy itt a ti buzgóságotok által mások is kegyességre indíttassanak? Hiszen, Jézus szava nektek is szól.

Elítélem a testvéreket azért, mert nem élnek urvacsorával. Balgatógok, hát érettetek nem halt meg a Krisztus! Az urvacsoira éppen a mi Krisztusban való hitünknek a megpecsételése. Azt mondom tehát, ha ti nem pecsételitek meg a ti hitetőket, az a hit csak szemfényvesztés; olyan, mint a farizeusoké, a kikről azt mondta Jézus: *«Faj nektek, farizeusok, mert megtisztítottátok a pohárnak és tálnak külső részét, belül pedig azok rakvák ragadmányokkal, és mértékletlenséggel. Vak farizeus, tisztítsd meg először a mi belül vagy a pohárban és tálban, hogy a mi kívül vagy, az is tiszta legyen.»* (Máté XXIII. 25. 26.) Ha tehát nem egyesültök a Krisztussal az uri szentvacsozában, megtagadtátok azt a hitet, melyet a konfirmációkor fogadtatok. És ez nem bűn-e?

Elítélem, továbbá, a testvéreknél azt, hogy ők a keresztség sákramentomát megtagadják a kisdedektől, és megengedik azt, hogy tizenhat-husz éves korukig, mint a pogányok, úgy nőjjenek fel. Azt hallom, azért teszik ezt, mert Jézus azon szavaiban, melyekkel a keresztséget szerezte (Máté, XXVIII. 19.), a *tanítás* szó előbb van írva, mint a *kereszteles* szó. S ezt úgy magyarázzák, hogy a gyermeket előbb meg kell tanítani a keresztyén vallás igazságaira, s csak az után kell megkeresztelni. Erre a hamis okoskodásra a következőket feleljük. Megvan írva Pál apostolnál: *«A betű megöl, a lélek az, a mely megelevenít.»* Miért akarjátok tehát a betű által az *isteni kegyelmet* elzárni a kisdedektől? Hogyan tanítjátok a keresztyén vallást nekik addig, míg ők nem is keresztyének? Azt is mondják, hogy Jézus korában is felnőtteket kereszteltek. Igen természetes, mert akkor kezdődött a keresztyén vallás. Ma is, ha áttér egy zsidó család, megkereszteljük annak minden egyes tagját. De, hogy Jézus a kisdedeket kívánta a keresztség áldásaiban részesíteni, kitetszik ezen

szavaiból: *«Hagyjátok békét a kis gyermekeknek, és ne tiltátok meg őket, hogy hozzám jöjjenek, mert ilyeneké a mennyeknek országa.»* (Máté, XIX. 14.)

Ugy van. Születése percétől kell a gyermeket Jézushoz engedni, és az ő vallásában felnővelni, mert csak így lesznek jó keresztyének. Azért, ti testvérek, ha másképpen tanítottok, meghamisítottátok a Jézus tudományát, és a farizeusok kovászát keveritek abba, arról pedig meg van írva, hogy: *«attól őriszkedniük kell.»* (Máté, XVI. 6.)

Elvégre is, még sok kivetni valót találnék a testvérek hitében és cselekedeteiben, elkezdve azon, hogy ők gyakorta *éjjel* gyülekeznek össze, a mikor más tisztes ember aluszik. Ez egy kicsit gyanús dolog, és félünk, hogy ők éjjel idején, mikor csak a lópók járnak, *egyebet* is beszélnek, *egyebet* is csinálnak.

A követek az országgyűlésen most hoztak egy törvényt: *a vallás szabad gyakorlatáról.* Azt hiszik a testvérek, hogy ez a törvény nekik most mindent megad. Meg ám, de csak úgy, ha tudnak ők is fentartani papot, templomot, iskolát, tanítót; ha lesz nekik is egy olyan intézetük, a hol papjaik, tanítóik tanuljanak, éppen úgy, mint a többi felekezeteknél van; úgy, ha ők is nem vonakodnak a katonaságtól, s más állami terhek hordozásától, éppen mint mi nem vonakodunk, és hazánkat, nemzetünket, ha kell életünkkel, vérünkkel is megvédelmezzük. Legyenek tehát *jó magyarok* is, ne csak értelem nélküli követői a Krisztusnak!

Addig, azonban, óvakodjék mindenki a baptistáktól, akár testvéreknek, akár barátoknak nevezzék magukat, mert a ki utánuk indul, beteljesedik rajtuk Jézus szava: *«Vak vezet a világtalant, s mindketten a verembe esnek!»*

Látható ezekből, hogy az egyházi élet mezején is van sok burján, van sok tévelygés. Ilyen tévelygés már az is, hogy némely felekezetek meghamisítják a Jézus Krisztus evangéliomát, és olyan dolgokat tanítanak, mit a nagy Mester soha se tanított, és ilyen tévelygés, hogy mások, az ők eszük után indulva, félre magyarázzák az igének világos értelmét. És ilyen burján: a hitetlenség, isten-tagadás, templom-kerülés, a sákramentumok elhanyagolása, az ünnepeknek meg nem tartása, parázna élet; egy szóval, az, hogy nagyon sokan nem törődnek a lelki üdvösséggel.

De, hála istennek, szépen virul a tiszta búza is; vagyis, nagyon sok gyülekezetünk van, hol az igaz valóságosságnak, egyház iránti szeretetnek szép példáival találkozunk. Ezek közé sorozom, a mi mákói egyházunkat is, mely minket meghívott, hogy általunk is gyarapodjék a lelkiekben. Arra kérünk azért mind titeket, mind más atyánkfáit, hogy erősen álljatok meg abban a hitben, melyben születtetek, s felnövekedtetek; holtig tagjai maradjatok a mi kálvinista egyházunknak, mert a ki erős hitű kálvinista, az nem csak egyházát szereti, de szereti hazáját, nemzetét!

Ama sok rosszal szemben pedig, melyet láttatok az élet mezején, legyen a ti fegyveretek a Jézus Krisztus evangélioma, mely *«Istennek hatalma minden hívők idvességére.»* (Róm. I. 16.) És forgassátok e fegyvert lankadatlan szorgalommal, mert az istennek jósága, mint az evangéliomi példabeszédben láttuk, ha el is túri a búza

Benedek Árpád v.-sz.-iványi pap orgonajátéka zománcolta be a gyülekezet énekét. Szilágyi József kántor-tanító két szólamu éneke az iskolás gyermekekkel fenköltte tette az isteni tiszteletet. A istenhez való emelkedést alóírt tolmácsolta, a tanítást Tavasz József köri elnök végezte, Mát. ev. XV 1—28. verseiről. Mint pusztában az útjelzők, akkint emelkedtek ki e tárgy feletti emberi gondolkozásunk világából éltünk nézve ama nevezetes szavak, melyek a 22—28. versekben először mintegy csak a tanító Mestert, a segélyt kereső nővel, majd mintegy fokozott alaki viszonyban a 23—27. versek közéjébe után az üdvözítővé szellemült Jézust, a szintén segélyt keresőből az üdv után esengő, hívővé változott anyával állítja szembe s már nem többé csupán a csekély Izrael elveszett juhainak nyit üdvforrást isteni tudománya, hanem a pogányok nevezete alatt, népek millióinak, kik a kanaáni nő és anya alakjában, az üdvnek jézusi parány-morzsáival is megelégednek. Jézust, egyedül Jézust kell tanítanunk, tanulnunk, hogy hitünkkel, ha morzsányi is, üdvözülhessünk. Ennek a tanításnak eszköze a szó, az ige, a beszéd, a hallás, melyek, mint hatalom, lehetővé teszik az üdv elérését, megszerzését, nem a külső szertartás, mise, ceremonia, vagy a róm kath. egyház külfénye, hanem a jézusi tanítás által, hogy abból minden emberre hulljon egy cseppnyi az üdv esőjéből! sat. A nagy figyelemmel hallgatott beszéd után, hazafiasságra, egyháziasságra s egyesült erővel leendő munkára buzdító, szokott szép elnöki megnyitóval, köri elnök annyira szívünkhez szólott, hogy jegyzőkönyvi elismerésre méltattuk azt.

A jegyzőkönyv hitelesítése után, volt még egy kiemelkedő pont a tárgysorozatban. Csekme Ferenc, geryeszegi pap, «Névtelen hősök» című rajza, mely cím alatt az egyházak vagyonának őreit, gondnokát, kurátorát, megyebíráit s azoknak buzgóságát, megfizethetetlen munkálkodását adta elő, helyütt eszményi képben. E képnek, rajznak kerete a község, az ekklesia, hivek, pap, kántor, tanító, templom, iskola, közmunka, szorgalmi jövedelem, építkezés, domestika, szegényügy, szóval, az egyházközségi rend maga. Népies, szép és épületes rajzát közelismerés jutalmazta. Érdemes lenne a Protestáns Közlöny útján minden kurátor kezéhez eljuttatni a «Névtelen hősök» e rajzát, mert valóban ideáliter olyan kellene, hogy legyen a kurátor az egyházhoz, hivatalnokaihoz s hiveihez, mint a milyennek Csekme rajzolta azt. (Szívesen közöljük. Kérjük. Szerk.)

Gyűlés folyamán elfogadtuk azon indítványt, hogy a köri gyűlések tárgysorozatába, mikor van eset rá, felvesszük az elhalt köri paptársak életéről, működéséről készített «emlékbeszéd» tartást.

Ezek után, néhány vitatételt tisztázva, azon egyhangu határozattal távoztunk el Bölkénybűl, hogy a meg nem jelent kartársak megbüntetését, most elengedjük; mert sokkal nagyobb büntetés érte őket akkor, midőn e lélekemelő ünnepben, e hivatásunkat érdeklő munkában, e tanulságos és legnemesebb vetélkedésben, velünk nem osztoztak.

Böjthe Ödön,
ev. ref. pap.

TÁRCA.

Egyháztörténeti adalékok.

Adatok a kolozsvári evang. ref. egyházközség történetéhez.
(Tizenötödik közlemény.)

1789. jun. 1. Consistoriális gyűlés tartván migos. insp. főcurator b. Naláci József úr ő nsga praesidiuma alatt, tkts. Balia Sámuel és Veszprémi István v. insp. curator urak, nemkülönb a domest. curator urak és a t. clerus jelenlétekben.

1-o. Felolvastatott a mltgos. főconsistoriumnak de dato 26. Apr. a. c. sub. nro. 74. küldött levele, a melyekben jelentetik, hogy a királyi szolgálatba helyezett insp. curator urak, curator hivatalknak könyvebbítésére az egyik v. curator hivatalt a mltságos főconsist. tkts. Veszprémi István urnak, a kolozsvári districtualis tábla registratorának ajánlotta, a ki is azt felvállalván, intimáltatik, hogy említett t. Veszprémi István ur a domest. consistorium által insp. v. curatorának ismertessék.

2 o. Mltgos. insp. főcurator b. Naláci József ur proponálá, hogy lévén a collegiumnak egy téglá és cserépvető csüre és circiter 22 ezer kész égetett cserépjé, ácspallér Überlacker ő kegyelme szólott iránta, hogy az említett cserépek kölcsön adassanak, nemkülönb a téglá- és cserépvető csür is, akár kész pénzért, akár pedig oly móddal, hogy jövendőben, ha a collegiumnak fog kívántatni, hasonló csürt tartozzék felállítani.

Mínt hogy nem igen lehet reményleni, hogy most hamar a collegium új épületének folytatásához lehessen fogni, elvégeztett, hogy az említett 22 ezer cserép adassék által a fent nevezett pallérnak, oly conditioval, hogy a

midőn a collegium új épületére szükséges leszen, azonnal restituálja, még pedig olyan jó materiából készült és jól megégetett cserépet adjon, a mely végre a mostani cserépből tétessenek el, hogy ezek a visszaadandókkal annak idején conferáltathassanak. A téglacsür is adassék által, akár készpénzre 30 rh. forintokban, akár pedig oly móddal, hogy a midőn a collegiumnak kívántatni fog, Überlacker Antal ő kegyelme hasonló téglacsürt állíttasson fel.

3-o. Felolvastatott a mltgos. főconsistorium, de dato 26. apr. a. c. kelt levele, néhai Ujvári János testamentaria dispositioja copijából és ahhoz tartozó némely levelekkel együtt, a melyekben jelentetik, hogy a fenn említett n. Ujvári János a kolozsvári ref. collegium számára hagyott száz aranyakat egy árva gyermek intertentiojára.

1789. jul. 10. Consistoriális gyűlés celebráltván, mltgos. főinsp. curator br. Bánffy György ur ő nsga praesidiuma alatt, mltgos. főinsp. curator, b. Naláci József ur, t. Balia Sámuel és Veszprémi István, v. insp. curator urak, a t. clerus és domest. curatorok jelenlétében. Elsőbben is kérdésben forgott, hogy az ekklesiát és collegiumot illető dolgok, nevezetesen azoknak fundusaik, mi módon vétetnének legjobb móddal rendben.

Végeztett, hogy pro liquidando statu activo fundorum ekklesiae et collegii egy néhány izben, a mikor a mltgos. insp. curator uraknak fog tetszeni, extraordinaria sessiok celebráltassanak a consistorialis háznál, a melyben a mltgos. fő és v. insp. curator urakon kívül, t. esperes Ince Mihály, Bodoki József uraimék, nemkülönb Méhes György és perceptor Pataki Mihály ő kegyelmek legyenek jelen.

Azon kívül pedig ennekutánna minden vasárnap napokon a reggeli isteni tisztelet után consistoriális gyűlés legyen.

1790. máj. 3. Consistoriális gyűlés tartatván, a tisz. clerus, domest. curatorok és más consistoriális személyek jelenlétekben concludátatott:

Hogy lévén felesen ekklesiánkhoz tartozó oly érdemes személyek, a kik még eddig a consistorium tagjai között nem volnának, helyesnek ítéltetett, hogy azok, a kiknek nevek ide alá fel vagynak jegyeztetve, elhivattatván, a consistoriális személyek közé bevétessenek, ugymint: Tiszt. doctor Szócs András ur, tisz. doctor Ince Mihály ur, Ferenci Mózes ur, Szathmári József ur, Deáki János ur, Borbély-Nagy Péter ur. Benkő József ur, Tordai György, Polgári István, Pilbák József, Kollát István, Bányai Péter, Hermati István, Nánási András, Kertsedí Dániel, Varga István, Kecskeméti József, Szentkirályi Péter, Sipos Sámuel, Ujhelyi Dániel, Forrai András, Nánási Péter.

Ennek felette, ugyanezen alkalmatossággal elvégeztetett, hogy a consistorium neve alatt, a tkts. magistratus eleiben haladék nélkül adassék be egy repraesentatio oly véggel, hogy a centum paterek száma a reformátusok részéről neveltessek annyira, a mint a geometria proportioval meg fog egyezni.

1790. július 4. Consistorialis gyűlés tartatván mélt. főinsp. curator br. Naláci József ur ő nsga. praesidiuma alatt, v. insp. curator urak t. Balia Sámuel és Veszprémi István urak, nemkülönben a tisz. clerus és domest. curatorok jelenlétekben.

Felolvastatott egy Endrédi József nevű szabómester legénynek a consistoriumhoz beadott instantiája, a melyben jelenti, hogy még kised korában szüleitől erőszakosan elvételén, és a róm. kath. vallásban neveltétvén, minekutánna ifjuságának nagyobb idejét ebben töltötte volna, abban meg nem nyugodhatván, a református vallásra vissza kíván vala térni, a mely végre ezen folyó esztendőnek kezdete táján a kolozsvári főtisztelendő plebánus urtól papot kért magának a hat heti instructióra, a ki is a maga káplánját kirendelvén, midőn abban két versen tiz vagy tizenegy heteket is eltöltött volna, utoljára ezzel bocsátá el az említett tisz. káplán magától, hogy menne el már tőle, mivel feleséges urunk, II. József császár, minden rendelkezéseit visszahuzta, s azért már ő is reformátussá nem lehetne és a kitöltött hat heti instructióról testimoniumot nem akar vala adni, a melynek kinyerése végett továbbá a tisztelendő plebánus urhoz folyamodván, midőn a tisztelt plebánus ur ajánlása után is üres válaszzal jött volna vissza a t. káplán urtól, megkereste a kolozsvári tkts. nemes magistratust, itten is az A. betű alatt bemutatott instantiája által, a melyre nyert jó resolútiója által is nem boldogulhatván céljában, oly vélekedéseket kezdett vala tenni, hogy talán immár az ország fundamentomos törvényei erejek szerint, testimonium nélkül is által jöhetne a reformata vallásra és ezen reménység alatt egy ide való reformatus városi ember leányával megmátkásodott, a melyet is megértvén az említett t. káplán ur, annak ellene mondott és a tisz. reformatus papok is, sem megesketni, sem pedig az ur asztalához bocsátani, míg testimoniumot nem producálna, nem akarják vala. A honnan ujabban is megkeresvén a t. káplán urat, két kolozsvári becsületes centumpaterek által, a testimonium kiadatása végett, ezek által azt a választ vette, hogy feleséges József császár revocatorium rescriptuma megérkezvén, nem tartja magát kötelesnek a testimonium kiadására, egyzersmind azt is állítá, hogy Endrédi József az hat hetet ki nem töltötte volna, a melyről való bizonyáglevelek az említett centumpatereknek ide is beadatott a B. betű alatt. A honnan az instans a gazdája és gazdasszonya előtt lett és itten a C. betű alatt beadott bizonyág-tételekkel megmutatván azt, hogy ő nemcsak hat hetet, hanem többet is töltött volna el az instructió hallgatásában, midőn így a testimonium kinyerésében nem boldogulhatott volna, magát arra határozta, hogy az ország törvényei szerint, a nélkül is a reformata vallásra jöjjön és kéri a v. consistoriumot,

hogy a kolozsvári ref. tisz. papoknak egyben eskettetése és az ur asztalához lejendő bocsátatása iránt, rendelés tétessék.

Conclusum. Azonkívül, hogy az instans Endrédi József ő kegyelme kérése mellé C. betű alatt ragasztott harmadik bizonyító levéllel hitelessé tette feladását a hat heti tanításnak hallgatása iránt; különben is, ezeröttszázkilencvenharmadik esztendőben, szentgyörgy havának 16-ik napján, és ezerhatszázban mindszent havának 25-ik napján megállított ország végzéseinek erejekkel, (melyek aprobatának nevezeteni szokott törvénykönyvünk első részében beirattattak) helvetiai confessiot tartó vallásuk a több bevett vallásokkal egyenlővé tétetvén, azon egyenlősítésből önként következik annak szabad gyakorlása, és továbbra következőleg egyik bevett vallásról, a másik ugyan bevett vallásra a lelkiismeret meggyőződéséből származott szabad általmenetel. Ezen megirt okokra nézve, Endrédi József ő kegyelme vallásunkra befogadtatik, atyafiságosan javasolván lelki tanítóinknak, hogy ő kegyelmét vallásunk minden juszaival és a szokott szentségekkel való élésre is bebecsássák.

1791. márc. 13. Consistorialis gyűlés celebráltatván a domest. curatorok és a tisz. clerus és más nevezetesebb consistoriális személyek jelenlétekben.

Proponálá t. esperes, Ince Mihály uram, hogy mostan az ország rendei és a statusok egyben lévén gyűlve, illő és szükséges volna, itten az iránt consultálódni, hogy micsoda uton és micsoda móddal volna legjobb, feladni a statusok eleiben azon gravameneket, melyek nevezetesen ezen ekklesiát illetik.

1-0. A városi hivatalokra a bevett különböző vallásokon levő személyek micsoda számmal applicaltassanak mind-egyik vallásbeliek részéről, és miben álljon azon geometriai proportio, a melynek kell tartatni erre a tekintetre nézve.

2-0. Hogy a város közönséges ispotálya, a mi részünkön levő szegényekkel is köz legyen, ugyszintén az ispánság, hogy a mi részünkön levőkkel is közöltessék

(Folytatása következik.)

Török István.

Különfélék.

= Emlékeztetjük olvasóinkat, hogy az első fél-esztendőnek vége. Panaszoljuk, hogy a lap árával olvasóinknak legnagyobb része hátrálékban van. Szívesen kérjük, sürgetjük, hogy tartozásuknak eleget tenni, szíveskedjenek.

= A «Szeretetház», lassankint lesz a mi szeretetünk háza. Egy néhány nappal ez előtt vettük a következő levelet: «Szerkesztő úr! Minthogy a közelebbi egyházkerületi közgyűlés miatt részletes tudósítást nem küldhettem, jelezni kívánom, hogy jún. 19-én tartott egyházmegyei közgyűlésünk, egyhangu lelkesedéssel, az erdélyi ev. ref. papfiuk «Szeretetháza» alapjára 1,000, olvasd, egyezerkorona alapítványt szavazott meg, saját zsebére.» Kuttyfalván, jún. 22. 1895. Nagy Domokos, egyházmegyei jegyző. Szavakban ki nem fejezhető értéke van ennek a tudósításnak, ennek a határozatnak. Ez egyházmegyénk egyike azoknak, melyek a legnehezebb harcot vívják oly vidéken, mely a nemzetiségek torkákan van. Áll, mint a Sionhegye; küzd, mint az orosz lány; érzi az erő túlsúlyát, de meg nem adja magát, és áldozva erőt, munkásságot, szorgalmat, buzgóságot; megvonja magától a filléreket, tán a szükségest, és oda ajánlja egy humanisztikus cél megvalósítása érdekében: ez oly jelenség, mely előtt tisztelettel hajlunk meg. és követendő példát állítjuk oda amaz egyházmegyék elébe, melyek büszkeségüknek kell hogy tartsák, hogy ugyanazon magasztos cél szolgálatában állanak.

= Az ujonnan meghozott, és szentesített egyházipolitikai törvények végrehajtására vonatkozó kormányrendeletet immár megjelentek. Nem csak a hivatalos lap hozta, közölte egy pár heti lap is. Abba nem mehetünk bele,

hogy mi is közöljük, mert részletességük túl megy egy kis heti lap terjedelmén. De, azon leszünk, hogy ismertessük azokat a főbb szempontokat, melyek egyházi tekintetben a legnagyobb figyelemre méltók. Van pedig ilyen igen sok. És ohajtandó volna, ha e rendeleteket külön, önálló füzetben meg lehetne szerezni. Jó volna, azokat ismerni nem csak a közvetlenül hivatott hivatalnokoknak, hanem mindenkinek, mert mindenkit egyiránt érdekel. Hisszük is, hogy lesz erről gondoskodás. De, a míg az meglesz, felkérjük azokat, kikre nézve hozzá férhetők voltak, hogy észrevételeiket, megjegyzéseiket, és az egyházi életet érintő momentumok felől megfigyelésüket velünk közölni, szíveskedjenek.

== Székely Töhötöm tanár volt a zilahi ev. ref. kollegiumnál; telve az ifjuság nemes becsvágyával, és a meg-higgadt férfi erőbe vetett öntudatával. Mint ha érezte volna, hogy nem sokáig lesz e hitvány föld vándora, szeretett nagyon, nyolc évig dolgozott sokat, hogy emlékezetessé tegye lábainak nyomát azon a pályán, melyen, szenvedései mellett, annyi örömet látott. Célját elérte. Eddig boldog kis családjának mély gyásza, és az ötlet öszintén szeretőknek, és pályatársainak nagyra becsülése áll megdöbbenve sirja felett, mely folyó hó 1-én nyilott meg, hogy befogadja immár elhaló porait. Legyen könnyű a föld sirja felett; emléke áldott!

== Dr. Bartha Béla, az «Órálló» szerkesztője, eddig sárospataki jogtanár, folyó hó 2-án a debreceni jogakadémiához a váltó-kereskedelmi, és perrendtartási tanszékre tanárnak választott, és vele egyidejűleg Kérészy Zoltán, somogy megyei főispáni titkár, Kérészi István, sárospataki főiskolai tanár fia, ugyanoda az egyházjog-jogtörténeti tanszékére, rendes tanárrá. Gratulálunk Sárospataknak, hogy csak úgy ontja magából a tehetségeket; és Debrecennek, hogy elhódítván őket, átadja az egyetemes anyaszentegyháznak.

== Papválasztás. Györgyfalva népes egyházközségünk e hó 3-ikán tartott gyűlésében, melyet Deési Gyula, esperes aa. vezetett, egyhangu lelkesedéssel és elhatározással, Nagy Albert, kolozsvári segéd-lelkészt választotta papjává, miután Szilágyi László, aa. onnan, tudvalevőleg, Kalota-Szent-Királyra távozott. Nagy Albert kolozsvári segéd-lelkészkedése alatt megmutatta, hogy benne van tehetség, és kitartás, hiven munkálkodni a reábizottakban, éppen azért teljes reménységgel és bizalommal vagyunk jövődjének működése iránt, melyre istentől áldást kívánunk.

== Karsay püspök lemondása. Karsay Sándor, a dunántúli evangélikus egyházkerület püspöke, agg korára hivatkozva, lemondott állásáról. A közbecsülésben álló püspök eltávózkodása nem új. Már 1890-ben lemondott, de akkor az egyházkerület egyhangu kérésére, visszavonta lemondását. Most, azonban, bajos lesz elhatározásától elteríteni az agg főpapot. A lemondás hírért nagy sajnálkozással fogják fogadni egész Dunántúlnál, a hol ismerik Karsaynak a közélet terén huszannyolc éven át szerzett érdemeit. Karsay Sándor 1867-ben már mint megválasztott püspök ment Győrbe, s az óta szakadatlanul ott működik. Az óta egy generáció növekedett föl, mely Karsayt felekezeti különbség nélkül szereti, tiszteli. Népszerűségének bizonyossága az is, hogy a lakosság mindig egyhangulag választotta meg a törvényhatósági bizottság tagjává. Augusztus 13-án, Nagy-Kanizsán ül össze az egyházkerületi gyűlés, akkor fogják tárgyalni a püspök lemondó levelét.

== Értesítés. A m. kir. Prot. Irod. Társ. t. tagjainak tisztelettel jelentem, hogy a f. évi július hó 1-én tartott közgyűlés által megválasztott titkárnak, nt. Szóts Farkas theol. igazgató urnak (Budapest, IX. Pipa-u. 23) és tek. Bendl Henrik, pénztárnok urnak (IV. Deák-tér, 4. sz.) a társaság titkári és pénztárnoki hivatalát átadtam. Ennél fogva f. évi július hó 1-től a társaság szellemi ügyeit érdeklő dolgokban méltóztassanak nt. Szóts Farkas urhoz fordulni, míg a tagsági díjakat tek. Bendl Henrik urhoz küldeni. Budapesten, 1895. jul. 2-án. Kenessey Béla, a Prot. Irod. Társ. volt titkára.

== Pályázat tanári állásokra. A hajdu-nánási ev. ref. hat osztályú gimnáziumban üresedésbe jött német-magyar, esetleg német-latin, továbbá magyar-latin, esetleg rajzoló-geometria-számtan tanári tanszékekre pályázat hirdettetik

Fizetés 1200 frt. melyből 200 frt. lakbér, az egyház pénztárából évnegyedenként előre fizetve. Ha okleveles pályázók nem lennének, alkalmazást nyerhetnek tanárjelöltek is, ez esetben azonban a fizetés 900 frt, melyből 100 frt lakbérnek tekintetik.

A kívánt oklevéllel bíró egyének, egy évi sikeres működés után állandósíttatnak, a mikor is az országos tanári nyugdíjintézetnek kötelezett tagjai leendének.

Nem okleveles egyének, csak helyettes-tanári minőségben és csak egy évre választatnak, de ha ez idő alatt a kívánt tárgyakból oklevelet szereznek és sikeres működést mutatnak fel, a következő évben, mint rendes tanárok állandósíttatnak. Végre, ha okleveles, de nem a kiírt szakokból képesített egyén választatnék, az szintén csak helyettes tanári minőségben és csak egy évre alkalmaztatik, fizetése azonban 1200 frt. lesz.

A megválasztottak állomásaikat f. év augusztus végén, legkésőbb szept. 1-én, elfoglalni kötelesek; okleveles és családos egyének 40 frt. okleveles nőtlen egyének 15 frt. utiköltséget kapnak, mely összeg azonban, ha állomásuktól 3 év eltelté előtt bármilyen okból megválnak, az egyházi pénztárba visszatérítendő lesz.

Megjegyzetük, miszerint a gimnázium teljessé tétele és állami segélyezése iránt a nagyméltóságu miniszteriumhoz a felterjesztés megtétele s az ügy kedvező elintézése esetén, a tanári fizetések annak megfelelőleg fognak rendeztetni.

A pályázati kérvények, keresztlevelel, esetleg katonai szolgálataikat igazoló irattal, továbbá végzett tanulmányaikat s eddigi alkalmazásukat feltüntető hiteles okmányokkal, végre orvosi bizonyítvánnyal felszerelve, f. évi augusztus hó 15-ig, az ev. ref. egyház elnökségéhez küldendők.

Kelt H-Nánáson, 1895. évi június hó 18-án tartott egyház-tanácsgyűlésben. Az egyházi elnökség.

Hivatalos rész.

909—1895.

ÉRTESETÉS.

Tekintettel arra, hogy a Bethlen-kollegium theol. akadémiáján a theologiai tanári tanszékek kellő számu rendes tanárokkal nincsenek betöltve, s így nem forog fenn lehetőségé annak, hogy a theologus ifjak, illetőleg, papjelöltek szigorlatokra ott jelentkezzenek, értesítem az érdekelteket, hogy: azok Kolozsvárrt, a theol. fakultás vizsga-termében fognak megtartatni, és pedig:

az alap-vizsga folyó év szeptember 12-én,

az első lelkészi szigorlat szeptember 13-án,

a második lelkészi szigorlat szeptember 14-én, mindenik dél előtt 9 órakor kezdődve.

Az írásbeli dolgozatok, augusztus 20-áig, nt. Kenessey Béla urnak, a theol. fakultás igazgatójának nevére, Kolofsvárra küldendők.

Kolozsvárrt, 1895 július hó 9.

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

235—1895.

PÁLYÁZAT.

A marosvásárhelyi ev. ref. kollégium főgimnáziumánál az 1895/6. tanévre német nyelvi helyettes-tanári állás töltendő be. Fizetés 800 frt. Az állomás 1895. szept. 1-én foglalandó el

Folyamodhatnak ev. ref. vallásu egyének, kik német és magyar nyelvi tanításra képesek. Ev. ref. vallásuak hiányában, ág. ev. hitvallásu is alkalmazható.

Ezen pályázat ugyan csakis a jövő 1895/6. tanévre szól, de ha az illető egyén, ki az állást elnyeri, a német nyelvi tanítására képesített, vagy a tanév folytán a képesítő oklevelet megszerzi, s az állást kellően betölti: kilátása lehet, hogy a következő tanévre is alkalmaztatik, sőt az állás rendszeresítése esetén, rendes tanárrá való megválasztásra is ajánlathatik,

Az életkort, vallást, képességet igazoló okmányokkal kellően felszerelt folyamodások, f. évi augusztus 10-ig küldendők be a kollegium igazgatóságához.

Maros Vásárhelyt, 1895. július 3.

A koll. Előljárárság.

Felelős szerkesztő és kiadó: Szász Gerő.

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXV. Évfolyam.

Kolozsvártt, 1895. Július 18.

29. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTOKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések *bérmentve*
küldendőek: *Külmagyarutca 9. sz.*

A protestáns vallásos önérték pusztulása.

Divatossá lett a mai időben, különösen az értelmiség körében, a vallás iránt közönyösséggel kérkedni, sőt a vallás külső gyakorlását szégyenleni; ha pedig valaki közönségesen gyakorolja vallását, nem menekül meg a bigott jelzőtől.

Az is általánosan ismert dolog, hogy társaságokban kutyáról, lóról, s mindenről a legtútehetőbben elvitatkoznak, de vallási kérdés felvetése a legszerencsétlenebb dolgok közé tartozik, s igazán sajnálatra méltó az a szerencsétlen, ki ezt megtenni meri. Igaz, hogy vallástalannak nem akar senki tartatni, de milyen fogalma van a vallásoságról? Azt hiszi, ha megfizeti egyházi adóját, s papját egyszer-kétszer meghívja ebédre, eleget tett vallásos kötelezettségének, s ez elég arra, hogy őt mások is vallásosnak tartsák. Mire való, még ezen kívül templomba járni, esetleg, imádkozni, hiszen, az nem értelmes embernek való? Hadd, menjen a templomba a nép, a ki nem tudja, hogy Krisztus csak egy tanult, felvilágosodott ember volt, a ki értett egy kicsit a szemfényvesztéshez is; a ki nem tudja, hogy a természet minden nyilvánulásának fizikai oka van, a miket a tudósok, rendre-rendre, mind kimutattak; hadd, nyelje ez a buta nép a pap okoskodásait; hadd, higgyen istent, a kit soha sem látott, s a kiről fogalma sincs. A felvilágosodott embernek tökéletesen elég, ha becsületes igyekszik lenni, mást nem bánt, másnak érdekeit nem sérti, a magáét, s esetleg, a közét is igyekszik előmozdítani; szóval, úgy él, hogy, modern kifejezéssel élve, ellene fegyelmi eljárást nem lehet indítani.

Modern társadalmunknak ezt az általános felfogását, s gondolkozását nevezem én vallási közönyösségnek, mely napról-napra nagyobb mérvet ölt éppen a felsőbb körökben. Pedig, vallásra, és hitre mindenkinek szüksége van, s talán, legtöbb szüksége éppen a felvilágosodott embernek.

Hallgassuk meg, mit mond b. Eötvös József, a kinek szelleme, mint a napkeleti csillag, vezérli szívünket a vallás igazi forrásához: «Éppen kitűnő embereknek szükséges a vallás, mert ők érzik igazán, emberi elméneknek szűk korlátait»; «mentül messzebbre haladtunk a tudományban, annál inkább érezzük a hitnek szükségét», «semmi sem szükségesebb boldogságunkra, mint hogy erősen hinni, képesek legyünk; e nélkül a legkitűnőbb ember is csak ingó nád, mely minden szellőre annál könnyebben indul meg, mennél magasabban hordja fejét.» Ugyancsak b. Eötvös mondja, a ki még pap sem volt, csak báró: «A vallásnak legnagyobb megvetői nem győzik ismételni, mennyire szükséges az a népnek; nekem pedig úgy látszik, hogy a vallás azoknak, kik a nép fölött uralkodnak, még szükségesebb.» Erre a kérdésre pedig: «Fenn állhat-e a társaság vallás nélkül?» így felel: «Nem tudom; de hogy az ily társaság, mely a vallást nélkülözheti, csak szolgálkából állhat, az teljes meggyőződésem.»

Ime, Eötvösnek, a laikusnak, annak a férfúnak nyilatkozatai a vallás és hit szükségességéről, a ki azokkal az instruktusokkal bőven meg volt áldva, melyek egy igazi művelt, és felvilágosodott embernek, elengedhetetlen tényezői.

De, azt mondhatná valaki, hogy az az ember, kinek szavait idéztem, nem a század végéről való ember, s lelke még rajongással volt tele a régiebb kor vallásos buzgósága iránt. Lássunk hát egy modern férfit, a kit a sors olyan polcra állított, hogy nyilatkozatai okvetetlenül számot tevők. Ez a férfi Magyarország hercegprimása, a ki csak napokkal ez előtt hangoztatta a következő szavakat. «Az állam nem az iparban, a kereskedésben, és gazdaságunk virágzásában; nem műveltségének, nem tudományának fejlettségében, nem polgárainak számában, hanem ezen polgároknak a családban szerzett és innét a közéletbe átvitt vallásosságában, eré-

nyeiben, s az ezeken alapuló jellem-szabadságban találja fel jóllétét.»

Hasonlítsuk össze e tudós első püspök nyilatkozatát Eötvösünk fönnebb citált nyilatkozatával, nem szembetűnő-e a közös intenció, melyben a laikus és professzionátus találkozik? Egyik ez: «az állam jóllétére szükséges a polgárok vallásossága»; másik ez: «a polgárok független jellemszabadságának alapja a vallásosság.»

Vallásra tehát az embernek szüksége van. Ezt nem tagadják még azok sem, a kik soha a templomok belső részét nem látják, a kik egyházuknak sém tanításából, sem szervezetéből egy jottányit sem ismernek, a kik egészen a világ fiai. Honnan van mégis az a közönyösség, mely ma az emberek nagy részét a vallás gyakorlásában jellemzi? Eötvös báró szavait használom ismét, ki így szól: «Természetesnek tartom azt is, ha sokan elfoglalva a mindennapi élet gondjaitúl, s örömeitúl, éppen nem törődnek az istenség eszméjével; hisz, istennek léte, hogy anyagi hasonlattal éljek, olyan, mint a lég köre, mely mindenfelől egyiránt hat, s melyet éppen ezért észre nem veszünk.»

Ugy sejtem, hogy ebben a nyilatkozatban a valódi okra mutatott reá a bölcs báró. Az örökös, lázas izgatottságban álló modern közélet, az évszázak mulasztását egyszerre pótolni törekvő munkásság, mely sorompóba szólitja az egyént, a mely aztán részint nemes ambíciójának, részint elítélésre méltó önzésének kielégítése céljából, a versenybe összes úgy testi, mint lelki instrukcióit beleviszi, elvette az egyén lelki nyugalmát, békességét, megzavarta a lelki és testi élet összhangját. Pedig, e nyugalom, békesség, és harmonia éppen olyan szükségesek a termékeny vallásos életre, mint derült, szelid, napsúgaras meleg idő a tenyésztés számára.

Azonban, mint már említém, nincs olyan ember, a ki vallástalannak akarna tartatni; vagy azért, mert valóban érzi a vallás szükségét, vagy azért, mert családi tradicionális, sat. efféle okokból a vallás gyakorlását nem mellőzheti. A vallás gyakorlásának ez a kénytelen-kelletlen módja közlebrül semmi nagyobb veszélyt nem involvál magában, ha az a maga módja szerint történik; de, fájdalom, napról-napra több okot találunk az aggodalomra abban a tényben, mely egyesek vallásgyakorlásában felekezeti önértetünket sérti.

A vallás külső gyakorlásának különböző

módja szerint is a keresztyén egyház több felekezetre oszlik. Mindeniknek megvan a maga önálló, szervezetenleg megállapított szabálya, mely szerint ki-kí, a melyik felekezethez tartozik, annak szabályai szerint köteles gyakorolni vallását, s egyedül helyes módnak e gyakorlatot tartozik elismerni, s minden ettől eltérő vallásgyakorlatot tartozik idegennek tartani, és semmi körülmények között nem cselekedni.

Azt az érzést, melylyel valaki saját felekezetének vallás-gyakorlási szabályait legjobbakkak, s egyedül gyakorlandó szabályoknak hiszi, nevezem én felekezeti önértetnek, s midőn e szabályoknak nem csak ignorálását, hanem a gyakorlatban más felekezet szabályaival való össze-zavarását látom, a felekezeti önértet pusztulását, kivészését méltán siratom.

Azt hiszem, Pál apostol mondta, vagy írta a korinthusbeliekhez: «A keresztyénnek minden szabad», a mi, nézetem szerint, azt teszi, hogy a keresztyén nem rabszolgája a külsőségeknek, formaságoknak; de, tovább így folytatja az apostol: «de nem minden szabadság használ, akár mit cselekesztek, mindeneket az isten dicsőségére miveljetez, meg ne botránkoztassátok az isten gyülekezetét.» Ugyancsak Pál mondja ezt is: «Nem íhatjátok az úr poharát, és az ördögöknek poharát; nem lehettek az úr asztalának, és az ördögök asztalának részesei.» Lássuk csak, mit mond ezekben a népszerű apostol.

A keresztyénnek szabadságában áll, válogatni a formák között, melyekben belső hitéletét igazolja; de, e szabadsággal visszaélni, nem szabad. Visszaél pedig e szabadsággal akkor, ha a vallásos élet gyöngéd, közvetlen és érzékeny természetét sérti; ha a maga egyszerű tisztaságában az emberi szellemnek úgy racionálisztikus, mint pietisztikus érdekeit magában foglaló, s kielégítő evangyéliomi vallásos hit természetével nem egyező, ellentétes, erőszakolt, vagy tulzó formában kérédik vallásosságával; ha Pál apostol parabolája szerint, egyszerre áldoz istennek, s ördögnek; azaz, ha a vallás lényegét nem ismervén fel valaki, vagy szántszándékkal félremagyarázván, akár nem tudásból, akár felületességből, akár mellékes és legtöbbször önző célokból a vallás gyakorlását összezavarja, s a szabadság ürügye alatt egyszer egyik, másszor másik felekezet külső formái szerint ad kifejezést belső hitének.

(Vége következik.)

Kovács Dániel.

Görgény-Szent-Imre iskolaügye.

(Felolvasatott Görgény-Szent-Imrén, a görgényi tanítói körnek az állami elemi iskola felavatása alkalmából tartott gyűlésén.)

Görgény-Szent-Imre iskola-ügyéről írni a nélkül, hogy magának a községnek történelméről is, legalább nagy vonásokban, ne tegyünk említést, nem lehet. Nem lehet pedig főleg azért, mivel magának a községnek történelmi fejlődése, legalább a mióta erre nézve biztos adatokkal rendelkezünk, annak iskola-ügyével szoros kapcsolatban van.

Görgény-Szent-Imre multját illetőleg, a történelem legrégebb korszakáig visszamenőleg is, vannak, ha nem is írott, de más oly emlékeink, melyek kétségtelenül a mellett bizonyítanak, hogy e hely már a történelem legrégebb korszakaiban is ismert volt, és szerepet vitt.

Van egy emlékünknél e tekintetben az Árpádok korából is, de minden esetre legtöbb, már írott emlékekkel bírunk a vegyes házból származott királyok korszakából, a midőn is Görgény, mint fontos erősség szerepel, királyi vár név alatt.

Zsigmond király 1426-ban kelt beiktatási parancs levele szerint, a vár a székely ispáni tiszthez tartozik, s mint ilyen, hihetőleg, a székely ispánok állandó lakhelye, különösen midőn ezek a vajdai tiszteket is viselték.

Legfontosabb szerepet visz azonban Görgény az erdélyi fejedelemség korában, a midőn a várhoz, mint uradalomhoz még huszonkét község tartozik, s midőn a magyar nemzeti ügyért és szabadságért nem egy kemény ostromot áll ki, s lesz hosszú időn keresztül a magyarságnak védvére, erőssége.

Nemzeti fejedelmeink közül többen, de különösen a Rákóciak kiváló előszeretettel tartózkodnak Görgényben, hová nem csak vadakban gazdag nagy terjedelmű erdei, de kies fekvése is kiválóan vonza őket.

Ha tudjuk, hogy erdélyi fejedelmeink tisztán magyar udvartartással bírtak, s magyar volt teljes környezetük, úgy világosan áll előttünk, hogy az uradalomhoz tartozó községek lakossága is, legalább nagy részben, magyar kellett hogy legyen. E mellett bizonyítanak ezen uradalmat környező községek magyar nevükkel, mint: Adorján, Szent-Márton, Sóakna, Orsova, Kincses, Hétbükk, Bölény, sat. s még inkább az ezen községekben nagy számmal előforduló magyar család-nevek, mint, például, Fehér, Kerekes, Király Farkas, Huszár, Balogh, sat.

De, ezen vidék eredeti magyarsága mellett szól még a fentebbieken kívül Báthori Zsigmondnak egy 1586-ból kelt birtokbaadási okmánya is, a mely Kovásoci Farkas kancellár, s Görgény akkori birtokosának kérése folytán keletkezett, s melyben a görgényi uradalom határainak megállapítását kéri. Ezen okiratban, a többek között, egy ilyen meghatározás fordul elő: «Pheowis patak feireol megindulván, onnan mentem Vitál Varara, onnét ismét Malmas viz teteire, onnan az Keozberz utára, onnan felseo Sugo feiere, onnan bemenvén Varmezeore, Varmezeoreol Kis-Mezeore, onnan Matius eosvenyeig Remethe birtoka.»

Ezeket a neveket, azonban, ma már hiába keressük, éppen úgy, mint a Görgényt környező falvakban maig is élő Huszár, Balogh, Farkas, sat. családoknál a magyar nyelvet, a magyar családot.

A mint tudjuk, Görgény vára, mint ilyen, a magyar nemzeti ügyért, az ősi jogokért és szabadságért az utolsó élet-halál harcot 1708. május 4-én vívta a hős Ráthoni István vezérlete alatt, ki e vár vivásánál hősi halált halt, s kinek hamvai, Rabutin, az ellenfél vezérének hamvaival együtt, a mikházi kolostor sirkertjében pihennek. A maroknyi hős kuruc-csapat, mely az utolsó percig kitartott vezére mellett, szintén elesett az utolsó rohamban, s a hősök a vár keleti oldalán levő u. n. kuruchalmok alatt alusszák örök álmukat.

A Rákóci-féle szabadság-harc utolsó epizódja is tehát a görgényi várban játszódott le, melyről a nép ajkán csakhamar rege költ, s szállott utódról-utódra. A rege szerint, a várat óriások bírták, kiket ellenség támadott meg. Az ostrom hosszasan folyt, míg végre egy vén javasasszony az ostromlóknak azt jósolá, hogy a várat mindaddig be nem vehetik, míg az óriások kapitánya el nem esik. S minthogy a golyó nem járja, így adá tanácsát: a kapitány minden nap imádkozni jár a várfoki kápolnába, ott el lehet ejteni, de csak oly egyén, ki anyjának hetedik fia, s mind a hat testvére él. Ez vegyen tiszta buza szalmát, s az új hold első sugara feltetszésekor e szalmánál öntsön golyót, s az át fogja járni az óriást. Az ellenség követte a tanácsot, az óriások kapitánya elesett. A főnök nélkül maradt óriások nem védhették tovább a várat. Egy részök kitört, kiment Magyarhonba, hol óriás utódaik a síkságon maig is élnek. A más része szárnyra kelt, s kirepült.

A győző az erősen megrongált várat földig romboltatá, nem is sejtve talán, hogy ebben a magyar nemzeti ügynek, a nemzetnek egy kiváló erősségét semmisíti meg, még pedig hosszú időre.

Hosszu időre, mondom, mivel az eszme, mely a hazánk sorsát kezükben tartó és irányítani akaró intéző köröket törekvésükben a Rákóci-féle szabadságharc elnyomása után vezette, nem kisebb kérdés körül forgott, mint hazánkat magyar nemzeti voltából kiforgatni, megsemmisíteni. Az ezen irányban való törekvés érezhető volt minden téren, a mint többek között a Görgény jövőjére tett intézkedések is bizonyítják, a mennyiben a vár elfoglalása után közvetlenül az uradalom oly kezekbe jutott, melyek alkalmasoknak bizonyultak arra, hogy a bécsi kormányt céljai kivételében támogatni fogják.

Az 1719-ik évben a görgényi uradalom a báró Bornemisza családnak inscribáltatott, a birtokba-adás, azonban, csak 1736-ban történhetett meg, mely évhez, a protestánsok részéről, szomorú emlékek fűződnek.

Az ellenség tehát győzött. A történelem folyamán, sok századon keresztül, oly kiválóan fontos szerepet játszott erősség romokban hever; a hozzá tartozó lakosok részben szétszóródtak, részben a megfélemlítés minden lehető eszközével tétlenségre szorítottak; egyet azonban, melyről a hősök vérével áztatott földnek legkisebb virága is oly érthetően beszélt, s melyről a várt környező, s annyi dicső századot átélte hatalmas tölgyek mint mennyi élő beszédes emlékek szóltak az utókor fiainak, nem tudott elfojtani, megsemmisíteni a zsarnokság sem; a remény, hogy az elesett hősök véréből az édes, a drága szabadság fog kikelni, mint féltett kincs, mint minden

bajtúl oltalmazó klenodium nemzedékrül-nemzedékre szállott, erőt, bátorságot, kitartást ébresztve mindenfelé!

Igen, mert nemzeti fejedelmeink bölcs előrelátással gondoskodtak arról, hogy a magyar nemzeti szellem fenmaradása, élete minden tekintetben biztosítva legyen. Kitűnik ez mind azon intézkedésekből, melyekkel iskolát alapítottak, s azok jövőjét igazi fejedelmi adományaikkal minden tekintetben biztosítani is igyekeztek; mivel jól tudták, hogy semmi sem biztosíthatja inkább a nemzetek életét, jövő boldogulását, mint a nemzeti szellemtől áthatott, s ezt hiven terjesztő jó iskolák; kitűnik ez még abból is, hogy a protestáns egyházakat, mint már abban a korban is a magyar szellem ápolóinak egy másik kiváló képviselőit, jövőjük érdekében gazdag adományokkal támogatták.

Ha semmi irott emlékünknél sem volna, még akkor is csaknem biztosra állíthatnók, hogy Görgény is nemzeti fejedelmeink különös gondoskodása tárgyát képezte. Hiszen, a protestántizmus éppen nemzeti fejedelmeink révén jutott el, s vert oly korán gyökeret Görgényben is. 1591-ben maga Báthori Zsigmond fejedelem május 6-án kelt levelében Thamásfalvi Boldizsár, református prédikátort, kinek a várkert mellett háza és telke is volt, melyet maga szerzett és épített, ennek birtokában oly módon erősíti meg, hogy azt tőle életében senki ki ne válthassa.

1619-ből Csengeri György, görgény-szent-imrei prédikátornak is említették egy háza, melyet neki hívséges szolgálataiért Vitkoi Kákoni István adott 40 forintban, de úgy, hogy azért mind a várból, mind a falutól szokott fizetése illő időben megadassék.

Tudva már most azt, hogy a protestántizmus ereje, fejlődése már keletkezésének első időszakában is, iskoláiban volt, s éppen azért, a hol protestáns egyház keletkezett, a mellől rendszeren az iskola sem maradt el: csaknem biztosra vehetjük, hogy ez Görgényben sem történhetett másképpen, jöllehet az iskolaügyre vonatkozó adatokkal csak 1709-en kezdve birunk.

Görgényben tehát iskola, és pedig református iskola már a tizenhatodik században volt, kellett hogy legyen, a mikor is a tanító fizetése, egy fejedelmi adomány-levél alapján, mely a protestáns egyház kérelmezése, és a Tisza-család támogatása folytán, Stephanus Tisza, de Boros Jenő és Sámuel Nöményi de Poka, 1709. május 19-én újból megerősített, a mostani 300 forint fizetési minimumot is felülmulta, a mennyiben a mai pénzérték szerint körülbelől 400 forintot tett ki.

Az érdekes díjlevél, mely «Proventus Rektoris» címet visel, a következő tételeket foglalja magában.

1. Pénz, flor 5. 2. Vaj, ejtel 2. 3. Sajt és turó, font 20. 4. Bárány 4. 5. Köles sen. v. 4. v. kása 8. 6. Buza, gelena 25. 7. Só, cesura 50. 8. Disznó, kövér 1. 9. Bór, veder 20. 10. Borsó, véka 2. 11. Lencse, véka 2. 12. Méz, ejtel 2. 13. A várba menetkor fél ejtel bor, és 1 cipó. 14. A vár alatti malomból szombaton déltől vasárnap ebédkorig gyűlt vám-gabona 3-da.

Hogy Görgényben ezen korban a református iskolán kívül más is lett volna, semmi bizonyítékkal nem birunk. A görgényi görög katolikus lelkész állítása szerint, 1536-ban Görgényben tizenkét oláh család lakott, a mi lehet ugyan, de bizonyítva nincs. Biztosabb adattal bi-

runk azonban arról, hogy midőn Székely Mózes 1603-ban Kolozsvárt is hódolásra bírta, elfoglalásakor tizenöt jezsuitát talált a Báthory-féle Universitásban, a kiket hogy a nép haragjától megvédjen, Tholdi István, buzgó katolikus pártfogása folytán a Bogáthiak várába, Görgénybe küldötte, hogy ott szabad-lábon tartassanak. Nem hihető azonban, hogy akár a görög katolikusok, akár a jezsuiták megkísérlették volna, hogy a már akkor tisztán protestáns Görgényben iskolát nyissanak, annyival is inkább, mivel a jezsuitáknak Görgényből is csakhamar menekülniök kellett.

A mennyire semmi adattal sem birunk arra nézve, hogy Görgényben a reformátuson kívül más iskola is létezett volna, éppen annyival értékesebb bizonyítékaink vannak a reformátusok iskolájának fejlődéséről. 1710-ben a református hívek, mivel Kolozsvártt küldöttségük alkalmas tanítót nem kapott, gr. Teleki Sándor főkurátorhoz fordulnak, s kérik, hogy a nagy-enyedi «professor uraiméknál» hasson oda, hogy «valami jó indulatu, s jó tanító neutralista adatnék, ki a tanulókat taníthatná annak rendi szerint», mert, a mint tovább mondják, «nem is igyekeznénk mi úgy a jó cántorra, mint a jó tanítóra, ohajtván az egész vidék és ez helyben a jó tanító mestert, mely ha lenne, tanuló gyermekeink hamar időn megszaporodnának felette.»

Oly hang ez, melyet sok község még ma is megszívlelhetne, s mely csak is úgy magyarázható meg, hogy ott, hol egy egész egyházközség ennyire érzi a jó tanító szükségét, ott bizonyára már nem csak ismeretek a fejlettebb iskolázatással, de tapasztalták annak áldásait is.

Érdekes okirat ez egyebek között azért is, mivel benne egy újabb bizonyítékkal birunk azon kulturtörténeti tény mellett, hogy a protestáns iskolák már a protestántizmus első századaiban sem voltak pusztán u. n. pharai iskolák, hanem igazi népiskolák, melyekben a vallás és egyházi énekek mellett, más tárgyak is tanítottak.

A görgényi reformátusoknak iskolájuk iránti különös érdeklődését még több okmány is igazolja, így a többek között, egy 1730-ban megújított díjlevél, melyet az egyházközség csak azért kívánt megújítani, hogy annál jobb és alkalmasabb tanítót kapjon, mint ha érezte volna, vagy tán érezte is, hogy reá rövid időn nagy megpróbáltatások várnak.

Az érdekes díjlevél szórul-szóra így hangzik:

«Ecclesiabeli gyermekek tanításáért 15 magyar forint. Bérgaraspénz 4 forint 50 pénz. Buza 35 kalangya. Búza 22 véka. A méltóságos udvarból járandó bor és búza quartának a harmada.

Minden gazda-ember egy-egy szekér fával tartozván praedicator és mester uraiméknak, annak is a harmada.

Minden gazda-embertől egy-egy harangozó kenyér az estvéli takarodó harangozásért.

A mester uram réjtét az ecclesia megkapálja, mester uram a maga tanítványaival feltakarja, az ecclesia behozza, mely is teszen két szekér szénát.

Ezekon kívül, az ecclesia Szentgyörgy napjától fogva aratásig tehetsége szerint ő kegyelmének prospicial intertentioja iránt úgy, hogy meg nem fogyatkozik.

Az exitusért kivántató 3 magyar forintot is ezek felett az ecclesia megadja.

Erre aztán, a mint Pataki István predikátor gr. Teleki Sándor, főkurátor és pátronushoz intézett levelében írja, egy tanult és mindenekben alkalmas embert találtak a «mesterségre» Kerekszegi Mihály, t. uram személyében.

(Vége következik.)

Pallós Albert.

Az egyházmegyékből.

A marosi egyházmegye tavasszi közgyűlése.

A június 25-ikére összehívott, de az egyházkerületi rendkívüli közgyűlés közbejövése miatt elnapolt közgyűlésünk július 4-ikén tartatott meg szokott helyén, M. Vásárhelyen, kezdődvén a várbeli templomban szép énekléssel és Tóth László, karácsonfalvi ifju lelkészünk meleg hangu imájával és átérzett beszédével s folytatódott aztán a vármegye házának diszes nagy termében, a hol Ő felsége a földi király falon függő ujdonat új képe előtt összesereglenk a mennyei király vitézei, apostoli egyszerűség, vagy talán szegénység színében járó emberek, kik az ordót nem kívül kabátunkon, hanem belől, lelkünk öntudatában hordjuk.

A gyűlés első tárgyát az esperesi jelentés képezte, melyben felsorolva láttuk a mult gyűlés óta történt nevezetesebb változásokat. Nekünk mindenek felett meglegedésünkre szolgál, hogy e jelentésből nem vettünk ki semmi olyat, mi a vallásos élet hanyatlására célzott volna legtávolabbról is. A gyalakuti lelkészi állomás megüresült eltávozás, a somosdi pedig elhalálózás miatt, mindkettő pályázat alatt van, azonban a somosdinál a pályázati határnap letelése előtt öt nappal azon eset jött közbe, hogy a nyugalomba helyezett pap elhunyt és most már az egyelőre csak fél fizetésre hirdetett állomás egész fizetésüvé vált, a mi nem kis különbséget tesz s aztán özvegyi kegyév is jött közbe. Szóval, változtak a viszonyok. S éppen azért, az esperes által püspöki eldöntés elé van terjesztve azon kérdés, hogy a változott viszonyok miatt új pályázat hirdettessék-e, vagy pedig az első pályázat kihirdetése maradjon érvényben?

Az egyházmegyei tanács működéséről, a betegségéből csak az imént felgyógyult Muzsnai Pál, derék jegyzőnk adott elő műgonddal összeállított szép stylusu jelentést, melyből kellően megtudhattunk minden nevezetesebbet az egyházmegyei tanács munkálkodásáról s a melyből eléggé kitűnt az is, hogy egyházmegyénk népességének megfelelően az intézni való is sok volt.

Azután az iskola, e rokonszenves tárgy, foglalta el figyelmünket, Ravasz J. tanügyi előadó terjedelmes jelentése kapcsán. Az egyes iskolákról külön képeket rajzolt, a melyeket itt a fény derűjében, amott pedig a boru árnyában mutatott fel a szerint, a milyenek helyenkint az iskolai állapotok. Most is, mint mindig, az lett a jelentés rezultátuma, hogy egy helyütt tanterem, más helyütt tanító hiányából van megbénítva a tanítás menete. Néhány népesebb iskolánál a

a meglevő tanerők mellé újabbak állítása szükséges. Ez a nóta olyanokra szól, a kiknek nincs módjukban a maguk erején új tanerőket állítani be. Azonban, meg van nyitva az állam részéről a segély nyerhetés utja. De sajnos, hogy hiában hangzik a szó: kérjétek és megadatik, mert sokaknál siket fülekre talál, míg most már e jelentés alapján az egyházmegyei tanács fogja kérelmezésre szorgatni az ilyen maguk javán sem kapó egyházakat. A jelentés végén azon kérdés felett, hogy a hibák helyrehozása végett a tanfelügyelőkhez, vagy az egyházmegyei tanácshoz tétessenek át az adatok: a vitát meddőnek és hosszuranyulását indokolatlannak tartottuk.

Végül, alapos, de egy kissé ingerült vitát idézett elő Molnár Lajos pénztárnok jelentése azon deficit honnan pótlása felett, mely a nem rég vásárolt traktuális ház miatt ütött be a számadásba. A rovatál-kivetés általános ellenzése után kérdésbe jött, hogy a ház kiadassék haszonbérbe, vagy eladassék örökre, vagy pedig egy emelet hosszúságú? Ezek valamelyikét remélvén olyan forrásnak, a mely aztán kioltaná a deficit, ez órdító szörnyeteg égő szomját. Nem hiában, hogy hevesen sorakoztunk e deficittel szemben, mert ez olyan veszedelmes szörnyeteg, mint akár egy Minotaurus. Ez a baj még a tavalyi gyűlésen is vitát idézett föl, de segíteni még nem tudtunk rajta. Most is csak megoldatlan megoldás lesz a vita vége, oly formán, mint mikor a betegnek szenvedését csak meghosszabbítják, de elűzni nem tudják. Az egyházmegyei tanácsra bízott, valami expedienst találni a deficittől való szabadulásra, legyen az akár haszonbérbe-adás, akár emelet-huzás, akár eladás, akár az ugynevezett agencialis pénzekből az egyházkerülettel e célra való segélykérés. A szóban forgó ház a kebli gyámintézet-től törlesztésre vett kölcsönnel, tehát adóssággal van vásárolva s ebből évenként aránylagos rovatáli terhet hordoznak az egyes ekklézsiák és papok, de ez nem elegendő a szükségletre. Most már az a kérdés, hogy a hiány honnan pótolassék. Ez a Kolumbusz tojása. Vajha, olyan szerencsés megoldást nyerne, mint a milyen szükségünk van a házra!

De öröm is csillant meg a zöld asztal körül, a menyenyiben Deák Lajos, még ifju tanfelügyelőnk, a ki mint egyházmegyei képviselő, gyűlésünknek is buzgó tagja, királyi tanácsossá történt kinevezése alkalmából szívélyesen üdvözlötetett.

Legyen megemlítve már az is, hogy a zöld asztal vitatkozásai után, a fehér asztalnál is vihar kerekedett, de nem azért mintha oda valaki szóváltást vitt volna át, hanem villámos felhő vert el záporosójével éppen a zöld-káposzta mellől s a szabadból kénytelenek voltunk a falak közé menekülni az ebéd folytatására, a mely kedélyes hangulat mellett jól benyult a délutánba, de tosztok zápora nélkül; nem egészen némán azonban, csak két köszöntővel. A mi nálunk szókatlan és feljegyzésre méltó ritkaság. Az ebédlő társaság jótékonyt is gyakorolt, a mennyiben az égés által sujtotott csikfalvi egyház segélyezésére a jelenlevő pap kezénél kisebb nagyobb adományokat tettek le egyesek. És a jótett felemelő öntudatával indultunk szét a szélrózsa irányában hazafelé.

g.j.

TÁRCA.

Egyháztörténeti adalékok.

Adatok a kolozsvári evang. ref. egyházköztség történetéhez.

(Tizenhatodik közlemény.)

3-o. Hogy a mint a régiebb időkben a papoknak és professoroknak szokott vala, bizonyos szám mázsa só adatni, az ennek utáná is a szerint kijárjon.

4-o. Hogy a kiknek a papok és professorok közül itten a városon házok vagyon, azok sem capitís taxát, sem quartási redemptiót ne fizessenek.

Végzés. Terjesztessék ezen dolog a mlgos. főconsistorium eleibe azon conceptus szerint, melyet t. senator és domest. curator, Szathmári György atyánkfia készített erről és kéretessék a mlgos. főconsistorium, hogy vallásunk részéről levő több gravamenekkel együtt, ezeket is az ország gyűlése eleibe feladni méltóztassék.

1791. jún. 6. Consistoriális gyűlés tartatván a t. esperes, Ince Mihály praesidiuma alatt a ven. clerus és domestikus curatorok jelenlétekben.

Felolvastatott mlgos gr. n.-ercsei Toldalagi László úrnak

a domest. consistoriumhoz intézett memorialissa, melyben a Belső-Király-utca szegletén levő sütőházat, azon parokhiális funduson levő kerttel együtt, az hol most t. Tordai uram lakik, kéri ő nagysága a consistoriumtól, hogy akár kész pénzen adják el ő nagyságának örökösen, a mely esetben igéri, hogy annyi pénzt adna érte, a mennyinek intereséből azon sütőházból való mostani jövedelem kitelnék, az említett kertnek is azon felül illendő árát letenné ő nagysága, akár pedig cserében, oly móddal, hogy az ő nga által megvásárolt szomszéd fundusból szakasztassék ki akkora nagyságu hely az ecclesiának, a mennyinek fogna találtatni az ő nga által adandó telek, a fenn említett kerttel együtt; a mely esetre nézve igéri őnga, hogy az általbocsátandó sütőkemence felett levő épületnek fából, s deszkából való minden matérialejét általengedné az ecclesiának.

Végzés. A mlgos. gróf úr kérését megfontolván a consistorium, arra épen nem léphet, hogy az ecclesiának s collegiumnak bizonyos haszonvehető fundusát örök áron eladja és elidegenitse. A mi pedig a projectált cserét illeti, abban való megjegyzését is károsnak találja ezen következő okokra nézve:

1-o Mivel a sütő ház fundusával együtt kívánná ő nga, a t. Tordai uram mostani lakó házához tartozó kertcskének általadattatását is, a mely fundusa az ecclesiának még így is szűk lévén, attól az említett kertnek elszakasztása annak igen nagyon csonkulására lenne.

2-o. Mivel azon commoditástól, a mely a kért sütő háznak szegleten való létével egyben van köttetve, az ecclesia is nem örömet kívánna elesni, megeshetvén még az jövendőben, hogy oly végre fordíthatatik az, a melyre nézve ezen fekvése a megirt Teleknek az ecclesiának is hasznára fogna szolgálni.

3-o. Ide járul még az is, hogy most egymás végtében esvén a sikátor mellett levő két telke az ecclesiának, azokat vagy egyben foglalhatja, vagy egyiknek valamely részét a másikhoz ragaszthatja, ha a szükség úgy fogja magával hozni, a melyben nem lehetne módja, ha a király-utcai fundus mással felcseréltetnék. Mindezeket azért consideratioba vévén, méltóztatik megítélni a Mlgs Gróf ur, hogy a consistorium csak administratora lévén az ecclesia fundussainak, ezekben nem disponálhat az ecclesia hasznának kissebbedésével.

1791. jun. 29. Consistorialis gyűlés tartatván a T. esperes Ince Mihály uram praesidiuma alatt, a ven. clerus és domesticus curatorok és más nevezetesebb consistorialis személyek jelenlétében.

1-o. Előadá a T. esperes Ince Mihály uram, hogy a meghasadott nagy harangunk helyében öntendő harangnak megkészítését kialakván a dom. curatorok, ide való becsületes harangöntő ő kegyelmével, mázsáját 30 magyar forintban, az ecclesia matériájából, oly conditióval, hogy a harang matériáján kívül minden egyéb hozzá tartozó készületeket s matérialekat említett harangöntő ő kglme tartozzék a maga költségén megszerezni és elkészíttetni, szükség volna még ezek iránt végezni. Elsőbben is, hogy a mostani meghasadott nagy harang öntessék-e újra, vagy pedig azon nagy harangnak félben maradt darabja, az abból elfolyt és a földből kiásatott darabokkal együtt fordíttassék a mostan készíttendő nagy harang öntésére, a melynek öntetése még az 1723-dik és 1727-dik esztendőben, mind a két izben

szerencsétlen kimenetellel próbáltatott vala. Másodszor, mi-csoda fundusból lehetne legjobb móddal az erre megkívántató költséget kipótolni.

A mi az elsőt illeti, meghatározatott, hogy a félben maradt nagy harang öntessék most újra a hozzá tartozó darabokkal együtt, mivel ezeknek tovább való megtartások inkább káros lehet; a mostani meghasadott nagy harang pedig tartassék meg továbbra, a midőn annak is újra lejendő öntésében még mód találtatik. A másodikra nézve pedig végeztetett, hogy mivel még ennekelőtte feles esztendőkkel néhai b. e. Büdöskuti Boldizsár ur testamentum szerint hagyott volt az említett nagy harangnak megöntetésére ezer m. forintokat, a testansnak célja szerint fordíttassék ezen pénz arra a végre.

1791. aug. 15. 5°. Minthogy a kolozsvári határon igen feles török buza vetések szoktanak lenni, a melyekből dézmát nem adnak, jónak látszik, hogy az iránt processus indíttassék, ugy, mint a melynek jó kimenetele iránt nagy reménység lehet. Hogy pedig ennek módja annál jobban meghatározatassék, tétessék kérdés a mlgos fő Consistorium előtt ez iránt, nem jó volna-e a Felsőleges kir. Guberniumhoz folyamodni, a végre, hogy ő Felsőge ezelőtt nem sok idővel érkezett kegyelmes decretumának tartása szerént, sub dro Guberniali 4642. A 1791. committáljon a fiskalis direktornak ezen causanak processusba való vétele iránt.

1792. jan. 14. 2°. Ácspallér Ueberlacker Antal ő kegyelmének mind a collegium új épületéhez megkívántató fedélre, mind pedig a belső teplom fedelének reparatiójára szükséges költségekről feltett és beadott jegyzéseit megvizsgálván: végeztetett, hogy T. Perceptor Pataki Mihály uram járjon végére, mennyi költség kívántatnék mind együtt a collegiumhoz tartozó új épületnek elvégzésére és egészen tökéletességre való vitelére, a mely megeshvén, mihelyt a collegium fundusairól való fennebb említett conspectus elkészül, informáltassék a mlgos főconsistorium az iránt, hogy mennyire megyen azon új épületre megkívántató költségek summája és hogy a collegium fundussából mennyit lehetne arra a végre fordítani, egyszersmind pedig kérettessék a mlgos. főconsistorium arra, hogy a maga dispositiója alatt lévő fundusból a hiányosságot, mely a collegium fundusából ki nem telik, kipótolni méltóztatassék. A templom fedelének reparatiója iránt pedig ez határozatott meg, hogy végére járván, mi lett légyen a mlgs. főconsistorium válasza azon levélre, melyet a domesticum consistorium az iránt beadott vala, az vitessék végben.

5-o. Felolvastatott a mlgos. főconsistorium levele de dato 7-o. Aug. 1791. Melyben panaszképen jelentetik, hogy ezen megirt esztendőben julius 30-dik napján a kolozsvári külső templomban a déleesti istentiszteletre rendeltetett órán, midőn sem pap, sem deák jelen nem lettenek volna, nagy botránkozással egy világi ember könyörgött légyen. Melyhez képest intimáltatik, hogy oly rendelés tétessék, mely szerint mind a tiszt. papok, mind pedig a templomot bizonyos megjutalmaztatás mellett gyakorolni köteles diákok a magok köteleességeknél elmulthatatlanul eleget tegyenek.

1792. máj. 28. tartott domest. consistorium gyűlésében végeztetett a harangoztatás iránt, hogy ha csak két haranggal harangoztatnak a ref. valláson levő városi lakosok, fizessenek egy magyar forintot, ha pedig hárommal harangoztatnak halottjuknak, a fizetés légyen 30 garas. A

más valláson lévők pedig, ha harangoztatnak, fizessenek három német forintokat. Ebből pedig a két harangnak megvonatása után a harangozónak fizetése légyen három poltra; a három harangnak egyben vonatása után pedig 3 garas.

1792. szept. 27-én tartott consistorialis gyűlésben.

Felolvastatott a görcsöni ref. ecclesia instantiája, melyben a belső farkas-utcai templom tornyocskájában lévő nagyobb óraharangnak, mint tulajdon sajtójának visszaadatását kéri ilyen okból: hogy azon harangot néhai Serédi István ur és élete párja, Kamuthi Kata asszony öntették volna a görcsöni ref. ecclesia számára, és hogy ugyanazon harangon az említett ecclesia neve is rajta volna: hanem a revolútiós időben azt bátorságnak okáért ide Kolozsvárra hozták volna bé, elmúlván pedig a revolútiós idő, azon ecclesia vissza akarván vitetni követői által, a kolozsvári ref. ecclesia azt kívánta, hogy ha a leeresztéséért 12 forintokat fizetnek, kiadja, de az ecclesia követeinél pénz nem lévén, üresen tértek vissza. Melyet is megtudván b. András Ferenc ur, a görcsöni lakosoknak akkori földes uruk, Kolozsvárra jött és az ide való ref. ecclesiától az említett harangért 100 forintokat és ezek mellett egy kis harangocskát csere szín alatt felvévén, Görcsönbe bevitte s az oda való ecclesiának tagjait erőszakosan kényszerítvén, azon harangocskát akaratjok ellen kénytelenítettek elvenni, a 100 forintokat pedig a fenn megirt b. András ur maga szükségére fordította, oly ígéret mellett, hogy azokat meg fogja fizetni. A nevezett ecclesia pedig mindazonáltal kötelezi arra, hogy ha a megirt harangot visszanyerheti, mind a cserében általt vett harangocskát, mind a 100 forintokat az ide való ecclesiának visszafordítja.

Mely kérésére a görcsöni ecclesiának válaszul adatott, hogy nem kicsin kétsége vagy az iránt a consistoriumnak, hogy azon ecclesia számára néhai Kamuthi Kata asszony által öntetett harang itten Kolozsvárt a farkas-utcai templom felett lévő tornyocskába volna, mivel az ottan lévő harangon a görcsöni ecclesiának neve éppen nem található, a mint az instantiában erősítették; ellenben pedig a nevezett asszony férjének Serédi István urnak neve olvastatik ezen harangon, a ki a mi ecclesiánknak is igen nagy patronusa lévén, egyebeket is hagyott ennek számára s magának is holtteste az ide való farkas-utcai templomban fekszik. De mégis, ha az irt ecclesia hiteles documentmok által meg fogja mindazokat bizonyítani, a melyeket instantiájában feltett, nem létszen idegen áttól a consistorium, hogy teljesítse kérését, ha ígéretének eleget téssen.

1792. október 21. Consistorialis gyűlés tartatván a mlgos. gr. Teleki Domokos ur szállásán, mlgos. br. Kemény Sámuel, gr. Teleki Domokos, tek. Veszprémi István insp. curator urak és a tiszt. clerus jelenlétekben végeztek a melyek ittev következnek.

1-o. Elővétetett professor Méhes Györgynek ezelőtt mintegy másfél esztendővel a mlgos. főconsistorium eleiben beadott és onnan pro opinione danda a mélt. insp. curatorussal közöltetett instantiája, a melyben kéri, hogy mivel már szintén 15 esztendő alatt a philosophiae professori egész hivatalt folytatta, fizetése pótolassék annyira, a mennyi ugyanazon funduson lévő más professornak fizetése. Melyet is consideratioba vévén, meghatározatott, hogy a mlgos. főconsistorium tudósítsák ily formán; hogy tiszt. Pataki Sámuel uram maga személyesen jelen lévén, ígerte, hogy borbéli fizetését fenn említett professor, Méhes Györgynek ő kglme a maga competentiájából maga egészen kipótolja, búzát is azonfelül, a mit eddig is szokot volt adni, még ad ezentul 30 vékát, a mi pedig azonfölül vagyon, ugymint 40 véka, a jószág proventusából kiadathatik; nem különben a só is annyira, a mennyi szokott járni a többi professoroknak, ugymint 5 mázsára, a communis fundusból kipótoltathatik, a mely pótlásnak kiadattása, hogy ezen folyó esztendőnek kezdetétől fogva folyjon, jóváhagyatott.

(Folytatása következik.)

Török István.

Különfélék.

= **Emlékeztetjük olvasóinkat, hogy az első fél-esztendőnek vége.** Panaszoljuk, hogy a lap árával olvasóinknak legnagyobb része hátrálékban van. Szívesen kérjük, sürgetjük, hogy tartozásuknak eleget tenni, sziveskedjenek.

= **Kenyérmorzsák.** A görgényi egyházmegye gyámintézeti közgyűlése a «Szeretetház» javára júl. 11-dikén 500, olvasd, ötszáz forintot szavazott meg tiz év alatti egyenlő részletekben megfizetendőleg. Legyen isten nevében; a szeretet nevében! Gernyeszeg, júl. 11. 1895. Csekme Ferenc, ev. ref. pap.

= **Cserépdarabok a «Szeretetház» épületéhez.** Görgényi egyházmegyénk folyó hó 12-én közgyűlést tartott. Utána kedélyes társas ebédre gyűltünk össze, a melyen elhatároztuk, hogy a ki nagy buzgóságát tőstba akarja kiadni, fizessen 1 koronát a «Szeretetház» javára. Közbe Jung Ferenc kenyérbéltől egy rucácskát gyurt s azt elárvereztük. Ezekből begyűlt 16 frt. 03 kr. Küldöm. Az összeg kicsiny, de értékét adja meg az, hogy szeretettel teli szívek nyujták. M.-Péterlakán, 1895. július 13. Tavaszy József.

= **Br. Bánffy Dezső, egyházkerületi főgondnok.** a szilágy-somlyói egyház adósságai letörlesztésének céljára 128 frt. 34 krt. adományozott. Örökkévaló lélektani törvény, hogy az élőhit együtt jár a jó cselekedetekkel. Dicsekszünk vele, hogy főgondnokunk elől jár a nemes példa-adásban.

= **A mint az otthelyi egyik lapból olvassuk,** a szilágy-szolnoki egyházmegye rendes közgyűlését júl. 28-án fogja megtartani, Sz.-Somlyón. A tárgysorozat szerint, tanácskozás tárgyát fogja képezni zilahi pap, Magyaróssy István véleményes jelentése, mely szerint, ez egyházmegye négy esperességre volna felosztandó. Olvasóink emlékezni fognak, hogy mi vetettük fel a nagy egyházmegyék apróbbakra való felosztását; emlékezni fognak, hogy ez eszmét a szil-szolnoki egyházmegye ragadta meg legelőbb, és hogy a folyó évi febr. 20-án tartott egyházmegyei tanácsban éppen ez az egyházmegye el is ejtette. Ám, az eszmék nem halnak meg. Ime, a szil-szolnoki egyházmegye csak ismét előveszi. Az egyházmegyei tanács akkor ritka egyetértéssel, egyhangulag, elvetette; reméljük, az egyházmegyei közgyűlés most be fogja látni, hogy nem szükséges, az érni kezdő gyümölcsöt levetni. Sőt inkább. Ismétéljük, a sietség éppen olyan ártalmas lehet, mint a milyen veszélyes a lustaság, a maradiság. Reméljük, hogy a 28 iki közgyűlés, legalább is az elvet egyhangulag elfogadja, és így vezér-vármegyéje lesz ez ép, egészséges eszmének. Gondoljatok az egyházi politikai törvények életbe léptetésére; az erők felosztására, és felhasználására; gondoljatok arra, hogy hatvan egyháznak, és majdnem annyi filiának adminisztrációja egy minden anyagi jutalmazás nélkül való, és felelősség alatt álló egyetlen embernek csaknem erőt meghaladó munkálkodására van bízva: és határozatok úgy, hogy felette bánkodni, és miatta szégyenkezni, ne kelljen.

= **Dicséret illesse Szóts Sándor,** dévai pap, aát. ki az oda való Hunyadi János-féle ev. ref. templom és torony restaurációja érdekében megindított országos gyűjtés körül kifejtett munkálkodásával 1892. óta a mai napig, kamataival együtt, összehozott 9710 frt. 86 krt. Gyönyörűség olvasni azt a statisztikát, melyből kitűnik, hogy kik adták össze ezt az összeget. A legmagasabb trontul le minden osztály, hivatal, magán személyek hogyan siettek letenni filléreiket a szép cél érdekében. Ez belmisszió és nem szemforgatás. Nem csizmadia- és asztalos-legényekből, meg molnárokból lett evangyelistákkal és prófétákkal való biblia magyaráztatás és éjjeli istentiszteleteknek tartása (ugy lehet,

térdepléssel és kereszt-vetésekkel); hanem egy hitben gazdag, munkálkodó embernek és buzgó papnak szorgalma; ki építi egyházát, és az élet cselekedeteivel hirdetteti istennek országát

— **Grammatikával, ortografiával, stílussal** mindig fognak foglalkozni a különböző iskolákban; de, hogy felöltött embereknek is van ezekre a dolgokra szükségük,

az sem elvitatható. Ennek a szükségnek akar eleget tenni **Béldi Mihály**, ki «A magyar helyesírás, és a helyes magyarság» címen könyvet írt és a koronáért adja, mely Felső-Rajkra (Zalamegye) küldendő minél előbb. A könyv szeptember elején jelenik meg, és a ki megrendeli, és megtanulja, egy hónapra rá már előnyösen fog különbözni írásában a felsőbb leányoktól, és a bíró uramtól.

HIVATALOS RÉSZ.

2322—1895.

KÖRLEVEL,

valamennyi erdélyrészi ev. ref. egyházmegye nt. Esperesének.

A magyarországi tanítók országos bizottságának felkérése folytán, felhívjuk Cimeket: sziveskedjenek az egyházmegyék területén fennálló református tanító-egyesületek elnökeit arra utasítani, hogy a nevezett bizottság által hozzájuk küldött, s a hazai tanító-testületek 1894. évi állapotára vonatkozó «kérdő íveket» pontosan töltsék ki, s küldjék fel a bizottsági elnökhöz.

Tekintettel arra, hogy ezek a mozzanatok idővel igen becses kulturtörténeti adatokul szolgálhatnak, figyelmeztetjük Cimeket, hogy csak teljesen megbízható hiteles adatokat adjanak közre

Kolozsvárt, 1895. július 8-án.

Márkus Fános, *Szász Domokos,*
tanügyi elnökök helyettes. erdélyi ev. ref. püspök, mint elnök.

2444—1895.

KÖRÖZVÉNY,

valamennyi erdélyi ev. ref. kollegium m. t. Elöljáróságának, mindenik egyházmegye nt. Esperesének, és mindenik püspöki vizsgálat alatti egyházközség t. Tanácsának.

A vallás- és közoktatásügyi magyar királyi miniszter úrnak folyó év 1,622. elnöki szám alatt kelt rendelete folytán, utasítjuk Cimeket, hogy minden egyes sürgős és vagyoni felelősséggel járó ügyben a miniszter úrhoz intézendő jelentéseket ezentúl ne fehér, hanem a fehértől elütő színes papíron szerkesszék, és terjesszék fel.

Kolozsvárt, 1895. július 13.

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

908—1895.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a marosi egyházmegyébe kebelezett **kakasdi** egyházközség énekvezéri állomására pályázat nyitattik.

Javadalom: tisztességes lakás, gazdasági épületek, veteményes és gyümölcsös kerten kívül 200 frt. osztrák ért. készpénz, az egyházközség pénztárából, félelvi előleges részletekben; hat hold kánonika-porcio, szántás és betakarítási mivelettel, s három öl fa. Kilitásba van helyezve 80 forint, osztrák értékben, évi állami segély megnyerése.

Pályázati határnap: ez év aug. 10-ke. Folyamodások **nt. Rákosi Lajos**, esperes atyánkfához, Lukafalvára küldendők, u. p. Nagy-Teremi.

Kolozsvárt, 1895 július hó 9.

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

908—1895

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a marosi egyházmegyébe kebelezett **soóvárad** egyházközség harmadik tanítói állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: két szobából álló tisztességes lakás, szükséges mellék-helyiségekkel; 330 forint osztr. ért. készpénz, havi előleges részletekben, a polgári község pénztárából fizetve. Két öl szin-fa, beszállítva az egyházközség erdejéből.

Pályázati határidő: augusztus 10.

Csak okleveles egyének pályázhatnak. A folyamodások

nt. Rákosi Lajos, esperes aához, Lukafalvára küldendők, u. p. Nagy-Teremi.

Kolozsvárt, 1895. július 9.

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

907—1895

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a küküllői ref. egyházmegyébe kebelezett, **m-bodon** egyház orgonista-kántori állomására pályázat nyitattik.

Javadalom: tisztességes lakás, kert és gazdasági épületeken kívül, egyházközségi becslés szerint, 262 frt. 45 kr. értékű kepe és kánonika porcio hasznélvezete. Pályázatnál a tanítói oklevéllel bíró folyamodók, miután a folyó évi szeptember elsejétől kezdve, az ottani árami elemi iskolánál felállítandó második tanítói állomás ezen állomással való egybekapcsolása kilitásba van helyezve, előnyben fognak részesítettetni.

A felszerelt folyamodványok f. évi augusztus 10-ig **n. t. Kovács Elek**, esperes aához, V.-Gálfalvára, u. p. D.-Szentmárton, küldendők.

Kolozsvárt, 1895. július 9.

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

907—1895.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a küküllői ref. egyházmegyébe kebelezett **sz-bonyhai** egyház orgonista-kántori állomására pályázat nyitattik.

Javadalom: tisztességes lakás, kert és gazdasági épületeken kívül, egyházközségi becslés szerint, 261 frt. 60 kr. értékű kepe és kánonika porcio hasznélvezete.

A felszerelt folyamodványok f. évi augusztus 10-ig **n. t. Kovács Elek**, esperes aához küldendők, V.-Gálfalvára, u. p. D.-Szentmárton.

Kolozsvárt, 1895. július 9.

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

910—1895.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a sz.-szolnoki egyházmegyébe kebelezett **széeri** egyházközség papi állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: Tisztességes lakás, kerttel és gazdasági épülettel, s az egyházi felsőbbség hivatalos becslése szerint, 419 frt. 05 kr. föld, kepe, és készpénz jövedelem.

Pályázati határnap: folyó évi augusztus 20-ika. Pályázati kérvények **nt. Viski Pál**, esperes aához küldendők, Zoványra.

Kolozsvárt, 1895. július 11.

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

474—1895.

MEGHIVÓ.

A küküllői ev. ref. egyházmegye folyó év augusztus 1-jén d. e. nyolc órán kezdve, a szokott helyen rendkívüli házassági törvényszéki gyűlést tart, melyre a tagokat és érdekelteket van szerencsém meghívni.

Lelkész és ügyvéd urakat hivatalosan felkérem, hogy az e tárggyal járó kötelességeiket teljesítsék pontosan.

V.-Gálfalva, 1895. július 15.

Kovács Elek,
evang. ref. esperes.

Felelős szerkesztő és kiadó: **Szász Gerő.**

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXV. Évfolyam.

Kolozsvártt, 1895. Július 25.

30. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTOKÖN EGY ÍVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések *bérmentve*
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

A protestáns vallásos önérzet pusztulása.

(Vége.)

Hogy ez a visszaélés a szentírás-nyújtotta szabadsággal napjainkban gyakori, s mind szélesebb medret ás magának, a felekezeti önérzet hanyatlásából magyarázható ki. Régen volt az, mikor a Berend Iván-féle emberek így feleltek Angélájuknak: «Grófnő, az ön egyik őse esztergomi érsek volt, midőn az én őszám protestáns predikátor; az ön őse elfogatta a protestáns predikátorokat, börtön, és gálya-rabságra hurcolván őket, és csak ezt az egy szót kellett volna kimondaniok: abrenuncio, és minden bajtól megszabadultak volna; s ők inkább választák a börtönt, verpadot, és a gálya-rabságot, hogy sem ez egy szót kimondták volna; én is azt mondom: non abrenuncio.»

És ez a felekezeti önérzet pusztulása, fájdalom, protestáns felekezetünk kebelében öltött rémes terjedelmet. Ennek oka bizonyára abban a hiperlojalításban van, melylyel mi, protestánsok, általában viselkedünk más felekezetekkel szemben. Ez a hiperlojalítás annyira megy, hogy szinte magunkévá tesszük azt az általánosan uralkodó felfogást, hogy a katolikus egyház külön, tekintélyesebb, mint a protestáns egyház; hogy a katolikus egyház, minden ellenkező törvény dacára, még ma is uralkodó egyház Magyarországon; hogy a katolikus egyház ünnepei, szertartásai fontosabbak, szebbek, szentebbek, üdvözítőbbek, isten előtt kedvesebbek, mint a protestánsok szertartásai, ünnepei; ebből az következik, hogy míg a katolikus egyház vezető férfiai a legaggodalmasabb gonddal vigyáznak arra, hogy ünnepi körmeneteik egy protestáns templom ajtaja előtt el ne vonuljanak, addig mi, protestánsok, szívesen ünnepejük meg a katolikus ünnepeket; az állam iskoláiban nem tanítat, hivatalok szünetelnek, iparosaink nem dolgoznak; örömmel jelenünk meg ünnepi processziójukon, s megyék, hivatalok a

legdurvább illojalításnak tartanak, ez ünnepeken, és ünnepi körmeneteken magukat legalább főnökeik által nem képviseltetni, eltekintve attól, hogy, vajjon, ezek a főnökök katolikusok, vagy protestánsok; a fő dolog, hogy az ünnepély fényét, fontosságát megjelenésükkel növeljék, mert e fényre szüksége van az egyedül idvezítő, s minden lelki üdvösséget tele marokkal osztogató katolikus egyháznak.

Bizony, a protestáns vallásos önérzetnek emez elsatnyulását, pusztulását fájdalommal tapasztalhatjuk minden katolikus ünnepen. Annyira megszokta már a mi népünk a katolikus ünnepeket magáénak tartani, hogy egy búcsura hónapokkal előbb készül, tervez, gyűjti a költséget; egy ünnepi körmenetről, vagy egy feltámadás cerimóniájáról el nem marad, mint ha félne, hogy az ünnepi ágyudörgések által felidézett szellemek mind ellene esküdnének össze. Protestáns értelmiségünk pedig miért maradna el, mikor ott látja a megye, a város intelligenciáját, hiszen, ezekkel egy sorban lenni, ugyan azt cselekedni, egy levegőt színi, minő önérzettel tölt el! Mit vét ő az által, hogy e közben a szentséget vivő pápás papot kíséri éppen olyan alázattal, és hódolattal, mint akármelyik hitbuzgó katolikus atyafi.

De hát, hogyan jutottunk ennyire? Hiszen, igaz, hogy III. Károly, és Mária Theresia idejében rendelettel voltak kötelezve a protestánsok a katolikus ünnepek megtartására, a protestáns céhek és hivatalok a körmenetekben való részvételre. De hiszen, őseink rendületlen hittel, szívós kitartással, egyházuk iránt forró szeretettel, egyháziak, világiak közös küzdelemmel, győzelmet arattak a sok méltatlanságon; és ma, midőn a sok sanyargatást, sötét idők igazságtalanságainak emlékét a szabadság, méltányosság, és jogegyenlőség érvényesülései kezdik elsimitni, elfeledtetni: ina magunk, saját jószántunkból tesszük azt, a mi ellen életünkkel, vérünkkel küzdöttünk.

Hol vannak azok, a kiknek hivatásuk az el-
tévedt, felületesen gondolkozó hívőket tévedésük-
ről felvilágosítani? Mért nem zúgják ismételten a
Krisztus szavait: «Ugy fényljék a ti világossá-
gotok az emberek előtt, hogy lássák a ti jó csele-
kedeteket, s dicsőítsék a ti mennyei atyákat»,
azaz, a ki keresztyén embernek vallja magát, ke-
resztyéni módon legyen vallásos; minden tette,
szava, lépése, törekvése, alkotása, szóval, egész
élete legyen tükre a hitében ápolt igazságoknak,
mert csak így lehet fénylő példánykép, világosság
mások előtt, s így dicsőíttetik isten, a ki az örök
fénylő világosság, s a kihez lelke a vallásos er-
kölcsei élet ezer, meg ezer apró szálával tapad.
Ha tehát én, hitemnél fogva, evangyélium szerint
reformált keresztyén vagyok, akkor az én evan-
gyéliumi hitemnek ki kell tűnni, fényleni kell min-
den szavamban, tettemben, minden lépésben,
és törekvésemben. Vallásosságom csak akkor
őszinte, ha gyakorlati életem hitemmel őszhangzó.
Ha kálvinista vagyok hitemnél fogva, kálvinistá-
nak kell lennem isten-tiszteletben, beszédemben,
cselekedetemben; ha ellenkezőleg cselekszem
együtt áldozok istennek, ördögnek; véték az írás
ellen, mert megbotránkozatom az isten gyüle-
kezetét.

Mikor láttatok egy katolikus hívőt kálvi-
nista formában gyakorolni vallását, s tanúságot
tenni hitéről; vagy mikor a kálvinista felekezet
tekintélyes férfait évenként ismételten látjuk a
katolikus kultuszt gyakorolni az urnapi körmenet-
ekben, mely ünnep a katolikusoknak nem csak
speciális ünnepe, hanem intenciójában éppen a pro-
testántizmus ellen irányul: láttatok-e csak egyszer
is a mi speciális ünnepünkön, például, a refor-
máció emlék-ünnepén a katolikus egyház vala-
melyik mandatáriusát?

Lám-lám, ilyen tényekben látom én a kál-
vinista vallásos önérték pusztulását, és valamint
nagynevű, boldog emlékű hazánkfia, Kossuth Lajos,
a magyar faj elnemzetietlenedésének okául saját
hazájában a faji önérték hanyatlását, a faji öntudat
veszendőbe jutását mondja: akkint én úgy érzem,
hogy a protestáns egyház alapkövének meglazu-
lását siet előmozdítani a protestáns vallásos ön-
érték pusztulása.

Ne nézzük ezt közönyösen, igyekezzünk mind-
annyian ébren, és munkában tartani ez önértéket.
E munkából mindenkinek ki kell vennie a maga
részét, a legutolsónak úgy, mint az elsőnek; de
elengedhetetlen kötelessége első sorban dolgozni

azoknak, kiket, mint lelkipásztorokat, hivatásuk
állított e munkába, de nem kevesebb munka vár
azokra, kiket az egyházkerület kitüntető bizalma,
éppen hagyományos vallásos önértékükre támasz-
kodva, mint gondnokokat hívott el e munkára.

Nagy, és nehéz e munka, mert mindig voltak,
mindig lesznek emberek, kik az önállóságra, s nagy-
korúságra törekvéssel járó fáradságos munka
és felelősség helyett, szivesebben veszik azt, a mit
készen kapnak, a mit más egyház isteninek hir-
detett tekintélyével nyujt. A katolikus egyházban
nem kell küzdeni a vallás-erkölcsi élet végső cél-
jáért, az üdvért, ezt az egyház készen nyujtja az
engedelmes hívőnek, nem kell egyéb, csak a
laikus kötelességét teljesítse az egyház iránt. Ez
a kötelesség pedig áll: feltétlen engedelmes-
ségből, az emberi méltóság és szabadság meg-
tagadásából, az egyházi szabványok, s cerimóniák
pontos megtartásából. A felületesen gondolkozó
ember, zaklatva a modern élet különféle kiválal-
maitól, ha nincs benne ébren a főntebb kifejtett
felekezeti önérték, nagyon hamar választja e könnyű,
és kényelmes módot lelki szükségének kielégíté-
sére, a hol az üdvösséget, mint árucikket, készen
kapja az egyház nagy kereskedésében.

Kovács Dániel.

Görgény-Szent-Imre iskolaügye.

(Felolvasatott Görgény-Szent-Imrén, a görgényi tanítói körnek az
állami elemi iskola felavatása alkalmából tartott gyűlésén.)

(Folytatás.)

1719 ben a görgényi uradalom a Bornemisza-család-
nak inskribáltatott kilencvenkilenc évre, a birtokba-adás,
azonban, csak 1734-ben történhetett meg.

Ezzel az évvel kezdődnek azok a nagy megpróbál-
tatások, melyeknek a protestánsok, több mint egy szá-
zadon át, ki voltak téve, s melyeknek következtében a
magyarság, az oláhság előnyére, minden tekintetben tért
veszített.

E kor rovására irandó azon szomorú tény is, hogy
maga az anya-község, Görgény is, de még inkább az
uradalomhoz tartozó többi községek, elvesztették magyar
jellegüket, s a községekben lakó magyarok kivetköztek
nemzetiségükből úgy annyira, hogy ma már csak ma-
gyaros nevük sejteti velünk magyar voltukat; ujabban,
azonban, már a Farkasok Lupuknak, a KerekeseK Ke-
rekesiuknak, a Baloghok, Bulugáknak hivatják magukat.
Azok a határnevek is, melyeket felolvasásom elején emli-
tettem, szintén eltűntek, s helyüket oláh nevek foglalták el.
S mind ez megtörténhetett azért, mivel az új birtokos
család előtt csak egy cél lebegett: a katholicizmusnak
Görgényben helyet csinálni, azt, a reformátusok hátrá-
nyára, megerősíteni. Ezért, bizonyos szempontból, tán nem
is lehetne kárhoztatni, ha ezzel egyszersmind a magyarsá-
got is ne gyengítette, vagy éppen a pusztulásnak köny-

nyelműen oda ne dobta volna. A protestánsok minden eddig, az udvar részéről élvezett kedvezménytől megfosztattak részben, vagy egészben, minek következtében, természetesen, hogy iskolájuk is gyengült.

A Bornemisza-család idejében, 1736-ban alakult meg a görgényi róm. kath. egyház is, arra azonban, hogy ugyan azon időben iskolát is alapított volna, semmi adat nincs.

Ezen időtől kezdve, csaknem e század közepéig, Görgény iskola-ügyéről, más adat, mint az egymást követő református mesterek névsora, nincs is.

Ugy látszik, hogy ez időszakban, mint a református egyház jegyzőkönyvei tanúsítják, a reformátusok egész önvédelmi harcra voltak szorítva, s részint ezért, részint vagyonuk megcsonkítása miatt, iskolájukra nagyobb gondot nem is fordíthattak.

Görgény-Szent Imre iskola-ügyére vonatkozó adatok között nem található nyomát annak, ha vajjon, a Mária Theresia «Allgemeine Schulordnung»-ja a reform. iskolánál alkalmazva volt-e? Jóllehet, a mint az iskola mesterek névjegyzékéből kitűnik, a tanítás ezen időszakban sem volt megszakítva. Valószínű tehát, hogy a protestánsok itt is állást foglaltak a Bécsből jött rendszabályozással szemben, s mint legtöbb helyt, itt is sikerrel védték meg egyházuk, és iskolájuk önállóságát.

A szabadság-harc előtti években a görgényi uradalom haszonbérlo kezébe került, s ez időből fel van jegyezve, hogy Csikból egy katolikus kántort hoztak, ki tanítással is foglalkozott, majd később egy barát került Görgénybe, ki, a mennyiben a mellékesen úzótt pincemesteri és számtartói teendőket engedték, szintén tanított. Ugy a kántort, mint a barátot is a haszonbérlo fizette, s a katolikus hívek sem egyházi, sem iskolai célra áldozatot nem hoztak.

Az ötvenes években már a görög katolikusok is alapítottak iskolát, hol állítólag még latinul is tanítottak, s az akkor létező három iskola közül legjobb volt. Szervezetéről, azonban, adataink nincsenek.

A hetvenes években a kincstár a görgényi uradalmat a Bornemisza-családtól megváltotta, s így a katolikus hívek patronusa, ki különben neje révén, ki ref. vallású volt, a protestánsokat is segítette iskolájuk építésénél, és templomuk javításánál, eltávozott Görgényből.

Ez időben történt, hogy a római kath. vallású tanulók részint a görög katolikus, részint a református iskolába jártak. A róm. katolikusok iskoláügye akkor sem javult, midőn püspöki segélylyel oly papot kaptak, kinek a tanítás is kötelességévé volt téve.

Az 1868. évi népoktatási törvény Görgényben három szegényes iskolát talált, melyek közül egyiknek sem volt se alkalmas helyisége, legkevésbé pedig felszerelése. Hiányzott a képesített tanító is, a mi, azonban, abban az időben általános baj volt.

Ekkor is első volt, ki iskola-ügyének rendezéséhez látott, a református egyház. Fiatal, lelkes papja, Székely Ferenc buzgolkodása folytán, Macskássy Ferenc, uradalmi haszonbérlo támogatása mellett, még az 1868. év folyamán felépült az új iskolaház és tanítói lak, s megszereztetett

a legszükségesebb taneszköz. A lelkesedés a hívekre is hatással volt. Korponai Sámuel 1870-ben 50 frtos alapítványt tett, oly kikötéssel, hogy ötven évig kamatozzék, s ötven év múlva kamatai szegény tanulók felruházására fordíttassék. Ez alap jelenleg 261 frt. 41 kr-ra növekedett.

Százados mulasztásokat, azonban, ha a reformátusok példáját a más két felekezet is követi, még sem lehetett volna pótolni, nem, különösen szétforgácsolt erővel. Érezték is ezt sokan Görgényben is, s éppen ezért, midőn a közoktatási kormány az állami iskolák felállításához kezdett, lépéseket tettek, hogy Görgényben is állami iskola létesüljön. A kérés bár illő helyen kellő méltánlással fogadtatott, annak foganatosítása elé, részint kicsinyes felekezeti, részint nemzetiségi féltékenykedésből, bizonyos körök részéről akadályok gördítettek, úgy anynyira, hogy az állami iskola csak 1876-ban nyilhatott meg, szegényes bérhelyiségben, és egy tanerővel. Pedig, a féltékenykedés sem felekezeti, sem nemzetiségi szempontból nem volt indokolt akkor se, s nem indokolt ma sem. Az argumentumokat, a miket az állami iskolák ellen, bizonyos körök, ma is felhasználnak, már rég megcáfolták éppen maguk az állami iskolák. Ma senki, józanul gondolkozó ember el nem hiszi, hogy az állami iskolák a vallástalanság terjesztői; sőt éppen ellenkezőleg, nagyon sokan tudják, hogy igazi fenkölt, krisztusi vallásnak az ápolói, s mint ilyenek, a legönzetlenebb felebaráti szeretetre oktatnak, a mi által megcáfolják a nemzetiségek részéről hangoztatott másik argumentumot is: t. i. hogy a nemzetiségek megsemmisítésére törekszik, célja levén a magyarosítás. Hát, ma ezt a vádat sem hiszi el senki, mert midőn az állami iskolák arra törekednek, hogy a magyar nemzeti nyelvet, mint államnyelvet, minden polgárra nézve hozzáférhetővé tegye, hogy a hon-szeretetet terjessze ott is, hol a tudatlan népnek erről hamis tanokat hirdetnek, nem céloznak egyébre, mint-hogy képessé tegyenek mindenkit arra, hogy mint e hazának hű fia, tehetségeit annak is saját javára értékesítse, s így érezze ő is velünk, bármely templomban és bármely nyelven is imádjja istenét, hogy mindnyájunknak, kik a magyar föld szülöttjei vagyunk, «itt élünk, halunk kell.» A magyar nemzetnek soha sem volt szüksége renegátokra, s nem lesz bizonyára ez után se. Az állami iskolák nem voltak renegátokat növelő intézetek, s nem is lesznek soha, hanem maradnak, a mik eddig is voltak: a magyar nemzeti szellem és kultúra terjesztői, valódi nemzeti iskolák.

Meg vagyunk erről győződve, s tudom, hogy ebben a tekintetben mások is így gondolkoznak. Ez a nézet vezérelte azokat, köztük Filep Albert, akkori királyi tanfelügyelőt is, kik a görgényi iskola felállításán fáradoztak, valamint azon tanítót is, ki az állami iskola vezetésére kineveztetett, s azt tényleg tizenöt éven át vezette is. Az állami iskolát kezdetben mégis nagyon hidegen, hogy ne mondjam, ridegen fogadta a félrevezetett nép, minek következtében a kiküldött fiatal tanító a tanítást 1876-ban, okt. 1-én csak két tanítvánnyal tudta megkezdeni, s ezeket is, e szó teljes értelmében, az utcáról fogta.

(Vége következik.)

Pallós Albert.

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1895. július 14.

Jelen voltak: Főtiszt. Szász Domokos, püspök aa., mint elnök, dr. Kolozsvári Sándor, elnök-helyettes, dr. Vályi Gábor, Bartha Lajos, Domokos Antal, és Herceg Lajos, igazgató tanácsosok, Deák József pénztáros, Mak-say János, számvevő, Deák Albert, dr. ügyvéd és Márkus János, aai.

Elnöklő püspök aa. felhívására, Márkus János, titkár aa. ismerteti az időközben elnökiellátott ügyeket, s ezek mikénti elintézése jóváhagyó tudomásul is vétetett.

A tárgysorozat első pontját kikülli egyházmegyénk tanácsának a gogáni és gogán-váraljai egyházközségek egyesítése tárgyában tett előterjesztése képezte, mely szerint a két egyházközség vagyoni erőtlensége miatt egyesíttessék.

Igazgató-Tanácsunk ezen javaslat alapján a két egyházközség társítását, a főt. egyházkerületi közgyűlés jóváhagyásának fentartásával, elrendelte, s tekintetbe véve a két egyház hiveinek ohajtását is, megállapította, hogy a Gogán-Váraljáról beszolgáló pap az urvacsorát advent és böjtfő vasárnapján Gogánban, az ünnepek első napján mindenkor Gogán-Váralján teljesítse.

Aldobolyi egyházközségünk által tisztviselői, illetve, a gondnok, jegyző és két egyházi részére megállapított természetben adandó fizetések tárgyában hozott egyházmegyei-tanácsi határozat feloldásával, mely készpénz fizetést állapít meg, az egyházközség határozata hagyott jóvá.

Bartók Béla, bonchidai pap aa. az iránt kérelmezett, hogy volt bonchidai pap, Nagy Elek által a papi fizetés emelésére alapított, s a központban kezelt 1400 frt. magtáralapnak f. év január 1-től járó kamatai, melyek az alapítólevél 3-ik pontjának rendelkezése értelmében a papi javadalom 600 forintra való kiegészítésére kell hogy szolgáljon, részére kiutaltassanak. Az egyházmegyei tanács ajánlata folytán, az említett alap kamatainak kiutalását elrendelte, s utasította az egyházközséget, hogy az új díjlevelet ez értelemben állítsa ki.

Kézdi egyházmegyénk tanácsának előterjesztésére s illetve a cofalvi egyház kérésére megengedte hatóságunk, hogy papi állomását három évig betöltetlen hagyassa, s az interkaláris papi javadalmat tőkésítvén, azt papi-háza felépítésére s a papifizetés rekonstruálására fordíthassa.

Két egyházközségünk, u. m. a pócstelki leány-egyház és málomi egyházközségünk terménybeli papi képje megváltásának engedélyezését kérte. Előbbinek a kepe 100 frt. értékben való megváltását a ker. közgyűlés jóváhagyásától feltételezetten, azon fentartással engedélyezte Ig.-Tanácsunk, hogy az egyházközség rovatal útján is köteles az irt összeget kamatcsökkenés esetében fedezni; míg málomi egyházközségünket, ámbár a megváltási engedély elvileg részére is megadatott, utasította Ig.-Tanácsunk az ügy újabb tárgyalására és kepeváltási szabályzat készítésére.

Tárgyalás alá került ezután a közalap tulajdonát képező, s Budapesten a József- és Nagyfuvaros-utcákban

levő telkeken Feszty Gyula, budapesti építész által felépített házak felülvizsgálatára és átvételére kiküldött bizottság jelentése.

Az átvételről s illetve, felülvizsgálatról szóló jelentés szerint mindkét bérház mesterére valló kiváló csinnal, s a szükségleti kimutatás követelményeit sok részben meghaladó kivitelben épült s a felülvizsgáló bizottság azokat át is vette.

Igazgató-Tanácsunk ezen jelentést örvendetes tudomásul vette, s a bizottság javaslatára, Feszty Gyula műépítész aat. e tekintetben minden további kötelezettség alól felmentette, s a még benlevő 19,092 frt. 08 kr. vállalati követelésének és a megállapított többlet-munka díjában 600 forintnak, valamint 9709 frt. 89 kr. biztosítékának kiadását elrendelte, bevétetvén tőle egyszersmind, mint ezen házak bérlőjétől a szerződésileg kikötött 12000 frt. biztosíték ovadékképes értékpapirokban.

Nem mulasztotta el azonban Ig.-Tanácsunk, hogy Feszty építész aának jegyzőkönyvileg is ne nyilvánítsa ki köszönetét és elismerését azon áldozatot nem kimélő fáradozásaiért és buzgóságáért, melylyel egyházkerületünk érdekeit mindenkor előmozdítani és megóvni, igyekezett és igyekszik.

Végül, a theol. fakultás épületének kifestésére vonatkozó vállalati szerződést hagyta jóvá Ig.-Tanácsunk s műszaki előadó aának előterjesztésére ugyancsak a theol. fakultásnál beállítandó világítási berendezés kötelezettsége alól Endstrasser Benedek építész fölmentve, jóváhagyta a Kardos Bernát budapesti bádoggossal ezen berendezésre kötött szerződést.

Ezzel az ülés, a tárgysorozat kimerítésével, véget ért.

r. s.

Az egyházmegyéből.

A széki egyházmegyéből.

Egyházmegyénk jun. 21-én, Szamosujvart tartott tavaszi rendes közgyűlésről szóló tudósításon azzal kezdem, melylyel a múlt évit bevégeztem, t. i. azon elhatározással osztottunk el akkor, hogy ha isten éltet és egészségünknek kedvez, az összejövetel örömeitől jövőben sem fosztjuk meg magunkat.

Az összejövetel ujjlag megtörtént, és a midőn valódi lelki örömmel kell konstatálnunk, az általános érdeklődés folytán, annak rendkívül érdekes voltát, ugyanakkor nem hallgathatjuk el azt sem, hogy ugy egyházi, mint főleg világi részről e. alkalommal igen sokan megfosztották magukat a máshol alig található összejövetel örömeitől.

Lehet ennek oka azon rendkívüli munka időszak, melyben több körülmény által indokolva, közgyűlésünk tartatani szokott, lehet egyházmegyénk abnormis fekvése, s e tekintetben itt is helyén való lenne a «több egyházmegyére» osztás, illetve, kikerekítés alkalmazása; mi azonban ez évről-évre való apadásnak (a nélkül, hogy az illetők ellen legkisebb kifogásunk lenne) magyarázatát főleg abban találjuk, hogy jelenlegi miniszterelnökünk pár év óta csak tiszteletbeli főgondnokunk.

Bokros teendői miatt, érdemes gondnokaink sorában nem tisztelhetjük ő excellenciáját, ki sas-tekintetével tömött soraink között is a hiányzó egyházi, vagy világi kép-

viselőt nemcsak azonnal észrevette, s már a tagok névsorának felolvasása előtt kérdést intézett elmaradása iránt, hanem a kellőképpen nem igazoltra a kiszabott büntetést is rá olvasta; s talán ennek tulajdonítható az is, hogy az egyházkerületi és egyházmegyei utasítások, s nagytiszt. esperesünk ismételt felhívásának dacára egyik ilyen, a másik amolyan öltözetben jelenik meg, hogy lássuk, s önkénytelenül eszünkbe jussanak az apostoli cselekedetekről írott könyv II. 5. s folytatólagos versei, holott írva van: »hogy pünkösöd alkalmával valának akkor Jeruzsálemben, kik akkor ott lakoznak vala isten féltő zsidó férfiak, minden nemzetségek közül valók, kik az ég alatt laknak. Párthiabeliek, Médiabeliek, Elamiták és kik lakoznak Mezopotámiában, Judeában, Kapadociában, Pontusban és Ázsiában.

Hát bizony, szó a mi szó, de közöttünk is nem egy »non curamus« ember van; nó de, a Zsin. törv. 40. §-a alapján, az Ig.-Tanács utasítása következtében, közgyűlésünk által megalkotott fegyelmi szabálynak szigorú életbe léptetésétől várjuk a legjobbat.

A közgyűlést megelőző nap délutánján egyházmegyénk özvegy-árvai gyámintézete s folytatólagosan Papi Értekezlete tartotta üléseit.

Özvegy-árvai gyámintézetünk ügye, azon oknál fogva, hogy még 1893 ban átdolgozott s az eddigi részvény-díjakat hatszorta nagyobb összegben megállapító s meg is erősítő alapszabályzata, a még függőben levő egyetemes özvegy-árvai gyámintézet alapszabály tervezete miatt, életbe nem léphetett, ugyszólván, stagnál. Az egyes részvények értéke 950 frt., hogy nem több, annak nem gyámintézeti pénztáros, Péter Antal, aa. az oka, kinek a múlt év bevételeiről és kiadásairól nyugtákkal felszerelt mintaszerű számadásaira a felmentvényt, a fenhagyandók fenhagyásával, intézetünk nem csak megadta, de lelkiismeretes kezeléséért elismerését is nyilvánította.

A milyen egyhangu, s a buzgó törekvés dacára, a részvények csekély értéke miatt, nyomott kedély hangulatu volt gyámintézeti ülésünk, épp oly vidám, zajos, s az egymást érő fokos kérdésektől és feleletektől változó volt Papi-Értekezletünk lefolyása.

Mintha csak lelkünk lerázta volna magáról a földi élet békoit, hol anyagi állapotaink nyomoruságos volta olomsulylyal vágódik szellemi munkásságunk utjába; mintha csak egy pillanatra megszállt volna a lelkesítő szentlélek, kimutatására annak, hogy hiszen megállanók mi helyünket, mint bárki fia, ott is, hol a szellem fegyverével kell küzdeni, csak ez az élet, csak ennek anyagi oldala ne volna oly nehéz!

Kiss Sándor, ért. jegyző aa. terjesztette elő kolozs-kalotai egyházmegyénk gyalui fiókkörének a hivatalos anyakönyvi kivonatok díjazása tárgyában, csatlakozás végett, küldött átiratát. A kellelénéi is hosszabb ideig tartott hozzászólások után, értekezletünk ez ügyet az »Egyházkerületi Papi Értekezlet«-hez tette át. Ezt követőleg, Kovács Ákos, körlelkész aa. olvasta fel jogtörténeti »tanulmányát«, melyben egyházkerületünk alkotmányát a magyarországgal rövid párhuzamba állította.

Egy újabb értekezés felolvasására már idő nem lévén, az egyházpolitikai reformok megvalósítása után beálló teendők, s más fontos kérdések megvitatása után pihenni tértünk, erőt gyűjtendők a következő napon tartott közgyűlésre.

A tulajdonképpeni közgyűlés 21-én reggel kilenc órakor

kezdődött, a mikor esperes aa. az egybegyűlteket szívélyesen üdvözölvén, felkérte, hogy az érdemleges tárgysorozat megkezdése előtt, testületileg vegyen részt az ez alkalommal tartatni szokott isteni-tiszteleten.

A közgyűlési teremből, az érdeklődők által kísérve, a templomba vonultunk, hol Máté V. 13—16. alapján Lőrinc János, sz.-nyiresi pap aa. tartott beszédet. Emelte az isteni tisztelet díszét a Sófálvi Károly aa. vezetése alatt a m.-décsei földmives dalárda, mely szabatosan előadott énekeivel nagy mértékben járult isteni-tiszteletünk ünnepélyességéhez.

Isteni-tisztelet után, esperes aa. tette meg gondos körültekintéssel, lelkiismeretesen összeállított, s már megszo-kott részletes jelentését. Maga a jelentés két részre oszlik, s míg első felében az általános, egész anyaszentegyházunkat érdeklő eseményekről emlékszik meg; addig második felében egyházmegyénk beléletében előfordult s az egyes egyházközsegeket közvetlenül érdeklő ügyekkel foglalkozik. Talán, nem lesz érdektelen, ha pár pontját ide iktatom.

Az általános események közül, kezdi a jelentés, melyek egyházmegyénket érintik, nevezetesebbek voltak a zsinati törvényeknek ez évben lett életbe léptetése, bizonyos fentartás mellett, melyet az Ig.-Tanácstól kiadott s ma már közkézen levő utasítás szabályoz. Ezen törvényekből kifolyólag, lesz alkalmá a t. közgyűlésnek, jelen tanácskozásunk rendén, az egyházi fegyelem gyakorlására, a közgyűlésekről indokolatlanul elmaradt tagok irányában követendő eljárásra, az egyházmegyei közgyűlés tanácskozására, és az egyház-közsegi szegények és árvák gondozására vonatkozó szabályrendeleteket megalkotni.

Ezen zsinati törvények szerint készítették el egyház-közsegeinkben a vagyonszámok, melyekkel összefügg a kultuszminiszteriumnak a lelkesi fizetések kimutatásáról szóló rendelete, azon óhajítás megvalósítása céljából, hogy szegényes papi javadalmaink államsegély útján pótoltsanak ki egy bizonyos minimumra. Oly törekvés ez, melyet indokol a megváltozott valláspolitikai helyzet és megkövetel a köz-művelődés és hazafiság érdekében teljesített szolgálatunk, munkásságunk.

A papi özvegyek és árvák országos gyámintézetére vonatkozó javaslat, melylyel egyházmegyénk közgyűlése még a múlt évben foglalkozott, nem lépett ugyan még törvényerőre, de remélhető, hogy az ez év őszén Kolozsvárt tartandó konvent e törvényt megalkotja, s már a jövő évvel, mint kötelező törvény lép életbe. Egyházmegyénk gyámintézetéről már két év óta megalkotott törvény kötelezővé tétele, ez ok miatt, nem foganatosított.

Egyetemes érdekü intézkedések voltak a lefolyt évben a tanítói fizetéseknek az 1892-dik évi XXVI. tc. szerint a törvényes minimumig emelése céljából a szükséges adatok előkészítése, s a szerkesztett kérvények kapcsán illetékes helyre lett felterjesztése. Ezen folyamodványok közül csak a katonai és szavai láttattak el, az első 124 frt. az utóbbi 190 frt. államsegélyben részesült. Ezen közsegekben működő tanítók nem birván oklevéllel, utasítva lettem, hogy államásaikra pályázati hirdetést tegyek közzé. Mint-hogy mindkét tanító családos ember, kerestem az alkalmat, hogyan lehetne állomásaikon megtartani. A katonai tanítóra nézve, azt hiszem, sikerülni is fog azon az alapon, hogy a póttanfolyam hallgatásáról bizonyítványt tudott felmutatni, s

az országos nyugdíj intézetben is fel lett véve, a szavai tanító kérést nyújtott be a nagyenyedi képezde igazgatóságához a vizsga letevése végett.

Ezen általános érdekű események után, a részletekre, az egyes községekben végzett intézkedésekre tér át a jelentés.

Szentmártoni egyházközségünk papi állomása, a papnak eltávozásával, megüresedvén, az Ig.-Tanácsot arra kértem, hogy az állomás a megvásárolt kincstári belső telek árának a papi fizetésből leendő törlesztése céljából egy évig maradjon ürességben. A telek árából már eddig is, mint-

egy 400 frt. lett kifizetve. Ezen időre administrans lelkésznek Jakabházi Dániel, deveceeri lelkész-társamat kértem fel, ki a teendőket közmegelegedésre végzi.

Alsó-Szováton az énekező csekély fizetéssel lévén ellátva, azon törekvés, hogy mint tanítói oklevéllel bíró egyén, az ottani állami iskolánál tanítóul is alkalmaztassék, sikertelen volt, miután a vallásügyi miniszterium az ottani unitárius egyházközséggel kötött szerződésnél fogva csak unitárius egyént alkalmazhat.

(Folytatása következik.)

TÁRCA.

Egyháztörténeti adalékok.

Adatok a kolozsvári evang. ref. egyházközség történetéhez.

(Tizenhetedik közlemény.)

2-o. Tiszt. Ince Sámuel uramnak, a negyedik papnak hasonló színű dologban ugyan a mlgos főconsistoriumnak beadott és onnan a mlgos insp. curatoratssal közöltetett instantiája is előfordulván, elvégeztetett, hogy a mlgos. főconsistoriumnak tétessék jelentés az iránt, hogy buzabeli fizetése ő kglmének a jószág jövedelméből kipótoltathatik annyira, a mennyi szokott járni a több papoknak, ezen folyó esztendőnek kezdetétől fogva vévén fel ezen pótlásnak idejét. Borbéli fizetésének kipótlására mostan nem találtatván semmi bizonyos fundus, elhalasztatik akkorra, a midőn jó rendben vévén az ecclesia fundusait, abban mód találtathatik, úgy mindazáltal, hogy ha a fundus nem fog hibázni, a bornak kipótlása is ezen folyó esztendőnek kezdetétől fogva adattassék ki. A mely is előbb közöltessék a tiszt. domest. curator urakkal is a magok vélekedéseknek ez iránt való beadása végett.

1793. február 2-án tartott consistorialis gyűlésben.

Felolvastatott a görcsöni ref. ecclesia levele, az a mellett beadott esketéssel együtt, a melyben egy néhány görcsöni lakosoknak azon dolgoknak megbizonyítására célozó vallomások vagynak bétoglalva, a miket a nevezett ecclesia a közelebb elmúlt 1792-dik esztendőben szept. 27. napján consistoriumunknak beadott instantiájában a belső templom tornyocskájában levő nagyobbik óra haranghoz való jussának megmutatására fel tett vala, a melynek is summája az irt napon tartott consistorialis gyűlésben concinnalt protocollumban fel vagyon jegyeztetve s ennél fogva mostani levelében az említett harangocskának általadattatása iránt való kérését megújítja.

Ezen dolgot a domest. consistorium most ujabban is serio megfontolván, és az irt vallomásokat is voltaképen megvizsgálván, a mint most a kérdésben forgó harangocskának állapotját tökéletesebben általlátta és megértette, ahoz képest ezt a végzést tette és válaszul is adta a megnevezett ecclesiának, hogy a consistoriumunkkal közöltetett S. B. alatt lévő esketésből világos az, hogy mlgos. b. András Ferenc ur mint Görcsönnek földes ura, ennekelőtte régen mult egyik esztendőben, itten Kolozsvárott megfordulván és a kérdésben forgó harang iránt ezen ecclesia akkori előjáróival megegyezvén, vitt ki magával cserében egy kisebb harangot és pótlásban 100 frtokat, a pénzt tisztelt b. András ur maga kezénél hagyta, a harangot pedig az ecclesia mintegy erővel a maga kezéhez vévén, azután hasz-

nálta, sőt más ecclesiának cserébe adta. Ha azért a harang elvételében erőszakot érzett a görcsöni ecclesia, mint akaratja ellen való dolog iránt, bátor a harangot kezéhez vette legyen is, nem kell vala hallgatni, hanem az iránt a haza törvénye által kinevezett valamely törvényes és könséges helyen annak ellene mondani. De mivel a nevezett ecclesia ezt elmulatta, azonközben a kis harangot használta, sőt tetszése szerint, mint csere által keresett tulajdonát el is idegenítette, azzal a tiszteit b. András ur cselekedetét helyben hagyta, egyszersmind pedig az itten lévő harangnak nálunk leendő megmaradásában és örökös birodalmában ecclesiánkat is megerősítette, e szerint a mint Verböci a hármastörvényes Könyvének a többek között I-ső része 72-ik titulusában írja: *usus realis in vim cessionis consensusque transibit, etc.* Melyre nézve eképen a törvényes időmulás által is megörökösített harangunknak visszaadattatása iránt való kérését a görcsöni ecclesiának nem teljesíthetjük.

1793. március 22 én tartott consistorialis gyűlésben a t. esperes Ince Mihály uram praesidiuma alatt.

Felolvastatott a mlgos. főconsistorium levele de dato 10-o Martii 1793. sub nro. 67. a görcsöni ref. ecclesiának nálunk levő egy harang és annak visszaadattatása iránt a mlgos. főconsistorium eleiben benyújtott és onnan velünk közöltetett panaszló levelével együtt, a melyben intimáltatik, hogy azon haranghoz lehető igaz jussunk megbizonyítására, ha mi okaink és igazságaink lehetnének, küldenők fel a mlgos. főconsistoriumnak.

A melyre is végeztetett, hogy azon válasznak felküldése mellett, melyet consistoriumunk a görcsöni ecclesiának ugyanezen dologban a közelebb mult febr. 2-ik napján tartott consistorialis gyűlésben tett végzéséhez képest adott vala, irattassék meg a mlgos. főconsistoriumnak, hogy azon kérdésben forgó harang iránt, még olyas levelekre nem találtunk, mindazon által szándékozunk az iránt szóló leveleinket kikeresni és a haranghoz való törvényes jussunkat és annak ecclesiánknál lehető megmarasztását kimunkálódni és védelmezni. Hogy pedig azon haranghoz törvényes jussunk legyen, levelek nélkül is megtetszik az ide feljebb említett válaszukból, melyet a nevezett ecclesiának adtunk és a melyet a panaszlók is a velünk közlött panaszokban cikelyenként emlegetnek, előhoznak és megcáfolni igyekeznek. Továbbá, emlegeti a panaszló ecclesia az elidegenedett harangoknak visszaszerzésekről irt approbatalis törvényt, mely vagyon a 3-dik részben a 24-dik titulus alatt; de mivel az nem ide való és ezen mi harangunk állapotjához nem alkalmaztatható, annak különbségéről, midőn harangunknak

visszaadattatása iránt, annak utján törvény eleiben szólítottunk, emlékezetet tenni és arra megfelní, el nem mulatjuk.

1794. febr. 1. Plenum consistorium tartatván a tiszt. esperes Ince Mihály uram praesidiuma alatt, a tiszt. clerus és domest. curatorok és más consistorialis személyek jelenlétében.

4. Proponálá tekts. domest. curator Szatmári Sigmund ur, hogy az eddig való szokás szerint a deákok minden személybeli kötelesség nélkül járván az Isten tiszteletre a két templomban; a melyért minden hónapra 18 forint szokott a communis cassából adattatni, igen sok fogyatkozás tapasztaltatott ezen templomokba való járásban; az honnan a hibának eltávoztatására jobb lenne, ha bizonyos számú deákok rendeltetnének ki arra a végre, a kik személyesen köteleznék el magokat arra, hogy mindennap fogyatozás nélkül el fognak járni a templomokba és így csak ezeknek adattassék a frequentánsoknak eddig járni szokott pénz.

Helybenhagyatott közönséges megegyezésből és meghatározatott, hogy a tiszt. professoratus által rendeltessenek 12 deákok, a kik magokat különösen kötelezzék arra, hogy mind a két templomba mindennap hiba nélkül eljárnak. A templom ajtaiban esztendőnként hat ízben a deákok számokra adattatni szokott alamizna-pé debates ezeknek számokra fordíthatik.

5. Tiszt. professor Bodoki József uram jelenté, hogy a deákok a temetésekre egy-egy garasért, az eddig való szokás szerint, nem örömet kívánnának menni, azért mivel az élet módja is drágább most mint ennekelőtte volt, illendőnek látszik, hogy minden temetésre való kimenetelért két garas adattassék egynek.

Közönségesen jóváhagyattatott ez a feltétel, ugy mindazonáltal, hogy a deákok is köteleztessenek mindenkor előállni és magokat mind a templomban, mind a halott kísérése alkalmatosságával az uton illendőképen viseljék.

1794. febr. 8. Plenum consistorium gyűlése tartatván mélt. br. Bánffi György és gr. Teleki Domokos főisp. cur. urak a ven. clerus, a domest. curator urak és más consistorialis személyek jelenléteben.

Minekutána a közelebb febr. 1-ső napján tartatott consistorialis gyűlésben feljegyzett protocollum és egyszerűsmind ennek tartása szerint azon Conplanatio, a mely, még in anno 1720. die 10. szept. szereztetett vala, az ecclesia és a collegium között és a mélt. főconsistorium által megmegerősítetett, felolvastattanak volna panaszul adattatván fel némely secularis consistorialis személyek által, hogy az ennekelőtte való időkben gyakorta az ecclesiát illető nevezetesebb dolgok is csak egy néhány kevés számból álló consistorialis személyek által decidáltattanak volna, tehát a mindjárt említett protocollum első punctumának bővebb megvilágosítására és meghatározására ezen conclusum tette, hogy a régi szokás szerint a plenum consistorium tagjai legyenek a városi előkelőbb civisek, és azok között a centumpáterek, a kik arra érdemesek, és az ecclesiának mind belső, mind külső állapotjára tartozó, nevezetesebb dolgok csak ezeknek jelenléteben igazíttassanak el.

Ugyanezen protocollum 2-dik punctuma alatt a mi vágyon, a felolvasott Conplanatióban tett határozás által a melynek senki is ellene nem mondott, eligazíttatott, mely

szerint a consistoriumunk egy notáriusának kell lenni és ezen hivatalt mindenkor valamelyik professor viseli.

A 3-dik punctum második ágának végső meghatározása a tiszt. Verestói György uram mellé választandó káplán és annak tartására megkivántató fundus iránt, a következő consistorialis sessiora halasztatott, mivel még a mélt. főconsistoriumnak az iránt való válasza, a domest. consistoriummal nem közöltetett.

1794. február 22. Plenum consistorium gyűlése tartatván Mlgos fő insp. curator gróf Teleki Domokos ur, Tek. Domest. curator Szathmári Zsigmone ur, a ven. clerus és más consistorialis személyek jelenlétében.

2. Felolvasatott a Mlgos főconsistorium ezen folyó hónapnak 2-dik napján kelt és a domest. consistoriumnak a tiszt. Verestói György, atyánkfia ő kglme mellé felveendő káplán fizetése pótlása végett beadott instantiájára tett válasza, melyben egyfelől mlgs. br. Bánffi Farkas ur ő excellenciája jelenti, hogy a megirt végre a maga tulajdonából fog adni esztendőnként 20 m. forintot, másfel pedig intímáltatik, hogy a domest. consistorium, az ecclesia fundusából, a megirt káplán tartására kivántató fundus mennyire pótolhatta legyen, az iránt a mlgs. főconsistoriumot tudósítsa.

(Folytatása következik.)

Török István.

Különfélék.

= **Emlékeztetjük olvasóinkat, hogy az első fél-esztendőnek vége.** Panaszoljuk, hogy a lap árával olvasóinknak legnagyobb része hátrálékban van. Szívesen kérjük, sürgetjük, hogy tartozásuknak eleget tenni, szíveskedjenek.

= **Dr. Kenessey Béla, az egyházkerületi theol. fakultás igazgatója** folyó hó 16-tól kezdve Budapestről Kolozsvárra tette át lakását, és megkezdte azt a munkát, mely a századokra kiható eredménnyel biztató új intézmény felől él mindazok szívében, kik az erdélyi egyházkerület virágzását, és jövőendő nagyságát nem tudják elválasztani a nemzet jövőjétől, a magyar kulturától, és a magyar protestáns tudományosság fejlődésétől. Kívánjuk, hogy találja jól magát e felségesen szép kis országrész szabad levegőjében. Nem tudunk egyebet adni, csak szeretetet; hanem, ezt aztán egész szívünkkel adjuk. A mint Kenesseyt ismerni véljük, úgy hiszszük, hogy ez neki elég.

= **Nagy Mihály, szász-máthéi paptársunk, életének 74-ik, papságának 46-ik évében, folyó hó 14-én meghalt.** A régi gárda egyik oszlopos tagja. Azok közé tartozott, kik elvonulnak csöndesen, gondolnak sokat, és dolgoznak becsületesen. Soha nem volt kenyere a hivalkodás; soha nem vágyott az első helyre, mint a farizeusok; de a maga helyén soha hátul nem maradt a vélemény nyilvánításában, és a helyesen gondolkozás szabadságában. Lapunk igen sokszor adott tőle jóra való cikkeket a nélkül, hogy a nyilvánosság helyeslését igénybe ohajtotta volna venni. Unta a zajt, a lármát, a század-végi stréberséget, és sehogy se vágyakozott a theol. tanári állásra, a melyet pedig nagyon is be tudott volna tölteni, jobban tán, mint a most nyakra-főre vágyakozók. Meghalt. Jobb neki ott. Mi, a kik ismertük, áldjuk emlékét. A kik nem ismerték, a mai könnyü véru ifjuság, sajnálhatja, hogy példáján nem tanulhat: szerénységet, önmérséklést, buzgóságot, szeretetet, és holmi kálvinista papi egyszerűséget. Nyugodj csöndesen, békében, öreg!

= **A mint a dolog természetéből önként következik, és a mint mi is jöleztük, «Jegyzetekkel, utalásokkal, és magyarázattal», dr. Imling Konrad, kir. kuriai bíró által ellátva, megjelent csinos külön füzetben az 1894. XXXI.**

törv.-cikk «a házassági jogról»; egy másik füzetben az 1894. XXXII-ik törv.-cikk «a gyermekek vallásáról», és az 1894. XXXIII. törv. cikk «az állami anyakönyvekről». Amannak ára 1 frt. 20 kr. emennek, 70 kr. Megrendelhetők Ráth Mórnál, Budapesten. Eltekintve attól, hogy a napi lapok részint a maguk teljességében, részint bő kivonatokban közölték e fontos törvényeket, mi úgy hisszük, az államnak állana érdekében, hogy tán kivételesen, de százezernyi példányokban ingyen terjesszék, hogy jusson el minden olvasni tudó ember kezébe. A míg ez megtörténék is, ajánljuk paptársaink figyelmébe e fönnebbi füzeteket, melyek gazdag forrásul szolgálhatnak ama tájékoztatásra, melyet hiveinknek adnunk kell, és adni szükséges.

= Szép és megható ünnepély színhelye volt folyó hó 14-én Rákosd, ez az idegen elemekkel csaknem elárasztott, de vallását megőrzött kis községünk, hól a hi-

vek egyhangu meghívása folytán immár pap, Kállay István, szászvárosi h. tanár tartotta szép és lelkes beköszöntő beszédét. A beiktatást Kovács Lajos, lozsádi pap végezte. Ismerve a benne levő talentumokat, teljes reménnyel és bizalommal tekintünk a jövő munkálkodása elé.

= **Értesítés.** Alólirott kiadott egyházi műveiből a fenmaradt példányok ezután fél áron kaphatók. 1) 93 verses előfóhász az egyházi év ünnep nélküli felére és különféle alkalmakra, 10 kr. 2) Evangéliomi és epistolai perikopák, textusokkal és felosztásokkal, az egész egyházi esztendőre, 15 kr. 3) Adventi tanítások, nyolc beszéd 25 kr. 4) A szenvedés történetének főbb alakjai, húsz bőjti beszéd, 50 kr. A szíves megrendelések alulirothoz, vagy Kókai Lajos, könyvkereskedéséhez (Budapesten) intézendők. Nagy Lajos, ev. s. lelkész, Dabronyban, u. p. N.-Alásony, Veszprém megye.

HIVATALOS RÉSZ.

920—1895.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a görgényi egyházmegyébe kebelezett disznajói egyház II-od tanítói állomására ezennel pályázat nyittatik.

Javadalom: egy szobás lakás, 350 forint készpénz az egyház pénztárából, a lakó szoba fűtésére elegendő tűzi fa. Ezen állomás ideiglenesen töltetik be. Véglegesítés esetében teljes lakás, és egyéb illetmények fognak ez állomásra is megadni.

Pályázati határnap: folyó év aug. 20. Folyamodások nt. Lénárt József, esperes aához, Magyaróra (u. p. Disznajó) küldendők.

Kolozsvártt, 1895. július hó 12. Szász Domokos, erdélyi ev. ref. püspök.

917—1895.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi evang. református egyházkerületben, a küllői egyházmegyébe kebelezett g-váralyai énekvezér-tanítói állomásra, most másodizben nyittatik pályázat.

Javadalom: gazdasági épületekkel, kerttel ellátott természetben való lakáson kívül, egyházhatósági felvétel szerint, 198 frt. 78 kr. értékű kepe, tandíj, és kánonika-porcio haszonélvezete, mely összegnek 300 frtra leendő fölemelése érdekében a nmélt. miniszter urhoz felszerelt kérelem nyújtott be.

A felszerelt folyamodványok, folyó év auguszt. 20-ig, nt. Kovács Elek, esperes aához küldendők (u. p. D.-Szt.-Márton) V Gálfalvára.

Kolozsvártt, 1895. július 12. Szász Domokos, erdélyi ev. ref. püspök.

930—1895.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a marosi egyházmegyébe kebelezett somosdi egyházközség lelkészi állomására, a nyugalmazott lelkésznek a megelőző pályázat tartama alatt bekövetkezett halála miatt beállott új helyzet következtében, ezennel másodsor nyitok pályázatot.

Javadalom: tisztességes lakás, gazdasági épületek, gyümölcsös és veteményes kerten kívül, egyházhatósági becslés szerint megállapított 830 forint 20 kr. osztrák ért. És pedig: 543 frt. 20 kr. készpénz, félévi előleges részletekben, a többi az egyház magtárából adandó búza, török-búza, nyolc hold 1235 négyyszögöl kánonika porcio haszonélvezetének mivel-tetési s betakarítási értéke, hat öl szin-fa, és két öl ág az egyházközség erdejéből.

Az özvegyi kegyév elteltéig, a nyugd. lelkész özvegye az öt megillető kegyjavadalom birtokában marad.

A megválasztandó lelkész aa. az egyházmegyei özv. árvaí gyámintézet kötelezett tagja, s fizeti annak pénztárába egyszerismindenkorra egy évi javadalmának egyszázalékát készpénzben, vagy öt évi törlesztéssel, kötelezvény mellett, 4 frt. évi részvény, s 2 frt bekebelezési díjat.

Pályázati határnap: folyó év aug. 20. Folyamodványok nt Rákosi Lajos, esperes urhoz aug. 2-ig Szovátára (fürdőhely, M.-Tordamegye) azon túl Lukafalvára, u. p. N.-Teremi, küldendők.

Kolozsvártt, 1895. július 16. Szász Domokos, erdélyi ev. ref. püspök.

935—1895.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a marosi egyházmegyébe kebelezett lukailencfalvi egyházközség II-ik tanítói állomására, ezennel pályázat nyittatik.

Javadalom: két szép szobából álló lakáson, kamrán, két holdnyi kerten, fűtésen kívül, havi előleges részletekben, évi 240 forint.

Tanítói oklevéllel bíró papjelöltek is folyamodhatnak, kik a három nagy ünnepen végzendő szolgálatukért 10 frt. külön legatum beneficiumot fognak kapni.

Pályázati határnap: folyó év aug. 20. Folyamodványok aug. 2-ig nt. Rákosi Lajos, esperes urhoz, Szovátára (M.-Tordamegye), az után Lukafalvára (u. p. N.-Teremi) küldendők.

Kolozsvártt, 1895. július 16. Szász Domokos, erdélyi ev. ref. püspök.

935—1895

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a marosi egyházmegyébe kebelezett maroskereszturi egyházközség énekvezér tanítói állomására ezennel pályázat nyittatik.

Javadalom: tisztességes lakáson, gazdasági épületeken és kerten kívül, termények, kánonika-porcio, közmunkálatok és készpénzben 35 frt. egyházhatósági becslés szerint, 131 frt. 19 kr. A 300 forintra emelés végett az államsegély kiállításban van.

Pályázati határnap: folyó év aug. 20. A folyamodások nt. Rákosi Lajos, esperes urhoz küldendők aug. 2-ig Szovátára (M. Tordamegye), az után Lukafalvára (u. p. N. Teremi).

Kolozsvártt, 1895. július 16. Szász Domokos, erdélyi ev. ref. püspök.

936—1895.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a széki egyházmegyébe kebelezett vajdakamarási egyházközség kántor-tanítói állomására pályázat nyittatik.

Javadalom: lakás, gazdasági épületek, gyümölcsös, és veteményes kerten kívül, egyházhatósági becslés szerint, 246 frt. 60 kr. értékű kepe, és kánonika-porcio, mely összeget az államkormány rövid időn 300 frtra fogja emelni.

Pályázati határidő: folyó év aug. 20. Folyamodványok nt. Somkereki Miklós, esperes aához küldendők, Székre.

Kolozsvártt, 1895. július 16. Szász Domokos, erdélyi ev. ref. püspök.

Felelős szerkesztő és kiadó: Szász Gerő.